



ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ

Πάντα τὰ ἠθικά (καθὼς καὶ τὰ φυσικά) φαινόμενα ἔχουσι προδήλους, ἢ λαθραίας αἰτίας. Καὶ ὅμως μὴ ἀναζητοῦντες σπουδαίως αὐτάς, δεινοπαθοῦμεν πολυτάκως κατὰ τῶν ἀποτελεσμάτων, οἰκτείρομεν δὲ ὁσημέραι τὴν κοινωνίαν ὡς κινδυνεύουσαν ἀπὸ τὴν διαστροφήν τοῦ νοῦς καὶ τὴν διαστροφὴν τῆς καρδίας.

Ἄλλ' αἱ μεμψιμοιρίαι αὐταὶ ἀποβαίνουσι μάταιαι. Ἐπειδὴ οὔτε οἱ νόμοι ἰσχύουσι νὰ ἀναγκαιώσωσι τὸν βραχδιαῖον χεῖμαρρον τῆς κακίας, ἀφ' οὗ ἀξήθη εἰς τὰ κάτω φερόμενος· ἐν ᾧ ἦτο ἴσως εὐκολόν νὰ προλαθώμεν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ μετριάσωμεν τὴν ὁρμὴν του, εἰς τὴν πηγὴν ἀμέτως ἀνατρέχοντος.

Ἄν ἀπὸ τὸ σέβας τῆς θρησκείας καὶ τὴν πρόσφορον ἀνατροφήν προέρχωνται κυρίως ἡ ἀκραιφνὴς ἠθικὴ καὶ ἡ μόνιμος ὀπωσοῦν εὐημερία τῶν ἐθνῶν, ἡ δλιγωρία τῶν εὐσεβῶν φρονημάτων καὶ ἡ παραμέλησις τῆς ὀρθῆς παιδαγωγίας ἐπιφέρουσιν ἐξ ἀνάγκης προῖόντιος τοῦ χρόνου, παντοειδῆ πλημμελήματα ὑπὸ διαφόρων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν δεινῶν παρακολουθεύμενα.

Ἐθαύμασα πάντοτε τοὺς γενικοὺς σκοποὺς, κατὰ τοὺς ὁποίους διακρίνονται οἱ ἀρχαῖοι νομοθεταὶ τῶν νεωτέρων. Διότι οὗτοι μὲν περιορίζονται εἰς τῶν πολιτικῶν συστημάτων τὴν διακόσμησιν καὶ τὴν ἀσφα-

λειαν· ἐκεῖνοι δὲ ἐπεμελοῦντο πρὸ πάντων νὰ ἡθιοποιήσωσι τὸν ἄνθρωπον ἐξ αὐτῶν, οὕτως εἶπειν, τῶν σπαργάνων καὶ νὰ τὸν καταστήσωσιν ἀγαθὸν πολίτην· χάριν δὲ τούτου ὠκοδόμησαν τοὺς νόμους ἐπὶ τῶν πρωτίστων πρὸς τὸ Θεῖον καὶ πρὸς ἡμᾶς· αὐτοὺς καθήκοντων ὡς ἐπὶ πλατείας δωρικῆς βάσεως· ὥστε ἡ μὲν θρησκεία εὐρίσκετο πάντοτε σφιγκτότατα καὶ ἀναποσπάτως σχεδὸν μετὰ τῆς πολιτικῆς συνδεδεμένη, αἱ δὲ θεσμοθεταὶ δὲν κατεγίνοντο τόσον νὰ κολάσωσι τὰς παρεκροπὰς καὶ τὰ ἐγκλήματα, ὅσον ἐφρόντιζον νὰ ἐξαλείψωσι παντελῶς τὰς ἀφορμὰς τῶν.

Ἄρχει ὁμοίως ἄρα γε καὶ τοῦτο εἰς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν κοινωνιῶν ;

Δυστυχία εἰς τοὺς λαοὺς, τῶν ὁποίων οἱ νόμοι ἀποτρέπουσι μόνον ἐκ τοῦ κακοῦ, καθὼς τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους ! Ἴσως τῆς τιμωρίας ὁ φόβος τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ κατασπαράττωνται ὡς ἂν τίγρεις· ἀλλ' ἂν λείπωσιν αἱ τρεῖς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀρεταί, ἂν ἡ ἀγάπη δηλ. δὲν τοὺς κινήσῃ εἰς τὸ νὰ βοηθῶνται συναλλήλως, ἡ πίστις δὲν τοὺς ἐνθαρρύνῃ ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος, οὔτε ἡ ἐλπίς τοὺς παρηγορῇ μετὰ τὴν ἀνταπόδοσιν ἀγαθῶν ἀλλῆς ζωῆς ὀλιγότερον παρὰ ταύτην· τάλαιπώρου καὶ θλιβερᾶς, ἐκεῖ τὰ πάντα φέρωνται κατὰ τύχην ἄνω καὶ κάτω, ὁ δυνατὸς κατὰ πᾶσαν εὐκαιρίαν καταδυναστεύει τὸν ἀδύνατον, ὁ πλούσιος περιφρονεῖ ὡς περιψήμα τὸν πτωχόν, ὁ δίκαιος καὶ τίμιος ἐκτείνει συχνάκις ἱκέτιδα χεῖρα ἐπαλιῶν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, ὁ πλεονέκτης καὶ πονηρὸς ὑφούται εἰς τιμὰς καὶ ἀξιώματα, ὁ δὲ ἀθῶος καταδικάζεται ἀπὸ ἀνευδιότους δικαστὰς καὶ τὰ παιδιά

του περιπλανῶνται ὄφρα εἰς τὰς πλατείας καὶ τὰς τριόδους τῶν πόλεων !

Διὰ τοῦτο τοσάκις ἀποδυσπετοῦντα τὰ πλήθη ἐξυγομαχῆσαν καὶ συνεταράχθησαν· ἐτάλευσαν δὲ ἐκ βάθρων θρόνοι κραταιοί, τινες μάλιστα καὶ παντελῶς συνετριφθησαν, τὰ δὲ ἐρείπια τῶν διεσκορπίσθησαν εἰς τὸν ἄνεμον. Ἀλλ' ἀπὸ τὰς τραχίς καὶ τὰς στάσεις δύναται ποτε νὰ γεννηθῇ καλὸν βέβαιον, ἀπὸ τὴν λυσώδη ἀγανάκτησιν τάξι, ἀπὸ δὲ τὴν ἐκδικήσιν δικαιοσύνης; ἢ Μὴ ἐκ βάτου συναγοῦσι σταφυλὴν καὶ ἐξ ἀκανθῶν σύκκ;

Ὡς ὁδοιπόρος διαβάντων ἐπὶ τῆς γῆς, καθὼς διαβίνομεν πάντες, ἤκουσα πανταχόθεν στεναγμοῦ· περιβλέψας δὲ πανταχοῦ δὲν εἶδον ἄλλο παρὰ θλίψιν, κατήρειαν καὶ δάκρυα. Ἡ ἀθροώπτης μοὶ ἐράνη θαδίζουσα ὠχρά, καχεκτική, λειποθυμοῦσα συχνάκις καθ' ὁδὸν, ἐνδεδυμένη βράκη κένθιμα, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπὸ αἶμα κατὰστικτα.

Εἰς τὸ ἐλεεινὸν τοῦτο θέαμα διεβράχῃ ἡ ψυχὴ μου ὡς σκεῦος πῆλινον, ἢ δὲ ἐλπίς ἐξεχύθη ὡς ὑγρὸν αὐτόθεν. Τοιαύτη λοιπὸν ὑπάρχει ἡ εἰκὼν, τὸ ἐκ μαγείου, τὸ δμοίωμα τοῦ Θεοῦ; Κίς τοιαύτην ἄρα γε κατεδικάσθη παρ' αὐτοῦ τύχη; Τοιοῦτος ἦτο ὁ ἀρχαῖος τοῦ ἀνθρώπου προορισμός; Κοιλιάς κλυθμῶνος μέλλει ν' ἀποβῇ ὁ κόσμος, θέατρον κακουργημάτων καὶ ληστῶν σπήλαιον;

Βαρυθυμῶν δὲ τότε ἀνεβόητα συχνάκις πρὸς τὸν Θεὸν ὡς ὁ Δάντης.

E s' è lecito me, o sommo Giove,
Che fosti' n terra pernoi crocifisso,
Sono gli ochi tuoi revolti altrove,
O è preparazione che nell' abisso
Del tuo consiglio fai per alcun bene
Dell' accorger nostro in tutto scisso, (1)

Ἡ ἀθλιότης αὕτη δὲν φαίνεται βεβαίως εἰς τὰς πρωτεύουσας· διότι αὐτόθι βίει τῆς ἐξουσίας ὁ πακτωλός· αὐτόθι συνέρχονται πανταχόθεν οἱ πολυτάλαντοι καὶ οἱ τρυφηλοὶ ὡς εἰς ἐορτήν καὶ πανηγυρίν· αὐτόθι γίνονται τὰ συμπόσια καὶ οἱ χοροί· ἀλλ' ὅτω μακρυνόμεθα ἐκ τοῦ κέντρου, τότε εὐρίσκομεν ἐξασθενοῦσαν τῶν νόμων τὴν δύναμιν, πλεονάζοντα τὰ πάθη, αὐξάνουσαν τὴν κατάθλιψιν καὶ ἐπικρατοῦσαν τὴν ἀνωμαλίαν διὰ τὴν χλαίρωσιν τῆς θρησκείας.

Δεῖλαισι! ἐπικαλούμεθα τὸν θεὸν εἰς τὰς τοιαύτας θλίψεις τοῦ βίου, ἐν ᾧ καθ' ἑαυτοὺς πολλάκις ἀπιστοῦμεν εἰς τὴν δύναμιν του! δὲν ἀναγνωρίζομεν τὰς ἐντολάς του. Καὶ ὅμως πάντοτε πρὸς αὐτὸν ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐπιστρέφωμεν!

Ἐπαλαι τῶνόντι ὁ ἀθροῦς ἠθάνθη τὴν οὐδαμι-

(1) Ἐὰν μοὶ ἐπιτρέπηται νὰ εἶπω, ὦ ὕψιστε Θεέ! ὅστις δι' ἡμᾶς ἐπὶ τῆς γῆς ἐσταυρώθηκε, ἀπέστρεψας ἄρα γε ἀφ' ἡμῶν τοὺς οἰκτιρμοὺς ὀφθαλμοὺς σου; ἢ εἰς τὴν ἀβυσσὸν τῶν ἀνεξιχνίαστων κριμάτων σου προπαρασκευάζεις ἵπὲρ ἡμῶν τινὰ εὐτυχίαν, τὴν ὅποیان (ἄθλιοι ἡμεῖς!) ἀδυνατοῦμεν νὰ διακρίνωμεν; Dante Purgat. 6.

νότητά του· Αἱ ἀστραπαὶ καὶ βρονταί, ὁ κεραυνός, αἱ πλημμύραι κατεπτώσαν τὸ λογικόν του. Ὅθεν σκεπτόμενος ἀνεγνώριεν ἀνωτέραν τινὰ δύναμιν (1) ἀλλ' ἀπὸ λαοπλάνους καὶ ἀγύρτας ὀδηγούμενος ἐλάτρευε τυρλῶς τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, ἀπεθέωσε δὲ ἀλληλοδιαδόχως ὅλα τὰ κτίσματα, ὅσα ὅπωςδὴποτε προσέβαλον τὰς αἰσθήσεις του. Πολλάκις ἐκ μακρῶν διαλειμμάτων φιλόσοφοι καὶ ποιηταί, ὡς Σωκράτης, καὶ Πλάτων, καὶ Ὀρφεὺς καὶ Μουσαῖος καὶ Φωκυλίδης (2) εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπεχείρησαν νὰ ἀνυψώσωσι τὴν θρησκείαν ἀπὸ τὸν βυθὸν τοῦτον τῆς ὕλης, καὶ νὰ ἐξευγενίσωσι τὴν περὶ αὐτῆς δόξαν· ἀλλ' ὁ λόγος δὲν πείθει εὐκόλως τὸν βίανυσον ὄχλον. Ὅθεν εἰς αἰῶνας πολλοὺς διήρκεσεν ἡ τοιαύτη κατὰστασις, ἕως οὗ ἐπελθὼν ὁ χριστιανισμὸς διώρθωσε τὰς σφαλεράς τῶν ἀνθρώπων ιδέας, ἀπέδωκεν εἰς τὸν κτίστην τὴν εἰς τὰ κτίσματα ἀναπερομένην λατρείαν, συνήψε δὲ νεοφανοῦς ἀλληλεγγύης τοὺς λαοὺς, καὶ ἐδίδαξεν ἄλλην ἠθικὴν εἰς τοὺς ὁπαδοὺς του.

Ἡ ἐξαισιος αὕτη μεταβολὴ ἐξῆλθεν ἀπὸ ταπεινὴν τινος καὶ ἀσημον χώραν, τὴν Παλαιστίνην. Ἀφ' οὗτου ἀνηγορεύθη ὁ Αὐγουστος μέχρι Τιβερίου οὐδὲν λόγου ἄξιον συμβεβηκὸς ἐτάραξε τὴν ῥωμαϊκὴν δυναστείαν· οἱ αὐτοκράτορες διέμενον ἀπόλυτοι κυρίαρχοι (3) τοῦ κόσμου· οὐδεὶς βάρβαρος εἰσέβαλεν εἰς τὰ μεθόρια· οὐδὲν ἐκ τῶν ὑποτελῶν Ἑθνῶν ἐτόλμησε νὰ ἀποστατήσῃ· ἀλλ' ἐν αὐτῇ μεταξὺ τῶν τεσσαράκοντα τούτων ἐτῶν προητοιμάζετο ἡ μεγίστη τῆς κοινωνίας παλιγγενεσία· ἐργάζεται δὲ ταύτης ἐχρημάτισαν ἀνθρώποι ἀμαθεῖς· αὐτοὶ δὲν εἶχον οὔτε παιδείαν, οὔτε ῥητορικῆς εὐγλωττίαν, καὶ ὅμως κατέπεισαν σοφοὺς ἐξ ἐπαγέλματος, ὡς ὁ Παῦλος τὸν Ἀρειοπαγίτην Διονύσιον διδάσκων ἐν μέσῳ τῶν Ἀθηνῶν· δὲν μετεχειρίσθησαν τὴν βίαν καὶ τὴν μάχαιραν, ὡς τινες ἄλλοι νέων δογμάτων αὐτοχειροτόνητοι κήρυκες· καὶ ὅμως χιλιάδες ἀνθρώπων, ἀκούοντες τῆς διδαχῆς τῶν, ἐβαπτίζοντο εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην· ἀνήγγελλον δὲ εἰς αὐτοὺς ἀτυχήθη πάντη καὶ ἀλλόκοτα πράγματα, κατέπειθον τοὺς προσηλύτους νὰ θυσιάζωσι τὰ πάθη των, νὰ ἀρνῶνται πατροπαράδοτα ἔθιμα, πολλάκις δὲ καὶ συγγενεῖς νὰ ἐγκαταλειμῶσιν ὑπὲρ τῆς πίστεως! καὶ κολάσεις προσέτι καὶ διωγμοὺς καὶ κακουχίας διαφόρους, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, χρείας τυχεύσης, γενναίως καὶ παιδρῶς νὰ υποφέρωσιν!

Ἀλλὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἐμφύτου εἰς ἡμᾶς καὶ εὐ-

(1) Primos in orbe deos fecit timor. (Lucret.)

(2) Ὁὐ καλὸν ἀρμονίην ἀναλύμεν ἀνθρώποιο, καὶ τάχα δ' ἐκ γαίης ἐλπίζομεν εἰς φάος ἐλθεῖν Δεῖλαν ἀποικισμένων. κτλ.

(3) Ἴσως διὰ τινος τῶν προσεχῶν τῆς Μνημοσύνης τευχῶν παραστήσωμεν τὴν εἰκόνα τῆς διαφθορᾶς τοῦ αἰῶνος τούτου, ὅποیان μάλιστα τὴν ἐσχεδίασαν οἱ ἀμίμητοι ἠθογράφοι Τάκιτος καὶ Σουετώριος.

γενεστάτου θρησκευτικοῦ αἰσθήματος πληροφοροῦμεθα καὶ σήμερον καθ' ἑκάστην. Διατί ἄρα γε ὁ ἀνθρωπος φαίνεται τόσον ἀψίκορος καὶ δυσάρεστος; Πολύλακισ ἐπέτυχεν ὅ,τι ἐπεθύμει, ἐπιλύτησεν, ἐτιμήθη καὶ ἐδοξάζετο· ἀλλ' ὅμως πάλιν παραπονεῖται! Ἀλλοτε δὲ, ἀφοῦ ἐδοκίμασε τὸ ἄσπαστον τῶν ποικίλων τοῦ βίου περιπετειῶν, ἀπεχωρίσθη δηλ. προῶρος εὐειδοῦς καὶ περιποθήτου συζύγου, ἡ ἐττερήθη αἰρνηθῶς τὰ φίλα τέκνα του καὶ φίλους εἰλικρινεῖς, βέβηκον ὅτι τὰ πάντα περὶ αὐτὸν κινεῦνται, καὶ αὐτὸς δὲ φέρεται εἰς τὴν κοινὴν φεραν ταύτην, ἀδημονεῖ ὅτι δὲν ἐχάρη προχωρῶν δὲ εἰς τοῦ σταδίου τὸ τέρμα λυπεῖται καὶ ὅτι δὲν ἐξῆσεν ἱκανῶς! Ἡ καρδία του ἀλλολεγει καὶ φέρει μέγα κενόν, τὸ ὅποιον μέχρι τοῦδε δὲν ἐπληρώθη. Ἐπὶ τοιοῦτων περιστάσεων ἀκούτως σχεδὸν καὶ αὐτομάτως ἀνυψοῖ τὰ ὄματα εἰς τὸν οὐρανόν· διότι μυστηριώδης τις κληδὼν, ἡ ἐσωτερικὴ φωνὴ ἀγγέλλει εἰς αὐτὸν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἴσως ἀλλότριος τοιαύτης διατριβῆς! Ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἡ τύχη του κόσμου πρὸς καιρὸν συνεκτότισεν, ὡς τὴν σελήνην τὰ νέφη, ἡ ἐπνίξαν αἱ φροντίδες, ὡς τὸν σίτον τὰ ζιζάνια, ἀναφαίνεται πάλιν καὶ καταβαίνει εἰς αὐτὸν, καθὼς ὁ ἄγγελος εἰς τὸν Γωβιαν καὶ τὸν Ἰακώβ· καταλαμβάνει ὅτι δὲν δύναται ἀρῆσθαι τοῦ ναῦ ἵσχυος, ὅτι ἔχει χρεῖαν στερεοῦ τινος στηρίγματος, καθὼς ὁ κιστός περιπλεκόμενος εἰς τὰς δρυς καὶ τὰς πλατάνους πλησίον τῶν κελαρυζόντων ῥυάκων! Ἐκτοτε λοιπὸν ἀναφύονται εἰς τὴν ψυχὴν του τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα, ἡ κατάνυξις, ἡ συντριβὴ, ἡ ταπεινώσις, ἡ εὐλάβεια, ὁ φόβος τοῦ θεοῦ καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἐλπίς· ἀλλὰ κατ' αὐτὸν τον καιρὸν περιμένει καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον· διὰ νὰ τὸν ἐμψυχώσῃ! Ἐπειδὴ μόνος ὁ ἀνθρώπος ἐκ πάντων τῶν δημιουργημάτων τρέμει καὶ παγετοῦται αἰσθανόμενος μακρόθεν τὴν καταστροφὴν του, ἡ διολογισμένος ὡς ἐγγίζοντα τὸν θάνατον· διότι καὶ μόνος ἐγνώρισε τί ἐστὶν ὑπαρξίς· ὅθεν προσπαθεῖ ἐκ παντὸς τρόπου νὰ μὴ τὴν ἀπώλεση ποτέ· καὶ τοῦτο μάλιστα ἀποδεικνύει ὅτι προωρίσθη εἰς αἰώνιον ζωὴν καὶ εἰς ἄληκτον εὐτυχίαν!

Βλέπω γυναῖκα γονυκλιτοῦσαν ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνας τοῦ θεοῦ τοῦ σωτήρος εἰς μυχόν τινά του ναοῦ. Ὡς ἐκ τῆς πενίγρᾶς καὶ ἀτημελήτου ἐνδυμασίας εἰκάω ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι παλαιούσιν ἀδιαιλέτως μετ' ἡμῶν, οἱ ὅποιοι ἀναθρέψθησαν ἐκ τῆς ἀνάθρεψης τὰ τέκνα τῆς· ἐπειδὴ περὶ αὐτῶν μεριμᾷ πρὸ πάντων ἀγαθῆ καὶ φιλόστοργος μήτηρ. Ἀλλ' ἀπατώμαι ἢ γυνὴ αὕτη δὲν ὑπάρχει μὲν πλουσία, πολυλοῦ γε καὶ δεῖ! ἔχει ὅμως σύζυγον χειρῶνακτα ἐπιμελῆ καὶ αὐτάρχη, ὅστις φέρει καθ' ἐσπέραν τὰ ἐφόδια τῆς ζωῆς εἰς τὴν οἰκογενεῖάν του. Ἴσως λοιπὸν θλίψεις καὶ δόδυνη κρυφία ἔφερον τὴν γυναῖκα ταύτην ἐνώπιον τοῦ παρηγόρου τῆς ἀνθρωπότητος· οὔτε τοῦτο! πάντῃ ἄλλο ζητεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ! ὡς τί δὲ νομίσεις; Τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν! τὸν παράδεισον!

τὴν αἰωνιότητα! Ὅποια δυσαναλογία μεταξὺ τῆς φαινομένης πενίας καὶ τῶν εὐχῶν τῆς! Πολιορκουμένη ἀπὸ τοσαύτας πραγματικὰς ἀνάγκας, ὀλίγον περὶ αὐτῶν φροντίζει, μίαν δὲ μόνην αἰσθάνεται χρεῖαν, εἰς αὐτὴν δὲ θυσιάζει εὐχαρίστως πάσας τοῦ βίου πούτου τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς τέρψεις!

Ἐρωτῶ ἤδη, ἂν ὁ αὐτοματισμὸς τῶν ζῶων σπανίως σφάλῃ, περιπλανᾶται ἄρα γε εἰς τὸ σκότος καὶ ἀπατάται μόνον ἢ συνειδήσις αὐτῆ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ὅπου τὰ πάντα ἀποβλέπουσιν εἰς σκοπὸν τινὰ ὀρισμένον καὶ ἀποτελοῦσι τοῦ γενικοῦ συστήματος μέρος;

Ὡ πόσον διδάσκομαι ἀπὸ τῆς θείης μόνον, ἢ τὴν φυσιογνωμίαν καὶ τὴν πεποιθήσιν τῆς δυστυχούς ταύτης γυναίκος! διότι οὔτ' ἀπατάται, οὔτε ἀπατᾷ· Ἡ ἀντιποίησις αὐτῆς, καὶ ὑπερβολικὴ καὶ ἀλλόκοτος φαίνεται, θελεὶ γίνεαι δεκτὴ! Ἡ ἐλπίς ἤδη ἐπλήρωσε τὴν εὐρύχωρον καρδίαν τῆς· ἡ ἐλπίς ὅμως αὕτη ὑπάρχει ὑπόχρεσις ἐνταυτῷ καὶ πιθανότης· δὲν ἐδόθη δὲ οὔτε εἰς τὰ ἄλλα ζῶα, οὔτε εἰς τὰ φυτὰ, ἀλλὰ κατεβη ὡς μάννα εἰς τὴν ἀυχμῶδη ἔρημον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τρέφει ἀποχωρῶντως τὴν ἀκόρεστον ἐπιθυμίαν του, ὥστε νὰ δύναται νὰ διανύτῃ μακρὸν δρόμον, ὡς ὁ Θεοβίτης Ἡλίας! Οὕτως ἄρα ὁ ἀνθρώπος προσοχθήσας εἰς τὸν βίον τοῦτον, ἐνατενίζει αὐτομάτως πρὸς τὸν Θεόν, ἐπικαλούμενος δὲ αὐτὸν ὡς εὐπλαγγον, γίνεται καὶ αὐτὸς πολλάκις ἐπιεικῆς πρὸς τοὺς ὁμοίους του· διότι χαρακτὴρ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὑπάρχει τὸ καθολικὸν συμφέρον, διὰ τοῦ ὁποίου μάλιστα τὰ ἔθνη αὐξάνουσι, προάγονται καὶ συντηροῦνται. Ἐπειδὴ παντοῦ τὴν αὐταπάρησιν παραγγέλλει τὸ Εὐαγγέλιον· παντοῦ ἐντελλόμεθα νὰ πλατύνωμεν τὸν δρίζοντα τῆς ἀγάπης, ὥστε νὰ συμπεριλάβωμεν οὐχὶ μόνον συμπολίτας καὶ ὁμοθρήσκους καὶ ὁμοειθεῖς, ἀλλὰ καὶ ἑτεροδόξους καὶ ἄλλοφύλους. Τί ἄλλο τῷ ὄντι σημαίνει τὸ, ἦλθον χωρῖσαι ἀδελφὸν ἀπ' ἀδελφοῦ, καὶ ἀνδρα ἀπὸ γυναίκος; ἢ τὸ, ὁ ἀγαπῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπωλέσει αὐτήν, παρὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς συμπαιθείας πρὸς τοὺς πολὺ ἡμῶν ἀπέχοντας, ὥστε, τυχεύσης ἀνάγκης, νὰ θυσιάζωμεν τὰ μερικὰ ἡμῶν συμφέροντα εἰς τὰ δημόσια; Δότι τοιοῦτοτρόπως ὁ χριστιανὸς γίνεται αὐτόχρημα κοσμοπολίτης, καὶ ἄξιος τῷ ὄντι τοῦ ὀνόματος τὸ ὅποιον φέρει.

Ὡ πρόνοια τοῦ Δημιουργοῦ, Σοὶ ὁμολογοῦμεν χάριτας ὅτι ἐδώκας εἰς ἡμᾶς τοιαύτας ἐντολάς, τῶν ὁποίων ἡ ἐκπλήρωσις ἀποτελεῖ τὴν κοινὴν ἐνταυτῷ καὶ τὴν μερικὴν ἡμῶν εὐτυχίαν, ἱκανοποιεῖ δὲ ὁμοίως καὶ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον· συμβίβασας δὲ τὰς ἡδονὰς μετ' ἡμῶν χρεῖας τῆς προσκαίρου ταύτης ζωῆς, καθὼς συνεκέρσας μετ' ὁ πνεῦμα τὴν ὕλην!

Ἄν καὶ τοιαύτη ὑπάρχη ἡ θρησκεία καὶ τοσοῦτων ἀγαθῶν χορηγός, δὲν ἐπαυθεν ὅμως νὰ πολεμηθῆι ἀνεκαθεν! Καὶ ἐπαθε μὲν ἴσως ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν, ἀλλ' ἐπηρεάζεται ἐτιμᾶλλον ὑπὸ τῶν ψευδωνύμων φηλοσόφων, καθὼς αἱ Κυβερνήσεις ἐπαπειλοῦνται ὑπὸ τῆς ὀχλοκρατικῆς ἰσότητος τῶν δημαγωγῶν. Οἱ θεασῶνται τοῦ δλεθρίου οὗτου συστήματος ἀνηγορεύθησαν εἰς τὴν Γαλλίαν θριουούτου συστήματος ἀνηγορεύθησαν εἰς τὴν Γαλλίαν

αυτεπίγγελτοι του ανθρωπίνου γένους διδάσκαλοι κατά τον παρελθόντα αιώνα· ο Διδερώτος, ο Δαλαμ-βέρτ, ο Μιραβώ, ο Φρερέτ, ο Ρουσσώ, ο Δολπακ, επί πασι δὲ τούτοις ὁ ἀπάντων θεῶν τε καὶ ἀνθρωπίνων χλευαστῆς καὶ κωμωδὸς Βολταίρος συνώμοσαν σπουδαίως νὰ καταστρέψωσι τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Ὅθεν ἐστρατολόγησαν πανταχόθεν, καὶ ὡς οἱ ἐπτά ἐπὶ Θήβαις, ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς θρησκείας, διαφόρους ἐπεχείρησαν ἐφοδούς, καὶ ἐλεπόλεις καὶ κριούς καὶ μηχανήματα ἄλλα παντοδαπὰ ἔστησαν εἰς τῆς μυστικῆς Σιών τὰ τείχη καὶ τῆς εὐσεβείας τὴν ἀκρόπολιν. Βιβλία, ἐφημερίδες, προφορικὴ διδασκαλία, θεατρικαὶ παραστάσεις, σοφισματα, σαρκασμοὶ ἐκινήθησαν διὰ μιᾶς ὡς φοβερὰ καὶ πολυσύνθετος πυραυλοσχιζία εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον τῆς ἀσεβείας καὶ νεοσύλληκτοι συνήρχοντο πανταχόθεν νὰ καταταχθῶσιν ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἀντιχριστοῦ ταύτης στρατιάς. Τότε ἡ θρησκεία παριστάνετο ὡς ἀπάτη καὶ ὡς ὄργανον τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἡγεμόνων· ὁ θεμελιωτῆς αὐτῆς δὲν διέφερε τοῦ Ζωροάστρου, τοῦ Κομφουκίου, τοῦ Μωϋσῆως, ἢ τοῦ Μωάμεθ· δὲν ὑπῆρχε θεία πρόνοια διέπουσα τὸν κόσμον, οὔτε ἀθάνατος ψυχὴ διότι αἱ ψυχοὶ δυνάμει· αὐτῆς περιορίζοντο εἰς τὸν ὕλικόν ἐγκέφαλον· ἀπ' αὐτοῦ ἐγεννῶντο αἱ ἰδέαι, ὡς ἡ χολὴ ἀπὸ τοῦ ἥπατος· ἐχλευάζετο ἡ ἐνσάρκωσις, ἀνηροῦντο τὰ δόγματα, ἀνεσκευάζοντο αἱ προβήσεις, περριπαίζοντο οἱ προρήται. Τὸ πᾶν ἦτο ἔργον τῆς εἰκαρμένης, ἢ ἀρετῆ δὲ θεωρεῖτο ὅτι ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον ἀτομικῶς. Οὕτως ἐφαρμακευθῆ πᾶσα ἡ πηγὴ τῆς δημοσίας ἠθικῆς, καθὼς τὰ ὕδατα ὑπὸ βαρβάρων ἐχθρῶν πολιορκουμένης πόλεως· ἄνδρες δὲ καὶ γυναῖκες, χωρικοὶ καὶ ἄστοι, διαφόρων ταξέων ἄνθρωποι ἦσαν ἢ ἢ πάντες μεμολυμμένοι, καὶ τὸ μίasma μετεδίδοδο ἀδιαλείπτως πλείοτερον.

Ποτὲ Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης δὲν ἐδειξε κατὰ τῆς θρησκείας τσαυτὴν ἀπνοδὸν ἀπέχθειαν παρὰ τοὺς ψευδωνύμους φιλοσόφους. Καὶ πρόσχημα μὲν εἶχον τὴν ἐλευθερίαν τῆς διανοίας, *liberté de penser!* κύριον δὲ σκοπὸν προέβητο νὰ ἐξουθενήτωσι τὴν πίστιν, νὰ κατεδαφίσωσι τὰ θυσιαστήρια τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶτα δὲ τῶν βασιλέων τὰ ἀνάκτορα. Ματαίως τότε ὁ κληρὸς ὕψωσε τὴν φωνήν, ἀνωφελῶς δὲ καὶ ἡ Κυβέρνησις ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς· ἐπεὶ δὲ ὁ θρησκευτικὸς πόλεμος ἀπεκδυθεὶς τὸ προσωπεῖον, δὲν ἐδράδυνε νὰ μεταβληθῆ εἰς πολιτικόν. Θρησκεία καὶ Ἀρχὴ ὑπάρχουσιν ἀλληλένδετα· ὁ θεμελιωτῆς τῆς θρησκείας πρῶτος ἔδωκε τὸ παράδειγμα τῆς εἰς τοὺς νόμους εὐπειθείας· ἡ θρησκεία ἄρα διατηρεῖ τοὺς ἡγεμόνας· ἀλλ' αὕτη πλέον δὲν ὑπῆρχεν, ἐπέσει δὲ ὡς γιγαντιαία καὶ ταννύσυλλος ὄρῳς ὑπὸ τῶν ἄλλεπαλλήλων πληγῶν, αἱ ὁποῖαι κατεφέροντο κατ' αὐτῆς· ἀναγκαίως ἄρα ἔπρεπε νὰ τὴν παρακολουθῆ καὶ ἡ κοσμικὴ ἐξουσία.

Τίς δὲν ἐνθυμεῖται ὅτι ἡ ἐπανάστασις τῆς Γαλλίας ἀνέτρεψεν ἐν γένει πάντα τὰ καθεστῶτα, ἀφοῦ μάλιστα ἔβαψε τὰς χεῖράς τῆς εἰς τὸ αἷμα τοῦ ἀθώου ἐκείνου Ἄβελ, διὰ τῆς μειφονίας τοῦ ἀγαθοῦ βασιλέως τῆς καὶ ἀπάσης τῆς οἰκογενείας του; Ὁ λαὸς ἕως τότε ἦτο πτωχὸς βέβαια, ἀλλὰ πρηγορημένος ἦτο δυ-

στυχῆς ἴσως, καθὼς τόσοι ἄλλοι· ἀλλ' ἤλπιζε πρόδοτον ἦτο θεδαρυμένος ἀπὸ τοὺς μόχθους, ἀλλὰ τοῦλαχιστον δὲν τὸν κατέτρωγεν ὁ σκόλωξ τοῦ δισταγμοῦ. Ἦδη δὲ βασανιζόμενος καὶ πολλαχῶς ὑποφέρων, δὲν περιέμενεν ἄλλο ὡς τέλος τῶν κακῶν του παρὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἐξουδένωσιν!

Ἀπ' ἀρχῆς τὸ κακόν, εἴτε ὁ πόλεμος τῆς ἀσεβείας, δὲν περιορίσθη μόνον εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ἐξετάθη εἰς τὰ περίξ, καὶ ἀντιμαχόμενοι μάλιστα ἄλλοτε λαοί, ἢ παντελῶς τῶν Γάλλων διαφέροντες, κατὰ τοῦτο ἐμελλον νὰ συμφωνήσωσι με' αὐτούς. Ἀλλ' οἱ βαθεῖς καὶ σκεπτικοί, οἱ τοσοῦτοι ἄξιοι τῶν ἀποδιδόμενων εἰς αὐτούς παρὰ τοῦ Τακίτου ἐπαίνων Γερμανοὶ (1), ἔδωκαν καὶ ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα εἰς τὰς ἐπιπολαίους καὶ χλευαστικὰς κατὰ τῆς θρησκείας ἰδέας τῶν γειτόνων. Ὑπερβαίνοντες τὸν Ἐπικουρον καὶ Λουκρήτιον καὶ Σπινόζην καὶ Χόββην πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐφιλοτιμήθησαν ν' ἀπαρτίσωσι τὸ ἔργον των. Τί ὠφελεῖ κυρίως ἡ ἀναλυτικὴ μέθοδος τοῦ Καντίου ὅταν ἐκτείνεται πέραν τοῦ δέοντος; Τὸ περὶ θρησκείας σύγγραμμα τοῦ ἐνθυμίζετι τοὺς παλαιούς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐστεφάνουν τὰ θύματα πρὶν τὰ σφαξῶσι· διότι φαίνεται μὲν ὅτι ὑπερασπίζεται τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς περὶ ταῦτα δαινοὺς, ἐκεῖ μάλιστα ἀνασκάπτει τοῦ χριστιανισμοῦ τὰ θεμέλια! Ὁ Κάντιος ἀπέδειξε ὅτι τὸ γνωστικὸν οὐδὲν δύναται ἐξω τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου· ζυγοστατήρας δὲ εἰς τοῦ λόγου τὴν πλάστιγγα τὰ κατὰ καὶ ὑπὲρ ὑπάρξεως τοῦ τε Θεοῦ καὶ τῆς ἀθανατίας τοῦ ἀνθρώπου ἐπιχειρήματα εὗρηκεν ὅτι ἰσοφαρίζουσιν! δασκίς ἐπανάλαβε τὸ πείραμα τοῦτο ὁ χημικὸς οὗτος τῆς διανοίας, πάντοτε ἔλαβε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, τὴν ἐνδειξιν δηλ. τῆς ἀνυπαρξίας, τῆς ἀβεβαιότητος καὶ τοῦ χάους!

Κατόπιν τοῦ περικαλοῦς τούτου ἥρωος τῆς φιλοσοφίας ὁ Χέγκελ (1) καὶ Σέλιγγ ἀνετίθησαν τὸν χυδαῖον λαὸν εἰς τὸ Ἀβένινον ὄρος· ἀλλ' ὁ λαὸς ἔχει ἀνάγκην ὕλικου ἄρτου, τὸν ὁποῖον ἐκεῖ δὲν εὕρισκε. Ἡ δὲ μεταρσιολοσχία τῶν μεγάλων τούτων ἀνδρῶν δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀληθείας καὶ φανεράς χρείας. Καὶ αὐτοὺς ὁμοῦς ἀφῆκαν πολὺ ὀπίσω ἄλλοι Διαγόροι, οἷον ὁ Ἰπέλ (Hippel), ὁ Ἄρνδ (Arnd), ὁ Φρανέκερ (Eranecker), ὁ Hochmann, ὁ Hohenan, ὁ Tierstein, ὁ Heyne, Baumach, ὁ Σπίνερ, ὁ Ζίνζενδορφ (Zinzendorf), πάντες σχεδὸν ἐκ τῆς Βεστφαλίας καταγόμενοι ἐναμιλλῶντο τίς τὸν ἄλλον νὰ ὑπερτερῆσῃ κατὰ τὴν ἀντίθρσκον πολυμαθειαν, ἢ τὴν Βολταιρικὴν εἰρωνείαν. Ὁ Πλάτων παραλληλίζεται με' τὸν Μωϋσῆν, καὶ ἡ θεόπνευστος Γραφὴ ἐξηγεῖται ἀλληγορικῶς, ὥστε

(1) Propriam et sinceram et tantum sui similem gentem.

Tacit. de moribus Germanorum IV.

(2) Ὁ φιλόσοφος οὗτος ἐχάλευσε πλῆθος νέων ὄρων εἰς τὸ σύσημά του, ὡς λέγεται, οἱ ὁποῖοι ὑπερβαίνοντες τὴν κοινὴν κατάληψιν, μένουσι περιπελωμένοι εἰς τὸ ὑψάτον τὸ ἐργαλειόν.

καθὼς τινὲς τῶν σοφῶν τῆς περικλεοῦς ταύτης χώρας οὐκ εἰδίδον ν' ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεύας, μᾶς ἀναγκάζουσι νὰ διστάζωμεν ἤδη καὶ περὶ τῶν ἱερῶν βιβλίων τῆς πίστεως!

Φαντάζομαι ἐνταῦθα τὴν γενεὰν ἐκείνην τῶν ἀπογόνων τοῦ Νῶε, οἱ ὁποῖοι συμμαχοῦντες κατὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς ἄλλοι Τιτᾶνες, συνῆλθον νὰ ἀνεγειρωσιν ὡς φρούριον τὸν περίπυστον πύργον τῆς Βαβυλώνας διότι καθὼς τότε κατέβη ὁ Θεὸς καὶ εἶδε τῶν ἀνοήτων ἐκείνων ἀνθρώπων τὰ ἔργα, παρευθὺς δὲ ἡ οὐγγυσι τῶν γλωσσῶν τοὺς δισκόρπισεν, ἢ Νέμεσις ἐματαιώσεν καὶ τῶν νέων τούτων ἀποστειλῶν τὰ διαβούλια. Ἐρησίμεισε δὲ ὡς ὄργανον τότε ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Ναπολέοντος διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς θρησκείας ἐνταυτῶ καὶ τῆς πολιτικῆς τάξεως· εἰ δὲ Γερμανοὶ ὑπὸ τοῦ Φικτίου ἐξηλεκτριζόμενοι κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Γάλλων ἀντιπεριεστῶντο εἰς σπουδαιότερα καὶ προυγαίτερα ἔργα. Μόλις ὁμοῦς παρήλθεν ὁ κίνδυνος τῆς πατρίδος, ἐπανελάθον τὰς κατὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως συστηματικὰς ἐχθροπραξίας πολλοὶ ἄλλοι τῆς διανοίας ἀντόμοι, διὰ νὰ ἀθανατισθῶσι καὶ αὐτοὶ ὡς ὁ Εὐρώστρατος.

Ἐκ τῶν γενναίων φιλοσόφων τούτων τινὲς κινουσιν ἀληθῆ συμπαθειαν διὰ τὴν γυμνοσοφιστικὴν ἐπὶ τῶν δεδογμένων καριέριαν των, καὶ τὴν ἀκρατικὴν ψυχῆς των πεποιθησιν· ἐπειδὴ ἀθληταὶ νομιζόμενοι τῆς κατ' αὐτοὺς ἀληθείας, διέμειναν σταθεροὶ ὡς Μακκαβαιοὶ μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς. Οὕτως ὁ ἱεροκὴ ρυξ Χάτενφελδ (Hasenfeld) καταδιωκόμενος διὰ τὴν αἰρετικὴν τὸν θραυστομίαν, ἐταλαιπωρήθη τόσον, ὥστε τὸ πρῶτ' ἡμέρας ἀπρηδικῶς εἶπε μετ' ἄκρας γαλήνης, « Ἡ ἀποσκευὴ μου ἤδη συνετελεσθη, ὅθεν ἀναχωρῶ. » Ἐκτοτε δ' ἀμέτῳς εἰ μὲν σφυγοί του ἐξησθένησαν, αὐτὸς δ' ἀποβίβησεν ἀσκαρδαμικτὴ πρὸς τὸν ἥλιον διὰ τῆς θορίδος τοῦ δωματίου εἰσερχόμενος, ἀνεφώνησε τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν τῆς ζωῆς του *Αλληλοῦτα!* καὶ οὕτως ἐξέψυξε!

Προτιμῶ μυριάκις τοιοῦτον φιλοσοφικὸν καὶ Σωκράτους ἄξιον τρώντι θάνατον, παρὰ τὸν τοῦ Δαβὶδ Χιοῦμ (1) ὅστις ἐξέπνευσεν ἀγαπῶσικον τοῦ Λουκίανου τὰς σατύρας, ἢ καὶ τὸν τοῦ Γκαϊθ αὐτοῦ, [2] ὅστις ἀνεβόησεν, ὡς ἐμβριμώμενος, εἰς αἶμα φῶς!!

Ἐἶδον, λέγει τις περιηγητῆς Γάλλος, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἐρλάγγης σαρδωνικὸν γέλωτα διακεχυμένον ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν ἀκροατῶν, ὅτε τις καθηγητῆς μηπιστεύων παντελῶς εἰς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τῶ ἀπεδιδὸν ἀσυνειδήτως καὶ σκωπτικῶς ἐπιθέτον τι ἀνοψοῦν αὐτὸν ὑπεράνω τῶν ἄλλων ἀνθρώπων! Ἦγούσα δὲ μετὰ φρίκης ὅτι ἐκ 300 μαθητῶν τῆς Θεολογίας, 15—20 ἴσως μόνον ἐπίστευον εἰλικρινῶς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Ἠρώτησα δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰέννην πολλοὺς τῆς Θεολογίας σπουδαστὰς, ἀν ὑπάρχουσι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πιστεύοντες τὸν Χριστὸν ὡς υἱὸν Θεοῦ· αὐτοὶ δ' ἀπο-

(1) Ἄγγλου.
(2) Ἐνδόξου ποιητοῦ καὶ φιλολόγου σοφοῦ τῆς Γερμανίας.

ρῶντες εἰς τὸ παράδοξον τῆς προτάσεώς μου, ἀπεκρίναντο ὡς περὶ ὁμολογουμένου ἤδη πράγματος, ὅτι οὐδεὶς σχεδὸν ἐπίστευεν!! Εἰς δὲ τὸ Χαϊδελβεργ ὁ δόκιμος Παῦλος [Paulus] διδάσκαλος τῆς Θεολογίας, συγγραφεὺς δὲ πολλῶν βιβλίων, συντάκτης μάλιστα καὶ θεολογικῆς ἐφημερίδος (Denk, glau biger) . . . διδάσκει ἀναφανδὸν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο ψιλὸς ἄνθρωπος· τὸν κατατάττει ὁμοῦς εἰς τὴν σειρὰν τοῦ Σωκράτους, τοῦ Κομφουκίου, τοῦ Ζωροάστρου, τοῦ Μωϋσῆως καὶ τοῦ Μ . . . ! Ἴδου δὲ καὶ δεῖγμά τι μικρὸν τῆς ἐξηγητικῆς ἐπιστήμης του. Ἐπρόκειτο λόγος περὶ τοῦ ἐν Κανᾷ θαύματος. Κατὰ τὸν Καθηγητὴν ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἤδη ἕτοιμον τὸν οἶνον· ἤθελε δὲ χάριν παιδιᾶς καὶ ἀστετισμοῦ νὰ τὸν ἐπιφυλάξῃ εἰς τὸ τέλος τοῦ συμποσίου, ὥστε νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς συνδιαιτομόνας διὰ τοῦ αἰφνηδίου καὶ ἀνελπίζτου· ἀλλ' ἡ Μαρία κινουμένη ἀπὸ ἀνυπόμονον περιέργειαν τὸν προέτρεπε νὰ ἐκτελέσῃ ὅσον ταχιστα τὸν σκοπὸν του· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἀντεβάνεν εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ Ἰησοῦ, ἐπεπλήχθη ἀρκούντως ἡ μήτηρ του!!

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν βίον αὐτὸν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκδοσόμενον ἐν Λειψία ὡς ἐγχειρίδιον τῶν φοιτητῶν τῆς Ἀκαδημίας ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ Δ. Χόζ (Hase) λέγει ῥητῶς, ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἔργον προτιθεῖται νὰ ἀποδείξῃ πῶς ὁ Ναζωραῖος Ἰησοῦς διὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ πνεύματός του καὶ τῶν συμβεβηκότων τῆς ἐποχῆς του κατέστη σωτὴρ τοῦ κόσμου! ἀλλοῦ δὲ· « ἀν ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐνυμφεῖτο, ἴσως δὲν εὗρηκε καρδίαν ἀξίαν τοιαύτης ἐνώσεως. »

Εἰς δὲ τὴν Χαλλην καὶ ἀπὸ καθέδρας καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων διδάσκειται ὁ ἀκραϊφνέστατος ὀρθολογισμὸς [rationalism,] ἅπανα δὲ ἡ Γερμανία ἀντήχησε κατὰ τὸ 1830 ἀπὸ τὴν ἔριν μεταξὺ τῆς ὑπερασπιζομένης τὸν Λουθηρανισμὸν Εὐαγγελικῆς ἐφημερίδος καὶ τῶν ὀρθολογιστῶν φιλοσόφων τῆς Χαλλης.

Φρίττω ἀναλογιζόμενος πῶς ἡ ἐπιτορκία καὶ ἡ ἀπάτη διακωλύονται κατὰ παραδοσιν εἰς τὸν κληρὸν τῶ ἀμαρτυρομένων! Διότι οἱ πλείστοι τῶν ἱεροκηρῶν ψευδῶνται κατὰ πάντα Κυριακὴν ἀπαγγέλλοντες τὸ σύμβολον τῆς πίστεως· ἐπειδὴ κατὰ συνείδησιν οὐδὲν πιστεύουσιν· ἀναιδῶς δὲ φωνασκοῦντες κατὰ τῶν Ἰησοῦτων, ἐρεῦρον σύστημα θεραπείας καὶ συμβιβασμοῦ διὰ νὰ νέμονται μὲν ἀσφαλῶς τῆς ὑπηρεσίας των τὰς προσόδους, νὰ ἐμπορεύωνται δὲ αἰσχροῦς τῶν δογματικῶν τὴν διδασκαλίαν, ἀφοῦ τὰ καπηλεύσων.

Εἰς τὴν Γερμανίαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἡ ἀσεβεία ἀντιμαχόμενοι ὡς δύο παρτεταγμένα ἐχθρικὰ στρατεύματα· ἀλλ' εἰς μὲν τὴν Γαλλίαν ὁ ἀγὼν γίνεται ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, αὕτη δὲ διατελεῖ εἰσέτι ἀγνή, καὶ διὰ τοῦτο προβαίνει κατὰ τῆς κακοδοξίας ὡς πυκνὴ φάλαγξ· εἰς τὴν Γερμανίαν δὲ τὸ ὑναντίον ἢ πάλιν ἐξακολουθεῖ ἐντὸς αὐτῶν τῶν κολπῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐμφύλιός τις πόλεμος, ὥστε δικαίως ἔλεγεν ὁ Βοστυέτιος ὅτι ὁ Λουθηρανισμὸς φέρει ἐμφυτον τῆς ἀπωλείας τὸ σπέρμα· διότι προφανῶς ὁσμημέραι κατακερματίζεται καὶ ἐξασθενεῖ. Τὰ δὲ Πανεπιστήμια θεωρούμενα, ὡς φρούριά τινα, ἢ δπλοθηκαὶ ἐπιχειρημάτων καὶ λόγων, κατέχονται ὡς ἐπὶ

τὸ πολὺ ὑπὸ ὀρθολογιστῶν, εἴτε εὐρυῶν (rationnalist) (1), νείαι δὲ πανοπλίας καὶ νέα στρατεύματα ἐξέρχονται καθ' ἕνα ἔτος ἐκ τῶν σχολείων τούτων, ὥστε οἱ ἀντίπαλοι τῶν ὀρθολογιστῶν προσβάλλονται πανταχόθεν, φωτισθῆναι ἠγορεύεται, ἢ μύσται καὶ κρυπτοκαθολικοί ἀποκαλοῦμενοι. Πάντοτε ὁμῶς ἡ Θεοῦ Γραφή χρησιμεύει ὡς κοινὴ τῶν διαφερομένων ὀρθολογιστῶν· αὐτὸθεν λαμβάνονται ἐκατέρωθεν τὰ σοφίσματα, καὶ ποτὲ μὲν ἐκτοξεύονται ὡς ἀπλά βέλη, ἀλλοτε δὲ συμπλεκόμενα μεταβάλλονται εἰς θυρεοὺς καὶ θώρακας ἐπιτηδείους εἰς ἀμυναν· οἱ ὀρθολογισταὶ ὁμῶς ἀπορρίπτουσι ἀσυστόλως ἐξ αὐτῶν ὅ,τι φαίνεται εἰς τοὺς σκοποὺς τῶν ἀναρμόδιων. Προδῆλον δὲ ὅτι, ἀνικητῶσι, καταστρέφεται μὲν ἐξ ὀλοκλήρου ἡ θρησκεία, κινδυνεύει δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ ἡσυχία διὰ τὴν μεγάλην τῶν ὀρθολογιστῶν καὶ τῶν δημαγωγῶν πρὸς ἀλλήλους συμπάθειαν καὶ συνεννόησιν.

Ὡς ἐπίμετρον δὲ τοῦ δεινοῦ, ἡ ἐπιβουλὴ εἰσέφερε καὶ εἰς τὰς Καθολικὰς χώρας διὰ τὴν ἀπερίσκεπτον ἐκλογὴν τῶν Ἐπισκόπων, ὥστε ἐπαναστάσιος τινος δοθείσης, οἱ Καθολικοὶ δὲν ἔχουσιν ἱκανὰς δυνάμεις πρὸς ἀντιπαράταξιν· ἐπειδὴ οἱ πλείστοι τῶν ποιμένων τούτων τῆς Ἐκκλησίας διαβρέουσι ὑπὸ τρυφῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενοι· ὅθεν καὶ ἡ φάβδος ἐπέσειν ἀπὸ τὰς χειρῶν τῶν, καὶ ἤδη κείται χαμῆ, ἔως οὗ ἀγγέλως ἐκδικήσεως λαβῶν αὐτὴν συντριψῆ τὴν κεφαλὴν τῶν. Ἀμφότεροι ὁμῶς νομίζω, οἷτε Καθολικοὶ καὶ Διαμαρτυρούμενοι, ἔπρεπε νὰ συμμαχήσωσι κατὰ τὰ ὀρθολογιστῶν ὡς κοινῶν ἐχθρῶν· διότι ὁ πόλεμος δὲν γίνεται πλέον εἰς τὰ μεθόρια, οὔτε ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων ὄρεων, τὰ ὅποια ἀλλοτε διεχώριζον τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ θρόνου, οὔτε κἀν εἰς τὰ ἐξωτερικὰ χαρακώματα καὶ τὰς πρώτας τάφρους, οὔτε εἰς τὰς ὄχθας τοῦ διὰ πολλῶν κύκλων καὶ ἐλιγμῶν τὴν Ἐκκλησίαν περιβρέοντος πλατυτάτου ποταμοῦ· ἀλλ' εἰς αὐτὰ ἤδη τῶν ἡμετέρων βασιλέων τὰ ἀνάκτορα! Δὲν προσβάλλουσι δὲ πλέον οὔτε τὴν Ἐκκλησίαν, οὔτε τὸν Πάπαν, οὔτε τὸ ἱερατεῖον, οὔτε τῶν μοναχῶν τὰ τάγματα, ἀλλ' αὐτὸν, αὐτότατον τὸν Χριστὸν, τὸν Βασιλέα τῶν αἰώνων, τοῦ κόσμου τὸν λυτρωτὴν, διὰ νὰ τὸν στούρωσωσιν ἐκ δευτέρου, ὥστε ἀντ' αὐτοῦ νὰ βασιλεύσῃ ὁ Βαραβᾶς. . . . Κινδυνεύουσι δὲ προσέτι τὸν ἔσχατον κίνδυνον καὶ οἱ ἐπίγειοι βασιλεῖς, τοὺς ὁποίους τοσοῦτον ὑπερασπίζεται ἡ θρησκεία ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἡσυχίας καὶ τάξεως. Πᾶσα ἄρα διαφορὰ πρέπει νὰ ἐκλείψῃ, πρὸς ὑπεράσπισιν συμφερόντων τοσοῦτω πολυτίμων καὶ ἱερῶν.

Τοιαύτη χριστιανικὴ ἀντίδρασις ἀνεφάνη τῷ ὄντι εἰς τὴν Πρωσσίαν. Ὁ σοφώτατος τῶν Διαμαρτυρομένων Νέανδρος (Neader), καὶ ὁ Ὡλωκὸς (Tholuk) καθηγητῆς τῆς Χάλης, διάσημος διὰ τὴν Ἀσιανὴν του γλωσσολογίαν, λαβόντες ὡς κέντρον τῆς διανοητικῆς τῶν ἐνεργείας τὸν χριστιανισμόν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάν-

(1) Παραδέχονται τὰ πιθανὰ, ἢ δυνατὰ διὰ τοῦ λόγου δη.λ. τοῦ λογικοῦ κριτήρια.

τησιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἐκολούθησαν δ' αὐτοὺς κατόπιν καὶ Στράους ὁ ἱεροκήρυξ ἐνταυτῶ καὶ καθηγητῆς, καὶ ὁ ἀπότομος κατὰ τὸ λέγειν Γέσσερ, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῆς σωτηρίας τῶν καθεστῶτων κηδόμενοι. Ἡρίστευσε δὲ ὑπὲρ πάντας εἰς τὸν ἱερὸν τῷ ὄντι τοῦτον πόλεμον ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐφημερίς (*) συγκαλοῦσα κατὰ

(*) Ἐν τὰ πολιτικὰ πάθη, παντοῦ κατὰ δυστυχίαν παρεμβαίνοντα, δὲν ἐμπόδιζον, ἠθέλομεν πάντες καὶ ὁμοθυμαδὸν ἐπαινεῖ τὸν Αἰῶνα ὡς συνήγορον τῆς θρησκείας. Ἴσως εἰπωσὶ τινες ὅτι ὁ κληρὸς αὐτοῦ παρεκτρέπεται, ἢ καὶ μακρύνεται μάλιστα κατὰ τινὰς περιστάσεις τοῦ σκοποῦ· ἀλλ' ὅποια ἤδηποτε γνώμη τις θερμῶς ὑπερασπίζεται, ἀδύνατον γὰρ μὴ ὑπερβάλῃ ἐνίοτε τὰ ὄρια τοῦ μετρίου, πολὺ δὲ μᾶλλον, ὅταν αὕτη θεωρῆται ὡς κοινὴ, διότι πάντες τὸ αὐτὸ πρεσβεύομεν δόγμα.

Τοῦ λοιποῦ ὁμῶς ἡ θρησκεία ἔχει ἀνάγκη οὐχὶ πολιτικοῦ ὑπερασπιστοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ πνευματικοῦ διδασκάλου, περιοδικῶν δη.λ. συγγράμματος καθαρεύοντος μὲν πάσης πολιτικῆς ἐπιρροῆς, προτιθεμένου δὲ μόνον τὸν φωτισμὸν τοῦ κλήρου.

Οἱ ἱατροὶ, οἱ νομικοὶ, οἱ ἔμποροι, οἱ ἀρχιτέκτονες, οἱ γεωργοὶ, οἱ πολιτικοὶ, οἱ στρατιωτικοὶ καὶ ναυτικοὶ, πᾶσαι σχεδὸν τῆς κοινωρίας αἱ τάξεις, φιλοτιμοῦνται γὰρ μαι θάνωσιν ἀπὸ ἰδιαιτέρας τοιαύτας ἐφημερίδας· μήπως ἄρα γὰρ τῶν λειτουργῶν τῆς πίστεως τὸ ἐπάγγελμα ἀποβλέπει κατώτερα ἀντικείμενα; ἢ οἱ ἀναδεχθέντες αὐτὸ συναισθάνονται ἐαυτοὺς ἀνωτέρους τῆς τοιαύτης ἀνάγκης; Ἀλλ' ἡ ἰδέα αὕτη δὲν κατέβη εἰσέτι εἰς τὸν νοῦν καὶ τῶν Εὐρωπαίων αὐτῶν κληρικῶν, οἱ ὅποιοι πρὶν χειροτονηθῶσι δίδουσι ἀσφαλίστατα καὶ πραγματικὰ τὸς παιδείας τῶν ἐγγύγων. Καὶ ὁμῶς κἀντὶ σχολείων, καὶ ἀκαδημίας, ἢ βιβλιοθήκῃ, οὔτε ὀλοκλήρως ἱεροκηρῶν θίασος δύναται νὰ ὠφελήσῃ, ἢ νὰ ἐξαπλώσῃ τοσοῦτον ταχέως καὶ τελεσφόρως τὰς χρησιμωτάτας γνώσεις περὶ δογμάτων, τελετῶν, κανόνων, παραδόσεων, ἀληθοῦς ἐννοίας τῶν ἱερῶν γραφῶν, ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καὶ χριστιανικῆς τῶν ἠθικῆς.

Εἰς τὴν Μεγάλην τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίαν βεβαίως ἀπέκειτο γὰρ ἐνεργητῆ τακτικῶς τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα διαρέμονσα ἀφθόνως ὡς ἐπιούσιον ἄρτον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· διότι αὕτη ἐκλήρωθη ἄνωθεν τῆς θρησκείας, ὡς πολυτίμοι τινὸς παρακαταθήκης, τὴν φυλακὴν· ὅθεν δικαίως κατὰ τοῦτο σεμνύνεται· ἀλλὰ καὶ πόρων ἔλαχεν ἱκανῶν εἰς μάταιά τινα καὶ πρόσκαιρα ἴσως καταναλισκομένων· διότι συμφέρει εἰς ἡμᾶς μᾶλλον γὰρ διατηρῶμεν τὰ καθεστῶτα ἀλληλοδιδασκτικῶς ὁσημέραι φωτιζόμενοι, παρὰ τὸ νὰ ἐλέγχωμεν διὰ μακρῶν λόγων ἄλλους ὡς ψευδομένους, ἢ ἀμαρτάνοντας καὶ γόητας.

Ἀλλ' ἂς φροῆ περὶ τοῦτου ἡ μεγάλη ἐκκλησία ὅ,τι θέλη· ἢ ἰερά ὁμῶς Σύνοδος τῆς Ἑλλάδος ὁφείλει διὰ παρὰ τὸν τρόπον νὰ ἀνοπληρώσῃ, ὡς οἶδον τε,

τῶν ἀπίστων ὡς Λάβαρον τοὺς ὀρθοδόξους καὶ πατριώτας. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν κοσμικῶν αὐτῶν πολλοὶ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ἐνησχολοῦντο εὐδοκίμως εἰς θρησκευτικὰς μελέτας, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς οἱ Γάλλοι ἠθέλομεν ὀνομάσαι Ἰησοῦτας, οἱ δὲ Γερμανοὶ ὀνομάζουσι μόνον Εὐλαβεῖς.

Δὲν ὀνόματα ἐνταῦθα τὸν Schleirmacher ἐπιβόλον τοῦ Πλάτωνος μεταφραστήν, οὔτε τὸν Θίρεμιν (Theremin) τοσοῦτον τιμώμενον διὰ τὸ ἡρέμα ρέον τοῦ ὕρου του· παραλείπω δ' ὁμοίως καὶ ἄλλους τινὰς, οἷον τὸν Στίλλιγγ πολλοὺς τῶν κακοδόξων εὐφυῶς στηλιτεύσαντα, καὶ τὸν Χάντσελ ἐξελέγξαντα τὰ ὑποπτικὰ καὶ ἀμφίβολα τοῦ κορυφαίου τῶν ποιητῶν τῆς Γερμανίας δόγματα.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Παρθίαν, τὴν καλὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἡμῶν βασιλέως πατρίδα, συνεκινήθησαν ὑπὲρ τοῦ χριστιανισμοῦ οἱ πιστοὶ προεξάρχοντων τοῦ ὁμίλου τῶν σοφῶν Bunder καὶ Goerres.

Οἱ ἐναντίοι ὁμῶς ἦσαν ἤδη προβεβηκότες εἰς τῆς συνομοσίας τὴν ἐκτέλεσιν· ὅθεν τὸν λαθραίων θρησκευτικὸν πόλεμον διεδέχθη ἐκραγεῖς ὁ πολιτικὸς δι' ἀλληλοδιαδόχων καὶ ταραχῶδων ἐπαναστάσεων εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὴν Αὐστρίαν, τὴν Πρωσσίαν καὶ διαφόρους ἄλλους τῆς Γερμανίας τόπους. Τρία ἐλόκληρα ἔτη ἐταλαιπωροῦντο ἀνταγωνιζόμενοι οἱ ἡγεμόνες, ἐκινούνο πανταχόθεν στρατεύματα, ἐπολιορκούνο πόλεις καὶ φρούρια, ἐσφαδάζον παλαιότες οἱ λαοὶ, πληθὸς δὲ ἀνθρώπων ἐφρονεῖθησαν, ἄλλοι δὲ ἐξωρίσθησαν, ἢ διαμένουσιν εἰσέτι εἰς σκοτεινὰ δεσμωτήρια.

Ἀλλ' ὅποια τις ἄρα γὰρ ἦτο κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἡ κατάστασις τῆς ἄλλως μακαρίας καὶ πολυπληθοῦς ταύτης χώρας; Ὅτι εἰπωμεν περὶ τῆς Πρωσσίας ἐφαρμόζεται σχεδὸν καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη.

Ἡ Κυβέρνησις αὐτῆς δὲν ἦτο μὲν κατ' ὄνομα συνταγματικὴ, εἶχεν ὁμῶς πατρικὴν ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων πρόνοιαν· ὁ πολιτῆς ἦτο εὐδαίμων, διότι ὠμίλει περὶ αὐτῆς, ὡς ἂν ἐδείκνυε πᾶσαν ἡμέραν μετὰ τῶν ὑπουργῶν, περὶ δὲ τοῦ βασιλέως ὡς ἂν ἐσπγγε πᾶσαν ἐβδομάδα τὴν χειρὰ του! Ἐγνώρισα πολλοὺς φιλελευθέρους τοῦ Βερολίνου, οἵτινες ὑπὸ γενναίω φρονίᾳ ἐπήρχοντο εἰς τὴν Γαλλίαν σύστημα πολιτικὸν ὡς τὸ τῆς Πρωσσίας. Ὁ βασιλεὺς δὲν ἐφαίνετο ἔξω κατῴκει δὲ καλῶν, τὸ ὅποῖον ἔπρεπε νὰ καλλωπισθῇ εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ νὰ δεχθῇ ὑπουργόν. Ἐκτὸς τούτου δὲν εἶχεν οὔτε θεραπείαν πολυάριθμον, καὶ ὑπαπτι-

τὴν θλιβεράν ταύτην ἔλλειψιν. Οἱ γραμματεῖς αὐτῆς, οἱ καθηγηταὶ τῆς θεολογίας, ὁ διευθυντῆς τοῦ Ῥιζαρικοῦ φροντιστηρίου, ὁ εἰσηγητῆς τοῦ κλάδου τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ὅσοι ἄλλοι τῆς θεομοῦσου φιλοσοφίας ἠλωταὶ καὶ μέτοχοι πρέπει νὰ προσκληθῶσι νὰ συνεργάζωνται ἐπὶ μισθῷ ἁρμοδίῳ εἰς τὸ κοινὸν τοῦτο τῆς ψυχικῆς σωτηρίας γεώργιον. Πεποιθήμεν δὲ εἶναι ἡ Κυβέρνησις θέλει φιλοτιμηθῆ νὰ προάξῃ τὴν κοινωφελῆ ταύτην ἐπιχειρήσιν κατὰ πάντας τοὺς δυνατοὺς τρόπους.

στάς, καὶ σωματοφύλακας, ἔλειπον δὲ καὶ αἱ τελεταὶ. Αὐστηροτάτη οἰκονομία διεῖπε πάντας τῆς Διοικήσεως τοὺς κλάδους· διότι πρῶτος ὁ βασιλεὺς εἶδιδε τὸ παράδειγμα τῆς ἀρετῆς ταύτης. Ἄν ἀπῆντας τὴν εὐτελεστάτην σχεδὸν τῶν ἀμαξῶν ἐν Βερολίῳ ἄνευ προδρόμων, ὑπὸ δύο δὲ μόνον συρομένην ἵππων, ἔπειτα δὲ ἐβλεπε ἐντὸς αὐτῆς καὶ δύο ἀξιωματικούς, ὁ εἷς ἦτο ὁ βασιλεὺς. Ὅτε συνέπιπτε τις ἑορτὴ ἐπιβάλλουσα πομπὴν καὶ παράταξιν, ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρει ἐκ τοῦ Βερολίνου εἰς μακρυνὴν τινα ἀγροικίαν. Τὸν εἶδον ὁμῶς ἅπαξ ἐπὶ τινος ἐξετάσεως, καὶ ἐφανταζόμεν ὅτι τοιοῦτον βασιλεῖα ἐμελλον νὰ ἀνευφημητῶσιν· ἀλλ' ἠπατήθη· οὔτε φωνὴ κἀν ἠκούσθη κολακευτικῆ, ἢ ἀνδραποδώδης! Ὁ Βερολίσιος ἀπεχθάνεται ἐκ φύσεως τὴν φωνασκίαν· ὅθεν ἂν εἰς τὸν δημόσιον περίπατον ἀκούτης ὁμιλίας μεγαλοφώνους, ἔσο βέβαιος ὅτι προσέρχονται ἀπὸ ξένους. Τὰ ὄχηματα, τὰ σήματα τῶν ὑπηρετῶν, ἢ δαπάνη, πᾶσα ἐν γένει ἡ διαίτα ὑπάρχει κοσμία καὶ αὐτάρκης. Δὲν γνωρίζουσι ἐκεῖ τὴν κενοδοξίαν τοῦ πλούτου, ἥτις καταναλίσκει τοσαύτας οἰκογενείας, ὀλιγοστεύει δὲ βαθμηδὸν τὴν τάξιν τῶν ὀλίγων καὶ κατατρώγει μέχρις ὀστέων τὴν δύστυχὴν Γαλλίαν· οἱ νέοι δαπανῶσι μέγα μέρος τῆς ἡμέρας τῶν διὰ νὰ συχάζωσι τὰ πανεπιστημεία· ταῦτα δὲ ἀναλογοῦσι μὲ τὰς Βουλὰς τῶν συνταγματικῶν τόπων, διαφερόντως ὁμῶς τὸ τοῦ Βερολίνου, τῶν Ἀθηνῶν τούτων τῆς Γερμανίας· ἀλλὰ καὶ οἱ φοιτηταὶ τοῦ ἐν Βερολίῳ πανεπιστημίου διακρίνονται τῶν συχάζοντων τὰ ἄλλα κατὰ τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν εὐταξίαν. Συνεταιρισμένοι ὡς συμπατριῶται καὶ ἀκαδημιακοὶ πολῖται εἰς ἰδιαιτέραν τινα κοινωνίαν, καὶ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πρωτάνεως (Rector magnificus) κατὰ τινὰς περιστάσεις ὑπαγόμενοι, ἐνασχολοῦνται ἰδιαιτέρως εἰς τὰ μαθήματα, ἐνῶ οἱ τῶν ἄλλων πανεπιστημίων, καθὼς ἐν Ἰέννη καὶ Ἐιδελβέργη, συνδεδεμένοι διὰ πολιτικῶν φρονημάτων (burschenschaft), πολιτικὴν καὶ λαλοῦσι καὶ ἄδουσιν ἐρίζουσι δὲ πολλᾶκι, ὥστε σπανίως παρέρχεται ἡμέρα, ἢ τοῦλάχιστον ἐβδομάς, ἄνευ μιᾶς καὶ δύο μονομαχιῶν οἱ δὲ καθηγηταὶ τοῦ Βερολίνου ἄνδρες λογιάδες καὶ ἐπιραινῆς κατὰ τὴν σοφίαν, παριστάνουσιν οὐχὶ μόνον μέρος τοῦ ἔθνους τῶν, ἀλλ' ὀλοκλήρως ἴσως τὸνκόσμον, καὶ πάντας μὲν τοὺς παρωχημένους αἰῶνας, πάντας δὲ τοὺς παρελθόντας καὶ τοὺς ἐπερχομένους ἤδη λαοὺς. Οὐδαμοῦ ἴσως ἐξακριβοῦται ἡ ἱστορία, λατριεύεται δὲ ἡ ἀρχαία καὶ ἡ Ἀσιατικὴ φιλολογία, οὔτε ἡ φιλοσοφία, ὡς εἰς τὴν Πρωσσίαν.

Οἱ γαμοὶ δὲν κατήνησαν εἰσέτι αὐτόθι εἰς ἐμπόριον, ἀλλ' ἔρως 9—8—10 ἐτῶν διδὲν καιρὸν εἰς τοὺς ἐπιγάμους νὰ γνωρισθῶσιν ἀμοιβαίως· οὕτω δὲ προσκολλῶν, ὡς εἶπεν, τὴν καρδίαν τοῦ νέου, τὴν προφυλάττει ἀπὸ τῆς κτηνώδους ἐκείνης διαφορᾶς, ἥτις λυμαίνεται τὴν νεολαίαν τῆς Γαλλίας. Ἐπειδὴ ἡ τρυφή καὶ πολυτέλεια λείπει, πᾶσα ὀπωσοῦν εὐπορος οἰκογένεια δέχεται καὶ περιποιεῖται ἀνενοχλήτως φιλικῶς ὁμηγύρεις χάριν συνδιαλέξεως καὶ ὁμιλίας. Τοιαῦτα δὲ συνέρχονται πάντοτε ἀπὸ τῆς 8—9 ὥρας μέχρι τῆς 11 καὶ εἰς τὰς τῶν πλουσίων οἰκίας περὶξ

λιτής τραπέζης, όπου τινές κυαθίσκοι θερμού πόματος και ούγγιαι άρτου, δύο δε δάκτυλοι οίνου άρκοῦσιν ως δείπνον. Είς δε τούς Παρισίους ή ζωηροτάτη μάλιστα κατ' οίκον συναναστροφή άρχεται περί τήν 7—8 ώραν τής έσπέρας· κατά δε τὸ μεσονύκτιον άντηγεί τὸ λιθόστρωμα τῶν ὁδῶν ὑπὸ τοῦ κρότου τῶν ὄχημάτων, τὰ ὁποία έσυραν τούς άβροδιαίτους Λουκούλους και Κράσους ἀπὸ τής τραπέζης εἰς τὸ θέατρον, έπειτα δέ τούς μεταφέρουσι πάλιν ἀπὸ τοῦ θεάτρου εἰς τήν κλίνην. Ἄλλα τοῦ Βερολίνου τὰ θέατρα κλείονται περί τὰς 9, μετὰ ταῦτα δέ γίνονται αἱ οἰκιακοὶ συνελεύσεις.

Ἐπειδὴ δέ ή Κυβέρνησις ζητεῖ πανταχοῦ τήν οἰκονομίαν, λείπουσιν αἱ ἀνάσχοι θείσις. Τὰ παράσημα χορηγοῦνται μόνον χαριν τιμής, και δικαίω σεμνύνονται οἱ ταῦτα φέροντες. Εἰς δέ τήν Γαλλίαν, εἰς ἐναντίας πόσα τοιαῦτα κυανὰ τε και έρυθρὰ διανέμονται άνώτως, ἐνῶ ή εἰς αὐτῶν ἀποπορὰ ήρκει ἴσως νά διαθρήψη πολλάς οἰκογενείας ἀπόρους. Μεταξὺ τῶν ἐν Βερολίνῳ περιοδικῶν συγγραμμάτων, ή Ἐφημερίς τοῦ Κράτους εἰδέχει κατά τήν μετριοπαθειαν, τήν δικαιοσύνην και τήν φιλαλήθειαν. κτλ.»

Οὕτως έπολιτεύοντο οἱ κάτοικοι τής Πρωσίας, αὐτάρχεις κατά τὸ φαινόμενον και μακαριζόμενοι ἀλλ' ὅμως μετὰ τήν επανάστασιν ὁ λαός εἰς ηγγιώθη τοσοῦτον, ὥστε παρήλλαξε σχεδόν διόλου ὁ χαρακτήρ του, και καθήνητησεν άγνωρίστος (1).

Ἄλλα διατί ματαιοπονεῖτε ὦ Νεωτερισταί; Ἡ πίστις δέν επιβάλλεται εἰς τὸν νοῦν, δέν ἀναγκάζει τήν καρδίαν, δέν επιδέχεται ἀποδείξεις φυσικὰς και λογικά τεκμήρια. Πρὶν ἀναβῆτε μέχρι τής οὐσίας τοῦ Θεοῦ, κατέβητε εἰς τήν τῶν ζωῶν; ή μᾶλλον εἰς ηγγιώσατε πλέον ἱκανῶς τήν ἰδίαν ὑμῶν φύσιν, οὕτω δέ έστρέψατε εἰς τὰ εἴω τήν προσοχήν και ἀπεβλέψατε μακρότερον. Ἐνοήσατε πόθεν ή διαφορὰ τῶν χρωμάτων; Πῶς διεκρίνετε τὸ λεῖον, τὸ τραχὺ, τὸ θερμὸν και ψυχρόν; Πῶς δέ διαγιώσκετε τούς διαφορούς χυμούς; Κατελαβετε τί τῶν ὀργάνων πρῶτον δίδει εἰς τὸ ἄλλα τήν κίνησιν; Τούτου δέ δοθέντος, έρευνήσατε πόθεν αὐτὸ τοῦτο τήν έλαθεν; Ὁ σοφώτατος τῶν νεωτέρων σοφῶν ὁ Νεύτων, ἀρῶ εἰήγησε τὰ φαινόμενα διὰ τής βαρύτητος, ήδυνήθη νά εὑρη, ή νά παραστήσῃ τί έστιν ή βαρύτης αὐτή; ή ὄλος κάτοχος ὑπὸ θαυμασμοῦ διὰ τὸ μέγα έργον τοῦ παντός και τήν άρμονίαν τῶν ὄντων, και σχεδόν θεόληπτος, άκριρώθη ὄλος εἰς τήν μελέτην τῶν ἱερῶν Γραφῶν; (2) Μήπως ὑμεῖς τὸν ὑπερέβητε κατά τήν βαθύνοιαν και τὸ ὕψος τῶν ἀνακαλύψεων;

Ἄν ὁ λόγος, τὸν ὁποῖον επικαλεῖσθε, σφάλληται πολ- λάκις και περί τὰ κοινὰ ταῦτα και ἀνθρώπινα, οὔτε εὑρίσκει πάντοτε τήν αἰτίαν, οὔτε δὴγεί τὸν ἀνθρώπον ασφαλῶς, πῶς θέλετε, πῶς άπαιτεῖτε, πῶς

φαντάζεσθε, νά επιβάλλῃ πλειότερον εἰς τὰ ἀνέφικτα και ὑπερφυῖ; επειδὴ ὅμως επιμένετε ἀφρόντως νά ἀποφανθῇ και διὰ τοῦτο παντοιοτρόπως τὸν βασανίζετε; εἰςίσταται διὰ τήν ζέσιν τοῦ πάθους ἐκ τής ἰδίας αὐτοῦ φύσεως καθῶς ὁ οἶνος εκτρέπεται ὑπὸ τής θερμότητος. Παραφρονεῖ έπομένως και αὐτός, καθῶς τὰ ἀθῶα παι- διά, τὰ ὁποία ἀνοήτως παρ' ήλικίαν τυραννοῦμεν διὰ τής μελέτης εἰςαντλοῦντες εἰςάπαξ ὄλην τής γονιμότη- τος αὐτῶν τήν οὐσίαν. Ὅταν δέ οὕτω παραπαῖη περί ἀκαταλήπτων έρωτώμενος εἰς ἀνάγκης πρέπει νά ἀπο- κρίνηται συγκεχημένα και ἀτυνάργητα «ήζεις άρίζεις οὐχ ήζεις ἐν πολέμῳ. . .» Διότι ὁτέ μὲν καταντᾷ νά μή παραδέχεται τήν ὕλην και τήν ὑπαρξιν ὡς θε- οσίαν, οἶον ὁ Berkalay και ἄλλοι, ὁτέ δέ νά μή πι- στύη οὐλους οὐσίας, καθῶς ὁ Χιούρ, ἐν γένει δέ νά ἀμφιβάλλῃ κατά πάντα και περί έαυτοῦ και περί κῶν ἄλλων.

Ἐπιτρέπεται βεβαίως εἰς τὸν τυχόντα νά διατά- ζῃ και νά επέχη ἄλλ' ὅταν αὐτός οὗτος στερεῖται τής ἀναγκαίας και συντηῖς πεποιθήσεως, νά σκανδα- λίζῃ τούς ἄλλους, ὑπάρχει φανερὰ μοχθηρία· τὸ δέ νά κηρύττῃ ἀφανδῶν τούς παραλογισμούς του ὡς ἀληθείας, τοῦτο ὑπερβαίνει πάντα ὄρονἀναίσχυντίας και ἰσασύτητος. Ἄν πιστεύωσιν οἱ θεολογισταί ὅτι ή ήλική ὑμυβιάζεται μετὰ τής ἀθείας, αἱ δώσωσι πρῶτοι τὸ παραδειγμα διατηροῦντες σιωπήν· ἂν δέ, γαργαλιζόμε- νοι ἀπὸ τής δοξασίας τὸν πειρασμὸν επιμένωσιν ἄπολύτως νά δημόσιεύωσι τούς παραλογισμούς των, τοῦλάχιστον αἰς επγράφωσι γενναίως εἰς τήν άρχήν τοῦ βιβλίου τήν επίγραφὴν τοῦ Ἄδου «Lasciate ogni speranza voi ch' entrate.»

Νέος τις ποτισμένος τής τοιαύτης ἀσεβείας τὸ δη- κητήριον, ἐνεφανίσθη εἰς ἐμβριθῆ τινα και πεπαιδευ- μένον ἱερέα ζήτῶν νά φιλονεικήσῃ μετ' αὐτοῦ περί θρη- σκειας· ἀλλ' ὁ ἱερεὺς τὸν διέκοψε λέγων ὅτι περί πί- σεως δέν συνεθίζει νά φιλονεικῆ μετ' ὁποιοῦδήποτε· ἀλλὰ τοῦλάχιστον, ὑπέλαθεν ὁ νεανίας περιστραφεὶς ἐπὶ τής πτέρνης τῶν ποδῶν του, συγχώρησόν μοι νά εἴπω τοῦλάχιστον ὅτι εἰμὶ ἄθεος. Τότε ὁ ἱερεὺς διαμείνας πωπηλος, εἰέταζεν ἀπὸ κεφαλῆς εἰς ποδῶν τὸν ἀνθρω- πον· τί εὑρίσκει παραδόξον, και μετ' παρατηρεῖς τό- στον, τὸν ήρώτησεν ὁ εὐφυής· παρατήρουν ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς, τὸ ζῶον, τὸ ὁποῖον ὀνομαζεται ἄθεος, επει- δὴ δέν εἰτυχε ποτε νά τὸ ἰδῶ μέχρι τοῦδε.

Ἄλλ' επειδὴ ή θρησκεία ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τής επι- ρτημονικής έρεύνας, ὑπάρχει ἄρα γε ἄλλος τις λό- γος, διὰ τὸν ὁποῖον τοσοῦτον οἱ νεωτερισταί σπου- δάζουσι προς ἀνατροπήν αὐτῆς; Πολιτικὸν συμφέ- ρον βεβαίως δέν φαίνεται, ὅπου τὰ πράγματα αὐτὰ ἀπέδειξαν ὅτι ή ἀσέβεια φέρει και εἰς ἀναρχίαν· έ- πειδὴ πῶς είναι δυνατόν τῶ ὄντι νά φοβῆται τούς ἀνθρώπους ὅστις έπαυσε νά σέβηται αὐτὸν τὸν θεόν; Μήπως τοῦλάχιστον ή ήλική και ή νομοθεσία ὡρε- λαῦνται κατά τι ἀπὸ τὰς νέας ιδέας; Ἄλλὰ τής ήλικῆς και τῶν νόμων στερεώτατον θεμέλιον ἀνεγνωρί- σθη παντοῦ ή θρησκεία· διότι παριστάνουσα παρούσαν παντοῦ τήν θείαν δικαιοσύνην, εἰσχωρεῖ εἰς τὰ ἄ- δυτα τής ἀνθρωπίνης καρδίας, επιτηρεῖ και εξελέγχει

(1) Περί τούτου και παρ' ἄλλων, και παρὰ φί- λου ἱατροῦ αὐτόπικου τοῦ Κ. Μ. Βετιξέλου επλη- ροφορήθημεν.

(2) Θέλωμεν δημοσιεύσει κατόπιν περίεργά τινα περί τοῦ Νεύτωνος.

πάντας τούς διαλογισμούς, και έφορεύει πάσας τὰς πράξεις, ὥστε γίνεται στήριγμα μὲν τής ἀρετῆς και ἄγκυρα ἱερά εἰς τὰς τρικυμίας τοῦ βίου, χαλινός δέ σωτήριος τοῦ κακούργου. Πόσα τῶ ὄντι ἐγκλήματα, εὐκόλως ὑπεκφεύγοντα τήν άγρυπνον τῶν δικαστηρίων Ἄδραστειαν, ήθελον τολμᾶ ἂν δέν εἶχον εἰς τήν ἄλλην ζῶην τούς ποινικούς των νόμους! Ἄλλὰ φαντάζομαι ὡς πιθανήν ἄλλην αἰτίαν, ήτις κινεῖ τούς καινοτόμους. Ἴσως οἱ ἀνεξάρτητοι αὐτοὶ νέες σκοπεῦουσι νά ὕψω- θῶσιν ὑπεράνω τοῦ χυδαίου ὄχλου πρὸς ἀνταμοιβήν των ὑπὲρ αὐτοῦ καταβληθέντων κόπων, ἀρ' οὔ θριαμ- βεύσωσι! Κατὰ τοῦτο ὅμως ή ἱστορία ἀρκοῦντως έ- φώτισε τὰς κοινωνίας· επειδὴ οὐδέποτε οἱ τοιοῦτοι εἰδέξαν πολιτικὴν τινα δεινότητα. Ὅθεν εἰς τήν Γαλ- λίαν αὐτὴν σήμερα αἱ σπερμολογίαι αὐτῶν κα- ταρρονοῦνται ὡς ἀναχρονισμός και τής Ἐπικουρικής φιλοσοφίας μετεμψύχως, ή ὡς ὄνειροπολήματα και δημαγωγικὰς κενοδοξίας ἀπόπειραι. Πάντες δέ ὁμο- θυμαδὸν ἀποδίδουσι τὸ ὄρειλόμενον εἰς τήν θρησκείαν σέβας. Ὁ Σιατοβριάν, ὁ Λαμερτιέ, ὁ Λαμενέ, ὁ Κερατρύ, ὁ Δαμιρὼν [Damiron], ὁ Jouffroi, ὁ ὁ Mignet και πλῆθος ἄλλων, διαφερόντως δ' ἐκ τής Ἀκαδημίας τῶν Ἠθικῶν Ἐπιστημῶν, έγραψαν και γράφουσι ἀδιακόπως ὑπὲρ τής θρησκείας· εἰςάτως μάλιστα, προκειμένου λόγου περί μεταρρυθμίσεως τοῦ διδακτικοῦ συστήματος, άρχαίος τις Σύμβουλος τής παιδείας ὁ Κ. Rendu ἐγνωμοδότησε νά εἰσαχθῇ και ή διδασκαλία τής Ἐβραϊκῆς γλώσσης, καθῶς ή τής Λατινικῆς, διὰ νά ἀναγιώσκωσιν οἱ παῖδες τήν ἱεράν γραφήν και εἰς τήν πρωτότυπον αὐτῆς γλώσ- σαν, ὥστε τὸ βιβλίον τοῦτο νά χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις τής χριστιανικῆς διδασκαλίας και τής εἰρηγήσεως τῶν θεηγῶρων τής Ἐκκλησίας πατέρων.

Κᾶν παράδοξος φαίνεται ή τοιαύτη ἰδέα, ἀποδει- κνύει ὅμως πόσον ή ἀνάγκη τής ἱεράς γραφῆς κρίνεται ἀναγκαία, και διὰ τοῦτο συνεθίζεται παντοῦ, μάλιστα εἰς εἰς τὰς χώρας τῶν διαμαρτυρομένων· έ- πειδὴ τῶ ὄντι, καθῶς έλεγεν εὐστόχως ὁ περίφημος Θεμελιωτῆς τής ἐν Καλκούτῃ Ἀσιατικῆς Ἐταιρίας William Jones, «Ὁ τόμος οὗτος εκτός τής κα- ταγωγῆς του περιέχει παθητικώτερον εὐγνωστίαν, πλειοτέρας ἱστορικὰς ἀληθείας, καθαρωτέραν ήθικὴν, ποιητικώτερας ιδέας, συλλήβδην δέ, λαμπροτέρας καλλονὰς κατά πᾶν εἶδος παρὰ πάντα τὰ ἄλλα βι- βλία ὁμοῦ ὁποιασδήποτε εποχῆς και γλώσσης.»

Εἶθε νά διατηρηθῇ διὰ παντός ή θρησκευτικὴ, καθῶς και ή πολιτικὴ, ήσυχία εἰς τήν Γαλλίαν! διότι ή χώρα αὐτὴ ὑπάρχει τὸ κέντρον και ή καρδία τής χριστιανικῆς κοινωνίας, ή μεγάλη ἀγορὰ, ὅπου, συναλ- λάσσονται αἱ ιδέαι, καθῶς τὰ νομίματα, ή εὐρύχωρος τρίδος και τὸ γενικὸν ὄλης τής Εὐρώπης ξενοδοχεῖον.

Παράδοξόν τι ὅμως συμβαίνει ἀπὸ τινος χρόνου μεταξὺ Γαλλίας και Ἀγγλίας· διότι εἰς μὲν τήν πρώτην ὁ Λουθηρανισμός, ἀντι νά κερδίσῃ νέους προ- σηλύτους, τὸ ἀνάπαλιν ἀφαιρεῖται κατ' ὀλίγον και τούς παλαιούς· εἰς δέ τήν δευτέραν τὸ δόγμα τής Ρω- μαϊκῆς Ἐκκλησίας προοδεύει κατ' ἀναλογίαν σχεδόν ἀπίστευτον· τοῦτο δέ προέρχεται βεβαίως ἀπὸ τήν

εἰσαθνήσιν και τὸν καταμερισμὸν τής αἰρέσεως τῶν Διαμαρτυρομένων· επειδὴ κατὰ τὰς διδομένας πρὸ δέκα ἡδὴ εἰτῶν και επέκεινα πληροπορίας τῶν Καθο- λικῶν εἰς τὸ Laily's Directory, ὁ Παπισμός περισ- σέυει εἰς τήν Μεγάλην Βρετανίαν. Μόνον εἰς τήν Chelsea, ή κοινότης τῶν Καθολικῶν πῆξῆσε κατὰ 6000· ή εκκλησία τοῦ Somers town επλατύνθη διὰ τήν πολλαπλασιασιν τῶν πιστῶν. Ἐπάρχουσι 5000 Καθολικοὶ εἰς τὸ Bermondsey, 15000 ἀνήκουσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ London Road, ἕκαστος δέ τῶν διαφόρων ναῶν έχει και σχολεῖον· εἰκοσιπέντε εκκλησιαί Κα- θολικαὶ ἀνηγέρθησαν εἰς τὰ περίξ αὐτὰ τοῦ Λονδίνου, κατ' ὄλην δέ τήν Ἀγγλίαν ἀριθμοῦνται ὡς 400. Νεαὶ δέ ὄκοδομήθησαν εἰς τὸ Falmouth, Southampton, Coultion, Tamworth, VValsall, Leaminton, No- ttingham, Worcester· ἄλλαι δέ έτοιμάζονται εἰς τήν Κανταβριγίαν, Halifax, Huddersfield· εἰς δέ τὸ West Brawich ὅπου τὸ Παπικὸν δόγμα ήτο πάντῃ άγνωστον ὑπάρχουσι σήμερα 200 Καθολικοί. Εἰς τήν Σκωτίαν δέ, τόπον και καθέδραν τῶν Διαμαρτυ- ρομένων, ὅθεν ήτο ἄρδην ἄλλοτε ἀνισπατμένος ὁ Κα- θολικισμός, ἀριθμοῦνται σήμερα 50 εκκλησιαί και 80 εἰς τήν Καμβριαν (χώρα τοῦ Galles) (1). Διὰ τοῦτο ή Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις φέρεται τοσοῦτον δυσμενῶς πρὸς τήν εκκλησιαστικὴν έξουσίαν τής Ρώμης.

Ἐνῶ εκτείνει ρίζας εἰς ξένους τόπους τὸ δόγμα τῶν Δυτικῶν, πολὺ μᾶλλον, ὡς εἶδος, ἐνισχύεται ὅπου έτυχεν αὐτοφύες· διότι κᾶν ἐπολεμήθη τοσοῦτον ἀπὸ τοῦ 11 και 12 αἰῶνος ὑπὸ μεγάλης πατριᾶς, τής τῶν Γίβε- λίνων, ὅπου διέπρεπον μάλιστα ὁ Δάντης, και ὁ Αεστράρ- χης και ὁ Βωκάκιος και πλῆθος ἄλλων διασημῶν ἀνδρῶν, ήδύναμις ὅμως τοῦ Πάπα διετηρήθη σχεδόν ἀκλόνητος.

Ἐκ τῶν εἰρημένων καταφαίνεται πόσον ή Χριστια- νικὴ θρησκεία συντελεῖ εἰς τήν πολιτικὴν ήσυχίαν τῶν λαῶν, καθῶς και εἰς τήν ἰδιωτικὴν εὐδαιμονίαν των· πόσον δέ συμφέρει νά μή παραβλέπηται γινομένη οὔτε δεισιδαίμονος άγυρτίας ὄργανο, οὔτε παθῶν κομμα- τικῶν ὄπλων και έρμαιοῦ· ἀλλὰ νά διαμένη πάντοτε ἀνωτέρα τῶν κοσμικῶν περισπασμῶν και πρὸς πάντας ὁμοίως φιλόστοργος μήτηρ. Ἄν δέ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι σον ἔκπαλαι περιέβαλε τὸ ήμέτερον γένος και εἰς τὰς πανδείους περιστάσεις αὐτὴ μόνῃ ὑπῆρξεν ή ἀληθῆς παραμυθία του, έπειτα δέ, ὅτι ἀποτελεῖ μέρος τοῦ πολιτικοῦ ήμῶν συντάγματος, έχει δέ δικαιώματα και προνόμια τινα ἀναφαίρετα, οἱ δέ κανόνες αὐτῆς επιφέ- ρουσι πολιτικὰ ἀποτελέσματα· ἄλλος δέ τις ἱερὰ συνδέει παντοῦ τὸν Χριστιανὸν μετὰ τοῦ Πολίτου, πρέπει νά επιθυμῶμεν εὐκρινῶς τὸ κράτος και τήν δόξαν τής.

Ἄλλὰ κυρίως ἀπόκειται εἰς τούς λειτουργούς τής πίστεως νά καταστήσωσιν αὐτὴν γεραρὰν εἰς πάντας, και διὰ χριστιανοπρεποῦς παιδείας, προαγομένης βαθμη- δόν, και πολὺ μᾶλλον διὰ σώφρονος και ἀμωμήτου κατὰ πάντα διαγωγῆς, γινόμενοι αξιομίμητον παράδειγμα εἰς τούς πιστούς, τούς ὁποίους ὡς πρόβατα λογικά οἱ πνευματικοὶ αὐτοὶ ποιμένες προωρίσθησαν νά καθο- δηγῶσι και νά φυλάττωσιν.

(1) Revue Universelle.

ΟΙ ΜΟΡΛΑΧΟΙ

(Δα.μάτας)

Κατὰ τὸ Ἴταλικόν.

« Ἰδοὺ λαὸς ἰδανικός διὰ τὴν ἀγαθωσύνην του, διὰ τὴν γενναϊότητα του. Πνέω τὴν αὖραν τῆς βρεφικῆς ἡλικίας, αὖραν ἀθωότητος καὶ ενθουσιασμοῦ καὶ ποιήτως. . . εὐρίσκουμαι εἰς τὴν πατρίδα τῶν Μορλάχων. »

Ταῦτα λέγει ὁ ἀγαθὸς Νοδιέρος, ὅστις ἐξέτασε τὸν λαὸν τοῦτον ἐπιτοπιῶς, καὶ ὑψολόγησε τὸ ὄνομά του.

Ὁραῖοι ἄνθρωποι εἶναι οἱ Μορλάχοι· ἔχουσι τὸ ἀντίστημα μέτριον, τοὺς χαρακτήρας νευρώδεις, ἀνδρικούς, κομψοτάτους, ἡ κόμη των, κεκομμένη κατὰ τὸ πρόσθιον μέρος τῆς κεφαλῆς, συμπύτυσται ὀπισθεν διὰ μαύρης ταινίας εἰς ὄστρυχον μακρον, ἐφ' οὗ κρέμανται τολύπαι, πετάλεια χρυσᾶ, φυλακτήρια. Το μέτωπον ὑψηλόν, προτεταμένον, γλαυκόν τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ χρῶμα, καὶ λευκόριον καὶ καστανόν, το βλέμμα ἱεράκειον, διακρίνον ὅτι ἡμεῖς μόλις βλέπομεν, λευκότεραι αἱ δόντες, ῥόδινα τὰ χεῖλη, καὶ οἱ μύστακις πυκνοὶ καὶ μακρότατοι, λευκὴ ἀλλ' ἡλικίας ἢ ἐπιδερμὶς. Οἱ καὶδες προβαίνουσι ἡμίγυμοι, ὀλόγυμοι ἐπίοτε, καὶ ἀνδρίζουμαι προτάττουσι ἀτμηλῶς εἰς τὰ κυκλικά καύματα τὸ μὲν στήθος γυμνόν, τὴν δὲ κεφαλὴν ἀσκεπῆ. Ἡ ἀκοή των εἶναι ὀξεῖα, ἡ φωνὴ κραταιὰ καὶ μελωδική· ὡς ἔλαφαι καταβαίνοντες ἀπὸ τὸ βουνόν, συνδιαλέγονται μακρόθεν ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν βράχων, καὶ ἐάν τις ἡμῶν τύχῃ ἐν μέσῳ δὲν ἀκούει ἢ φωνᾶς ἀδακρίτου. Γυμνόποδες, ταχεῖς, με βήμα ἀτραλὲς καὶ ἀκάματον, πετῶσι εἰς τὰς τάφρους, κολλῶνται εἰς τοὺς κρημνοὺς, πηδῶσι ἀπὸ τὰ βράθρα, καὶ ὅταν ὁ βροχῆς κρυσταλλῶσι τὸ ἔδαφος, ὀδοπορεύτιν ἀσφαλῆς, ἀνεμπόδιται, φέροντες ἀπίστευτα βάρη εἰς τοὺς ὄρους. Ὁρθοὶ ὡς ἡ κυβάρισσος, εὐτροφοὶ ὡς ἡ ἔλαφος, καὶ γέροντες δὲν κυρτόνουσι τὸ ἀνάστημα, δὲν νεύουσι κάτω τὸ μέτωπον, σπανιότατα φέρουσι ῥαβδόν, οὐδέποτε διοπτῆρας. Γέρων ὑπερχρονίζων ὀλόκληρον αἰῶνα δὲν εἶναι φαινόμενον ἀξίον θαυμασμοῦ, εἶναι προσὸν σύνηθες τοῦ χαλκίνου ὀργανισμοῦ των, τῆς ἀσκητικῆς περὶ τὸ τρέφεσθαι ἐγκρατείας των. Αἱ ἀσθένειαι εἶναι σπάνιαι ἀλλὰ ποικίλαι, ἐν δὲ ἔχουσι κατὰ τούτων φάρμακον, τὴν φύτιν· δὲν κρᾶζουσι ἰατρὸν διότι, ἀποῦ πρέπει νὰ πληρωθῇ, φοβοῦνται μὴ παθῶσι διπλὴν τὴν ζημίαν.

Ἡ ἰατρικὴ εἶναι εἰς τινὰς οἰκογενεῖας κληρονομικὴ, τουτέστιν ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν, αἱ δὲ θεραπείαι συνεχῶς ἐπιτυχεῖς. Κύριος οἶδεν ὁποῖα ἀγνωστα καὶ κραταιὰ φάρμακα ἠδύνατό τις νὰ εὔρη εἰς τὰς ἐπιπαρθένους πεδιάδας τοῦ ὠραίου ἐκείνου τόπου!

Δὲν ὑπάρχει ἕως ἔθνος φιλοξενώτερον τῶν Μορλάχων. Πᾶς ὀδοπόρος δύναται νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸν πρῶτον οἶκον· ὁ πλούσιος ψῆνει προθύμως τὸν καλλίτερον μόσχον, ὁ πτωχὸς σφάζει ὄρνιθα ἢ προσ-

φέρει γάλα καὶ μελίκηρον. Κατ' ἀρχαίον τινα νόμον καίεται ὁ οἶκος ὅστις δὲν ἤνοιχθῃ εἰς ξένον, εἴτε φίλον εἴτε ἐχθρόν. Καὶ ὁ ὑποστάς τὴν μεγαλειέταν τῶν ὕβρεων, καὶ ὁ δμῶτας ἐκδίκησιν, μαλάσσεται καὶ ἀποπλίζεται ἐάν ὁ ἐχθρὸς του ζητήσῃ φιλοξενίαν εἰς τὸν οἶκόν του. Ὁ χαιρετισμὸς των εἶναι « δόξα τῷ Ἰησοῦ » « δόξα αἰωρία! » καὶ ἀποτείνεται εἰς πάντα ἄνθρωπον, εἰς πάντα τόπον, ἀσπάζεται δὲ μετὰ τοῦτον ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα καὶ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα· ὁ ἀσπασμὸς δὲν εἶναι παρ' αὐτοῖς κοινὸς, διότι δὲν ἐξευγενίσθησαν διὰ τοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ οἶκοι τῶν Μορλάχων, ἐάν πρέπει νὰ ὀνομάζωνται οἶκοι, εἶναι εὐτελεστάτοι, οὐδὲν ἔχοντες χώρισμα, ὥστε ὁ μόνος αὐτῶν κοιτῶν εἶναι αἰθουσα, θάλαμος ὕπνου, δειπνητήριον, ἀποθήκη, καὶ πολλάκις καὶ ἀχυρῶν, ἔθα διανοκτερεύουσι καὶ χοῖροι. Ἐκεῖ ζῶσι οἱ πλούσιοι, τῶν δὲ πτωχῶν οἱ κατοικίαι εἶναι καλύβαι, ὧν καπνοδόχος καὶ παράθυρα εἶναι ἡ θύρα. Ῥιπτοῦσι εἰς γωνίαν τινὰ ὀλίγον ἄχυρόν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ δέρμα τράγου, ἰδοὺ αἱ κλῖναι των. Ἡ τράπεζά των λιτὴ. Εἶναι διὰ πενίαν ἐγκρατεῖς, ἀλλ' ἡ λαίμαργία, ἀπὸ πολλοῦ καὶ ἐξ ἀνάγκης δεδαμασμένη, διαβρῆγνύεται, οὕτως εἰπεῖν, ἐάν τύχῃ περίστασις, καὶ ὁ Μορλάχος τότε, παραδιδόμενος εἰς τὴν ἀκρασίαν, καταχρᾶται τῆς εὐπορίας, ἀλλ' ὅταν τὴν ἐξαντλήσῃ ἐπανερχεται εἰς τὴν πρώτην διαίταν, καὶ ζῆ με τοσαύτη ἐγκρατεῖαν, ὅσον οὐδεὶς λαὸς εἰς τὴν Εὐρώπην. Δὲν γνωρίζουσι τὸν μέσον ὄρον, καὶ κατὰ τοῦτο μόνον μισοῦνται τὸν πολιτισμόν.

Ἐάν φθάσωσι εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν προτιμῶσι τὸν θάνατον μᾶλλον, ἢ τὴν ἐλεημοσύνην. Ὅσάκις δὲ τις, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι σπανιώτατον, ἀναγκαστῆν νὰ τεῖνῃ δικτὸν ἐπαίτου, ζητεῖ τὸ ἔλεος οὐχὶ διὰ τοῦ δίσκου, ἀλλὰ διὰ τῆς ὕψεως τῆς ἰσχυρῆς, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν θνησκόντων. Ὁ ἔλεων αὐτὸν δύναται νὰ τὸν προστάξῃ εἰς πῦρ καὶ εἰς θάνατον· αἰσθάνεται ὁ λαὸς ἐκεῖνος ἐγκάρδιον τὴν εὐγνωμοσύνην, ἀλλὰ θαρρῆε ὅτι ἐξευτελίζεται ἐάν προσπαθῆσῃ νὰ τὴν φανερώσῃ. Τὸ εὐχαριστῶ σπανιότατα προφέρεται, καὶ ὁ εὐεργετήρας ἐν τῷ ἀκούσῃ λέγει ἀποτόμως εἰς τὸν εὐεργετηθέντα « εὐχαριστήσον τὸν θεόν! »

Ἀγαπῶσι κατὰ κόρον, ὡς οἱ Ἕλληνας, τὸν μόσχον τὸν ψητόν· τὸν ψήνουσι μεταξὺ δύο πυρῶν ὅταν ἦναι κριδός, τὰ πυρὰ τίθενται μακρὰν καὶ τὰ πλησιάζουσι βαθμηδὸν ἕως οὗ ψηθῇ ἐντελῶς. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκίας εἶναι παντοδύναμος, καὶ, ἀρχων τῆς τραπέζης, διανέμει τὰ ἐδέσματα καὶ τὰ ποτά. Ἡ ἐξουσία του εἰς τὴν τράπεζαν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ εἶναι σεβαστὴ καὶ ἀδιαφιλονεικῆτος, αὐτὸς μόνος ἔχει θέλησιν ἰδίαν, πάντες οἱ λοιποὶ ὑποτάσσονται εἰς τὴν θέλησίν του. Ὁ γηραιότερος, τουτέστιν ὁ πατήρ, δὲν εἶναι πάντοτε ἀρχηγός· ὅταν ἰδῇ ἑαυτὸν ἀνίκανον, ὀνομάζει ἄλλον, μεταδίδων αὐτῷ πλήρη τὴν ἐξουσίαν του.

Ἐάν πολλαπλασιαζομένης τῆς οἰκίας, διανεμῶνται τὰ μέλη εἰς οἴκους, τὰ κτήματα καλλιεργοῦνται ἐν κοινῷ, καὶ οἱ καρποὶ μοιράζονται κατὰ λόγον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν.



Οἱ Μορλάχοι.

Ἄν ὁ γέρον, ὁ μὴ παραιτηθεὶς τῆς ἐξουσίας, ἀποθάνῃ, γίνεται ἐκλογή τοῦ διαδόχου.

Τὰ παίγματά των εἶναι τὰ αὐτὰ τῶν ὀμηρικῶν χρόνων, τὸ στάδιον, τὸ πήδημα, ὁ δίσκος, ἡ πᾶλη. Πολλάκις οἱ σταδιοδρόμοι, ἔφιπποι τρέγοντες ἀπὸ βυτήρος, πυροβολοῦσι, καὶ σπανίως ἀποτυγχάνουσι νομίσματος, ἢ λίθου ῥιπτομένου εἰς τὸν ἀέρα. Πολλάκις τρέγοντες δρᾶττουσι ἀπὸ τὴν γῆν φύσλην οἴνου, τὴν ἐκκινουῦσι, καὶ τὴν ἀποθέτουσι εἰς τὴν πρώτην θέσιν πάντοτε σπεύδοντες διὰ τοῦ αὐτοῦ τάχους. Τὸ πολυτιμώτερον κτήμα των εἶναι ἡ ἀνδρία, καὶ ἡ δόξα τῶν ἡρώων ἀπαθανάτιζται διὰ τῶν ἀγμάτων. Ἐχουσι καὶ αὐτοὶ τὸν Μάρκον των, τὸν Μάρκον Κραλλιεβίτς, σύμβολον τῆς φυλῆς των, πρότυπον τοῦ ἔθνικου ἡρωϊσμοῦ των. Ἐζητε κατὰ τὸν δέκατον ἔκτον αἰῶνα, καὶ δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ κοιμᾶται ἐπὶ τῆς σκάθης του. Θίλει ἐξυπνήσει ὅταν ὁ δάκτυλος τοῦ ὑψίστου σπάσῃ τὴν σκάθην ταύτην ἀπὸ τῆς θήκης τῆς· ὁ Μάρκος τότε θέλει ἀναστῆθῃ, ἀναζωογονημένου τοῦ ἔθνικου πνεύματός των.

Θωμᾶς τις Τόπτσεβιτ τὸ 1847. ὑπεράσπισε τὸν οἶκον αὐτοῦ κατὰ συμμορίας ἐξήκοντα Μοντενεγρίων, καὶ φονεύσας τρεῖς, καὶ πληγώσας πολλοὺς, ἔτρεψε τοὺς λοιποὺς εἰς φυγὴν τῇ συνδρομῇ δύο μόνων γυναικῶν.

Ἡ μουσικὴ των εἶναι μονότονος καὶ ἀγρία. Παι-

ζουσι τὸ ἀσκαύλιον καὶ μονόχορδον λύραν καλουμένην Γούζλαν, χορεύοντες ἀγροικόν τινα, ἀλλ' οὐχὶ ἀχαριν χορόν. Οἱ ποιμένες μεταχειρίζονται τὸν κάλαμον τοῦ Πανὸς κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας. Ἀπὸ τὸν φλοῖον τῆς μελίας κατασκευάζουσι τὸ ἔαρ εἶδος τι σάλπιγγος, ἧτις ἐκπέμπει παραδόξους τόνους, καὶ χρησιμεύει ὡς σύνθημα τῶν εἰς τοὺς βράχους ἐσκορπισμένων.

Τέρπονται καθ' ὑπερβολὴν εἰς τὰ ἄσματα, ταῦτα δὲ εἶναι ἐρωτικὰ, γελοῖα, πρὸ πάντων δὲ ἡρωϊκά. Φρίσσουσι ἀκούοντας ἐν κύκλῳ τὸν ψάλλοντα, ἢ γελῶσιν ἢ δακρύουσι· προσιμοιάζονται οἱ ἄδοντες δι' ἐνὸς ὧχ! ὅπερ δὲν λείπει ἀπὸ τὴν ἀργὴν ἐκάστου στίχου, καὶ οἱ τόνοι εἶναι μονότονοι, πλησιάζοντες εἰς τοὺς τόνους τῆς ἀνατολικῆς μουσικῆς, τῆς αἰγυπτίας μάλιστα.

Διατηροῦντες με θρησκευτικὸν σέβας τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμασίαν ἐλέγχουσι ὡς ἀθρησκον τὸν θέλοντα νὰ μεταλλάξῃ αὐτήν. Ὅτε οἱ Μορλάχοι ἦσαν ὑποτελεῖς τῆς ἐνετικῆς δημοκρατίας, ἠθέλησαν τινες νὰ ἐνδυθῶσιν ἰταλιστί· οἱ Μορλάχοι ἀπέβουον εἰς τὸν Δόθωσιν ἀναφορὰν συντεταγμένην διὰ πτωχοπροδρομικῶν στίχων, τουτέστι δι' ἐκκαυδεκαουσ.λλ.ἄθων.

Ἡ ἐνδυμασία εἶναι ἀπλῆ. Αἱ γυναῖκες φέρουσι ὑποκάμισα κεντημένα ὡς τὰ τῶν ἑλληνίδων τῶν κατοικουσῶν τὰ χωρία τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Μεγαρίδος.

Ἡ πολυτέλειά των συνίσταται εἰς τὸν εὐπρεπισμὸν τῆς κόμης, ὅστις εἶναι ποικίλος καὶ εἰκονικός. Ἡ κόμη ἀλείφεται ἢ δι' ἐλαίου ἢ διὰ βουτύρου χλωροῦ, καὶ τώρα μὲν καταβαίνει λυτὴ ἐπὶ τὸ στήθος καὶ τοὺς ὤμους, τώρα δὲ εἰς βραστύχους, ἐφ' ὧν κρέμονται νομίσματα, ἢ πετάλεια χρυσᾶ, καὶ ἄλλοτε κομψῶς καὶ πολυτρόπως στρέφεται περὶ τὸ μέτωπον ἄπλουστερά ἐτι εἶναι τῶν ἀνδρῶν ἢ ἐνδυμασία, ἧτις παρομοιάζει πολὺ μὲ τὴν Γκεχικὴν καὶ μὲ τὴν Οὐγκρικὴν.

Ὁ ὄπλισμός των εἶναι ἀπαράλλακτος ὡς δ ἄλθαικός. Φέρουσιν ὄπλον μακρὸν, δύο πυριτοθήκας μικρὰς εἰς τὴν μέσην μὲ δύο πιστόλια καὶ ἓν γιαγαράνι. Ποτέ δὲν ἀποχωρίζονται ἀπὸ τὰ ὄπλα των, γυμνοὶ ἐνδυμάτων, ἀλλ' ἔνοπλοι καὶ ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας.

Καθὼς εἶναι ἄπλοι κατὰ τὴν τροφήν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν, οὕτως εἶναι καὶ κατὰ τὰ ἥθη καὶ τὸ πνεῦμα. Περιέργοι, ἐρευνῶσι περὶ παντός, καὶ δὲν εὐχαριστοῦνται ἀπὸ ἀπάντησιν πλαγίαν. Ἡ γλώσσα των ἀνθηρὰ καὶ λακωνική. Ἐχουσι τὸ πνεῦμα δεῦρ, τὴν φαντασίαν ζωηράν, τὸ μνημονικὸν ἀξιοθαύμαστον. Φύσει ἐλεήμονες ἀγαπῶσι μετὰ σταθερότητος. Ἀγράφματοι, ἀλλ' ἐν τῇ μέθῃ τοῦ ἐθνουσιασμοῦ αὐτοσχεδιάζουσιν ἄσματα, καὶ ἐπαναλαμβάνουσιν ὧδὰς ἠρωϊκὰς, καὶ συναξάρια ἁγίων. Μηχανικοὶ ἀνευ προτύπων, βιομήχανοι χωρὶς μέσων, μαθαίνουνσιν εὐκόλως, καὶ ἐπιτυγχάνουσι καθ' ὅλα. Ἀποστρέφονται τὸ ψεῦδος, καὶ μόνον ὀρκίζονται χάριν τῆς ἐνεργείας τοῦ λόγου, προτιμῶσι δὲ τὴν ἀποτυχίαν τῆς δίκης μάλλον, ἢ τὴν ὀρκομωσίαν ἐνώπιον δικαστηρίου. Ἡ φράσις των ἢ συνήθης πρὸς ἐπιθεβαίωσιν τοῦ λόγου τῶν εἶναι αὕτη « *ὅ,τι σοὶ λέγω εἶναι ἀλήθεια, ἐγὼ δὲν ἐπορεύθην ποτέ οὔτε εἰς τὴν Βενετίαν, οὔτε εἰς τὴν Ζάραν.* » Εἶναι θρηστικοὶ ἐκ πεποιθήσεως, οὐχὶ διὰ δογματῶν δὲν φιλονεικοῦσι ποτε περὶ τῶν θρησκευτικῶν, λέγοντες, « *πιστεύομεν ὅ,τι ἐπίστευον οἱ πατέρες μας, ὅ,τι ὁ ἱερεὺς μᾶς διδάσκει.* »

Ὁ ἠθικός χαρακτήρ των Μορλάχων εἶναι εὐαγγελικός, τὸ χρυσιὸν δὲν τοὺς διαφθείρει. Οἱ πλειστοὶ τῶν οἰκῶν δὲν ἔχουσι κλεῖθρα. Εἶναι φίλοι σταθεροὶ καὶ ἐχθροὶ ἀπρονδοί· ὅστις, λέγουσι, δὲν ἐκδικεῖται δὲν ἀγιάζεται. Καὶ οἱ λησταὶ εἶναι γενναῖοι, καρτεροὶ εἰς τὸν κίνδυνον, ἀνδρεῖοι εἰς τὸ κακούργημα· δὲν προδίδουσιν, οὔτε κλέπτουσιν ὅπου δὲν ὑπάρχει κίνδυνος.

Ὁ λόγος των εἶναι ἱερός, ἐάν τις ὀρκισθῆ « ὡς τίμιος Μορλάχος » ποτέ δὲν ἐπιορκεῖ.

Οἱ Μορλάχοι σέβονται θρησκευτικῶς τὰ πάτρια, καὶ ἔσονται τίμιοι καὶ ἀνδρεῖοι ἐνόσω δὲν τοὺς κολλᾷ ἢ λέπρα τοῦ ἐξευγενισμοῦ τῶν εὐρωπαϊῶν.

I. Z.

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΛΕΥΚΑΔΙΑ

ΝΥΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ

Και

ΟΣΟΝ ΕΝΕΣΤΙ ΔΙΑΦΩΤΙΣΘΕΙΣΑ

Υπό

I. N. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΥ

Λευκαδίου.

§. α.

Περὶ τέταρτον σχεδὸν ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀγ. Μαύρας, πρὸς Νότον, ὅπου ποτέ ἔκειτο ἡ Νήρικος, καὶ ὅπου, τοῦ χρόνου προχωροῦντος, εἶχεν ἐπεκτείνῃ τὰ ὄριά της ἡ πόλις Λευκάς, νεολογικώτερον δὲ πρὸς τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγ. Τριάδος, ἐν χωρίῳ Καλλιγόνι, ἀνασκαφῆς γινομένης τὸ 1845, ὑπὸ τοῦ συμπολίτου μας Κυρίου Ἀλεξάνδρου Γσαρλαμπά, εὐρέθη ἡ ἐπομένη ἔμμετρος ἐπιγραφή, ἐρθαρμένη κατὰ τοὺς πρώτους στίχους, μετὰ καὶ ἄλλων ἐκεῖ ἐρειπίων, ἅτινα θεβαίως συνεκρότουν *τιμητικὴν Ἀψίδα* (ἧς αἱ δύο παραστάδες ἐσώζοντο καὶ μέχρι πρό τινων ἐτῶν), ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς ὁποίας ἦν προσηρμοσμένη, ὡς κορωνίς, ἡ ἐπιγραφή, καὶ ἡ ἐν αὐτῇ μνημονευομένη εἰκὼν, ἧτις ἀπωλέσθη. Τὸ πρωτότυπον ἐπὶ λευκῆς καὶ ὀψοῦσιν μεγάλης πλακῆς, εὐρίσκειται εἰς χεῖρας τοῦ ἰδιοκλήτου (α), ὅπερ ἤδη τὸ πρῶτον ἐκδίδομεν μετὰ τῶν ἀναγκαίων παρατηρήσεων ἐπὶ τῆς συμπληρώσεως, ἣν αὐτῷ ἐποιήσαμεν, ἐπὶ τῆς ἐν ἡ' ἐξαράχῃ ἐποχῆς, καὶ ἐπὶ τοῦ πρὸς δ' ἀναφέρεται προσώπου.

ΦΡΟΥΡΙΑ ΚΑΙ ΣΚΟΛΙΑΝ ΑΙ
 ΩΝ ΕΝΕΚΕΝ ΛΕΥΚΑΣ ΤΟΝ ΑΕΙ ΣΩΤΗ
 ΕΙΚΟΝΙ ΚΑΙ ΠΙΣΤΕΙ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΙ ΣΤΕΦΑΝΟΙ
 Ω ΠΟΛΙ ΓΙΝΩΣΚΕΙ. ΓΑΡΟΛΑΙ ΧΕΡΙ ΚΑΙ ΔΙΑ
 (ΝΟΙΑΙ
 ΤΟΙΣ ΑΓΑΘΟΙΣ ΟΡΕΓΕΙΝ ΑΘΑΝΑΤΟΥΣ ΧΑ
 (ΡΙΤΑΣ
 ΛΕΥΚΑ.

Ἴδου δὲ καὶ κατὰ πόσον ἠδυνήθημεν νὰ τὴν συμπληρώσωμεν.

Φρούρια καὶ σχολιὰν ἄΝΟΔΟΝ ΕἲΡΓΑΣΑΤΟ,
 ὧν ἐνεκεν Λευκάς τὸν αἰεὶ σωτῆΡΑ ΕΑΥΤΗΣ
 εἰκόνι καὶ πίστει καὶ φιλίαι στεφανοῖ.

Ὡ πόλι, γινώσκειΣ γὰρ ὅλα χερί καὶ διανοίᾳ
 τοῖς ἀγαθοῖς ὀρέγειν ἀθανάτους χάριτας.

ΛευκάΣ

(α) Μόνον αὐτοῦ ἀντίγραφον ἔλαβον οἱ Κύρ. Δρ. Π. Κατσαίτης Κεφαλλήν, Δρ. Βαλλιαοῖτης Λευκαδίου καὶ ἡμεῖς.

§. β.

Ἡ πλάξ τοσοῦτον ἐπιτηδείως ἦν τετμημένη πρὸς τὰ ἄνω, ὥστε, πρὶν ἢ ὑποπτευθῶμεν ἔμμετρον τὴν Ἐπιγραφὴν, ἐνομίσαμεν, ὅτι οὐδεὶς ἔλλειπει στίχος, καὶ ὅτι τὸ μὴ ἐν αὐτῇ μνημονευόμενον ὄνομα τοῦ τιμωμένου, ἦν κεχαραγμένον ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς ἀπωλεσθείσης εἰκόνας του· ἀλλὰ μετὰ ὠρημωτέραν προσοχὴν διακρίναντες αὐτὴν ἐν ἔλληγειακῷ μέτρῳ συν-

τετημένην

—υ—υ—υ—υ—υ—υ—υ		—υ—υ—υ—υ—υ
—υ—υ—υ—υ—υ—υ—υ		—υ—υ—υ—υ—υ

, ἀμέτῳς

ἤρθάνθημεν τὴν τοῦ πρώτου εξαμέτρου ἔλλειψιν πρὸς πληρώσιν τῆς ἰδιαζούσης τῷ μέτρῳ τούτῳ διστίχου συνθέσεως, ὅστις ἀναμφιβόλως περιεῖχε τὸ τε ὄνομα καὶ τοὺς τίτλους τοῦ πρὸς δν ἡ ἐπιγραφή, περὶ οὗ κατωτέρω.

Καὶ τὸν μὲν πρῶτον ὑπάρχοντα στίχον συνεπληρώσαμεν διὰ τοῦ ἄΝΟΔΟΝ ΕἲΡΓΑΣΑΤΟ (fabricavit), ὀδηγοῦμενοι,

1. Ἀπὸ τοῦ μέτρου [—υ—υ—υ—υ—υ—υ—υ]
2. Ἀπὸ τοῦ λειψάνου ΑΙ ὅπερ εὐκόλως συμπληροῦται εἰς ΑΝ

3. Ἀπὸ τῆς στενῆς συνοικειότητος τοῦ ΣΚΟΛΙΑ μετὰ τοῦ ἄΝΟΔΟΣ, ἧτις πολλαχοῦ τῶν Συγγραφέων ἀπαντᾶται, ὡς ἐν Πausanias, α πεποῖηται ἀνεδος ἐπὶ τὸν ὄροφον σχολιά » (α).

4. Ἀπὸ τῆς ἀκριβοῦς συναφείας τῆς κυρίας ἰδέας τῆς ἐπιγραφῆς, (ἡ ἐστὶν ἡ τῆς πόλεως ὀχύρωσις) μετὰ τῆς ἰδέας, ἣν ἐκφράζει τὸ ΣΚΟΛΙΑ ἄΝΟΔΟΣ (δύσπορος ἀνάβασις), διότι ἡ Λευκάς ἔχουσα Ἀκρόπολιν (β) πιθανῶς τὴν ἀρχαίαν Νήρικον (γ), εἰς ἣν πάντοτε ἐνατένιζεν ὡς ἐν αὐτῇ πολλακίς βέβαια σωθεῖσα, μάστιγα δὲ ποτε καὶ θριαμβεύουσα κατὰ τῶν εἰς αὐτὴν ἀποδόντων ἐχθρῶν ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ (δ), καθὼς καὶ δι' αὐτῆς, ὡς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κατασχεθείσης (τοῦ Φλαμηνίου 198. π. χ.), τέλος ἀπολεσθεῖσα (ε), εὐρίσκει πολὺ ἀναγκαίαν τὴν ὀχύρωσιν της· καὶ εἶναι ἀρκούντως γνωστὸν πόσον οἱ ἀρχαῖοι ἐσεβάζοντο τὴν ἐπαμφοτερίζουσαν ταύτην ἄκραν ἧτις δοκεῖ μὲν μέγала συμβάλλεσθαι πρὸς ἀσφάλειαν τῶν πολεμίων, ἐν οἷς ἂν ὦσι, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἐλευθερίας φυλακὴν (ζ), καὶ ἐπομένως πόσον ἐπροθυμοποιούντο εἰς τὴν ἔσσην οἶοντα ἰσχυρωτέραν αὐτῆς ὀχύρωσιν. Ὅτι δὲ μετὰ τῶν ἀξιολόγων ὀχυρωματικῶν μέσων ἐθεωρεῖτο καὶ τὸ δύσπορον τῶν ὀδῶν, τοῦτο συχνώτατα ἐν τοῖς Συγγραφεῦσιν ἀπαντᾶται, (η) καὶ ἀρκεῖ νὰ φέρωμεν παράδειγμα τὸν Ἀλεξάνδρον, ὅστις μαχόμενος περὶ τὰ ὄρια της ἐν Ἀσίᾳ Τελμισσοῦ, ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῆ ἐκεῖθεν ἄπρακτος ἀδιότι ἡ ὁδὸς παρὰ τὴν πόλιν χαλε-

- (α) Βιβ. Ε' Κεφ. 10. §. 3.
- (β) Liv. Lib. XXX III. Cap. 17.
- (γ) Στραβ. Βιβ. I' Κεφ. β'. §. 8.
- (δ) Θουκυδ. Εὐγγ. Γ'. §. 7.
- (ε) Liv. αὐτοθ.
- (ζ) Σουίδ. ἐν Α. Ἀκρόπολις.
- (η) Ὁρηάνδρ. Στρατηγ.

πῆ» (α), καὶ τὸν Δαρειὸν, ὅστις, ἵνα παρεμποδίσῃ τὴν εἰς τὰ πρόσω τοῦ Ἀλεξάνδρου πορείαν, δὲν προσέδραμεν, « *εἰμὴ ἄπορον ποιήσειαι Ἀλεξάνδρῳ τὴν πρόσω ὀδόν.* » (β). Καὶ οἱ Λευκαῖοι λοιπὸν τὰς ἰσας ἰδέας καὶ ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς των συμβουλευόμενοι, εὐρίσκον μέγα εὐεργέτημα τὴν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ΣΚΟΛΙΑΝ ἄΝΟΔΟΝ, ἣν διὰ τοῦτο τὰ μετ' εὐγνωμοσύνης ἐν τῇ ἐπιγραφῇ των διαιώνισαν.

Τὸν δὲ δεύτερον ὑπάρχοντα στίχον συνεπληρώσαμεν διὰ τοῦ ΕΑΥΤΗΣ, ὀδηγοῦμενοι,

1. ἀπὸ τῆς τοῦ λόγου σειρᾶς, ἧτις εὐκόλως τὸ ὑπονοεῖ.
2. ἀπὸ τοῦ μέτρου [. . . . ΤΗΡΑ ΕΑΥΤΗΣ —υ—υ—υ], ὅπερ δι' αὐτοῦ πληροῦται, καὶ
3. ἀπὸ τῆς ἀναλογίας ἄλλων ἐπιγραφῶν, ὡς τῶν « *Τίτον . . . ὁ δᾶμος ὁ Γυθετᾶν τὸν αὐτοῦ Σωτήρα* (γ).
 » *Αὐτοκράτορα . . . ἁ πόλις ἁ Κορκυραίων τὸν ἑαυτᾶς Σωτήρα* (δ).

§. γ.

Ἄν καὶ τὸ διασωθῆν τῆς ἐπιγραφῆς τμήμα δὲν μαρτυρεῖ ἀμέτῳς τὴν ἐν ἡ' ἐξαράχῃ ἐποχὴν, ἔχομεν ὅμως ἀρκετὰ ἄλλα σημεῖα ἵνα τὴν ἀνακαλύψωμεν. Χωρὶς δὲ παντάπασιν νὰ καταλογίσωμεν ἐνταῦθα, ὡς διόλου περριττόν, τὴν ἀπλὴν τοῦ λόγου της ὕψην, καὶ τὴν Ἑλληνιστικὴν μάλλον, ἢ Ἑλληνικὴν διάλεκτόν της, ἅτινα θέτουσιν αὐτὴν νεωτέραν τῶν πρώτων Πτολεμαίων (ε), ἀρκεῖ ἡμῖν ν' ἀναφέρωμεν μόνον τοὺς ἄλλους ἐπίσης ἐσωταρικούς λόγους, οἵτινες τὴν καταβιβάζουσιν ἐτι μεταγενέστερον, κατὰ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ ἐπόμενοι.

1. Ἡ λέξις ΣΩΤΗΡ—εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀπέδιδον πολλακίς οἱ Ἕλληνας ἐκτὸς τοῖς Θεοῖς [τῷ Διὶ, τῷ Ἀσκληπιῷ, τοῖς Διοσκούροις κ.τ.λ.] καὶ τοῖς Βασιλεύσιν εἰσέτι καὶ τοῖς εὐεργετικοῖς ἀνδράσιν, in primis principes et fortes viri, ὡς ἐκ πολλῶν μαρτυριῶν δῆλον γίνεταί (ζ), ἀλλ' εἶναι ἐπίσης ἐκ παρατηρήσεως ἀληθές, ὅτι οὐδαμῶς κατὰ τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀπαντᾶται καὶ ἐν ταῖς Ἐπιγραφαῖς τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς (η), καὶ ἴσως διότι ἐνόμιζον ἀσέβημα νὰ διαιωνίζωσι τοῖς θνητοῖς προσόντα, τοῖς ἀθανάτοις μόνοις ἀνήκοντα. Ἀλλὰ τῆς Ἑλλάδος ἀπωλεσάσης ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν ζυγῶν, μετὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ πᾶν ὅ,τι καλὸν εἶχεν, ἤρχισαν ἐκτοσε καὶ τὰ ἱερώτερα ἐπίθετα νὰ διαιωνίζωνται ὡς προ-

- (α) Ἀριανν. Ἀραβ. Βιβ. α. Κεφ. κζ' καὶ κη.
- (β) Ὁ αὐτ. αὐτοθ. Βιβ. Γ'. Κεφ. ιθ'.
- (γ) Boeckh. ἐν Corpus Inscriptionum Graecarum. Ἀριθ. 1325.
- (δ) Ὁ αὐτ. αὐτοθ. Ἀριθ. 1879.
- (ε) Schoell. Istor. della Letterat. Graca. Tom. III. parte I. p. 15.
- (ζ) H. Stephanxin V. Σωτήρ. — Ἡροδιαν. Βιβ. ἡ. Πλούταρχ. ἐν Βίῳ Κορνηλ. §. 11. — Εεροφ. Ἀγησ. Κεφ. ΙΑ' §. 13. καὶ Ἑλλ. Κεφ. ε'. §. 26. — Πολυδεύκ. Βιβ. α. §. 24. καὶ 40. κ.τ.λ.
- (η) Ἐπιθι τὸ Corp. Inscrip. Graecar.

σόντα τοῖς ἰσοθίοις Αὐτοκράτορι καὶ τοῖς στρατηγῶν Ῥωμαίοις, καὶ ὡς ἐκ τούτου παμπληθεῖς ἀπαντῶμεν Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς Ἐπιγραφάς, φεροῦσας καὶ τὸ ΣΩΤΗΡ ὑπὸ τὴν κατηγορίαν ταύτην (α). Ἡ Ἐπιγραφή μας ἐπομένως, ὡς ἐν αὐταῖς ὑπαγομένη, ἀνήκει βεβαίως εἰς τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους.

2. Ἡ Ἀφίς ὡσαύτως, ἐφ' ἣς ἦν προσηρμοσμένη, εἶναι ὁ ἕτερος καὶ ἰσχυρότερος λογος, ὃς καὶ καθ' ἑαυτὸν ἤρκει ν' ἀποδείξῃ ὀριστικώτερον τὴν ἐποχὴν τῆς, διότι τὸ καλλιτέχνημα τοῦτο, προὖν Ἑλληνορωμαϊκῆς τέχνης, δὲν ἀνεφάνει ἐν Ἑλλάδι, εἰμὴ περὶ τὰ μέσα τοῦ α. αἰῶνος π. χ. τοῦτέστιν ὀλίγον πρὸ τῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Αὐγούστου.

3. Ὅτι δὲ μεταγενεστέρως τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ τεθῇ ἡ Ἐπιγραφή μας, γίνεται δῆλον ἐξ αὐτῆς ταύτης καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας. Συχεδὸν ἀπὸ Αὐγούστου (30. π.χ.) πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἤρχισαν καταπαδόντες οἱ τε ἐξωτερικοὶ καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι, καὶ ἐπομένως πᾶσα πόλεων ὀχύρωσις, ἐν ἐποχῇ εἰρήνης, ἤθελεν εἶσθαι ἄσκοπος, ἢ τοῦλάχιστον ἐκ τῶν ἀδιαφόρων καὶ μὴ ἀξίων νὰ κινήσῃ λαὸν διόκληρον ἢ νὰ τὴν διαιωνίσῃ δι' ἀφίδος, εἰκόνας καὶ ἐπιγραφῆς, ὡς ἐπραξάν ἐν ταῦθα οἱ Λευκάδιοι. Ἡ Ἐπιγραφή μας δὲ, ὡς περὶ ὀχυρώσεως τὸν λόγον ποιούμενη, ὑποτίθειν ἀναμφιδόπως πολέμων ἐποχὴν καὶ τοιαύτη δὲ οὐδαμῶς τῆς ἱστορίας μετὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Αὐγούστου ἀπαντᾶται, εἰμὴ μετὰ μακρὸν ἔπειτα [ἐπὶ Κλαυδίου 268. μ. χ.], ὅτε εἰσέβαλλον πρὸς ὀλίγον ἐν Ἑλλάδι Γότθοιτε καὶ ἄλλοι βάρβαροι· ἀλλὰ καὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην διερευνῶντες, εὐρίσκουμεν χαρακτηριστικὰ ἄλλα, αἵτινα διόλου ἐλλείπουσιν ἀπὸ τῆς Ἐπιγραφῆς μας, διότι, καὶ πρὶν Ἀνδριανοῦ εἰσέτι (117. μ. χ.) τὸ προσγεγραμμένον τῇ Δοτικῇ, I, ἤρχητι νὰ παραμεληθῆται καὶ παραλείπεται, τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων, νὰ μεταπλάττηται ἐπὶ τὸ στεργγυλώτερον, τὰ τῆς στίξεως σημεῖα ν' ἀποβαίνωσι ἀλλόκοτα καὶ πτωτώραν, τὰ μονογράμματα νὰ πλεονάζωσι καὶ ἐν γένει ἡ γραφὴ νὰ τείνῃ πρὸς τὸ ἐπιτετηδευμένον (β), αἱ μεγάλα δ' αὐτὰ μεταβάλλαι, αἵτινες ἐπὶ τοσοῦτον προέβησαν, ἀπὸ Κομμοδου (180. μ. χ.) μάλιστα καὶ ἐξῆς, ὥστε σπανιώτατα ἀπαντᾶται Ἐπιγραφή μὴ φέρουσα ἴχνη τινὰ αὐτῶν, ἔπρεπε βεβαίως νὰ διακρίνωται ὅπως οὗν καὶ ἐν τῇ Ἐπιγραφῇ μας, ἂν ταύτην μάλιστα ὑποθέσωμεν χαρθεύσαν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κλαυδίου· ἀλλ' οὐ μόνον τοιαῦτα ἴχνη οὐδόλως φαίνονται, ἀλλὰ καὶ πολλὰ καθαρὸν τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀρχαῖον σχῆμα τῶν γραμμάτων, καὶ ἡ ἐπιμελής τοῦ προσγεγραμμένου I χρῆσις θέλει λοιπὸν εἶσθαι ἀδικαιολόγητος ἢ τόλμη μας ἂν κατατάξωμεν αὐτὴν ἐν ταῖς σπανιωτάταις ἀρχαῖουσιν αἰσ τῆς ἐποχῆς ταύτης, καὶ τὴν ἀποσπάσωμεν ἐπομέ-

νως τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Αὐγούστου, μεθ' ὧν συμβιβάσεται πληρέστατα καθ' ὅλας α. τῆς τὰς ἐνδεχομένας ἐπόψεις.

Ζ. δ.

Καὶ τὴν περίοδον δὲ ταύτην τῆς ἱστορίας ἐρευνῶντες, ἂν καὶ μετὰ θετικότητος ἦναι ἀδύνατον νὰ ὠρίσωμεν τὸ πρὸς ὃ ἡ Ἐπιγραφή ἀναφέρεται πρόσωπον, ὡς μὴ παρέχουσα ἡμῖν τὸ ἐπαρκοῦν φῶς εἰς τὴν ἀνακάλυψιν του, μετὰ μεγίστης δὲ πιθανότητος δυναμέθα νὰ εἰκάσωμεν τὰ ἐξῆς.

Ὁ Αὐγούστος [31. π. χ.] νικητὴς ἀποβάς ἐν τῇ κατὰ τὸ Ἄκτιον Ναυμαχίᾳ, συνήθροισεν «ὅποσα βραίσαιο κύκλω ἄστε ἐπιβρώσκων δουρομανῆς πόλεμος» (α) εἰς συνοικισμὸν τῆς Νικοπόλεως, ἣν πρὸς διαιωνίσαι τῆς νίκης του ἔκτισεν. Μετὰ δὲ τούτων συγκατελέγοντο καὶ οἱ γείτονες Λευκάδιοι [β]. ὄντινων ἢ πόλις, ὡς προσλαμβάνουσα ἕνεκα τῆς θεσεῶς τῆς, παντόθεν τὰς τῶν πολέμων κατοστροφάς· terra marique expugnabilis est—[γ] εἶχε κατακτήθη καὶ ἡ δυστυχέστερα τῶν ἄλλων. Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲ, πιθανόν, εἶπε πρὸς ἰδίους ἀποβλέπων σκοποῦς, εἶτε καὶ, ὡς γενναῖος, θέλων νὰ δοξασθῇ, ἐλείων δυστυχῇ ὀλόκληρον πόλιν, ἣν ἀπὸ τοῦδε ἡλίμνη μεταξὺ τῶν περιοικίδων τῆς Νικοπόλεως του (δ), ἀπεράσισε νὰ ἐξατραλίσῃ αὐτὴν ἀπὸ πάσης ἐξωτερικῆς προσβολῆς, ἀνεγείρων φρούρια καὶ ἄλλας ὀχρωματικὰς οἰκοδομὰς, ὧν μνεῖαν πεποιήται ἡ Ἐπιγραφή μας.

Τὸ ἱστορικὸν δὲ τοῦτο γεγονός, καίτοι πιθανολογούμενον, ἀποβαίνει πολλὰ ἀξιόλογον διὰ τὴν Λευκαδικὴν Ἀρχαιολογίαν, ὡς δίδον ἡμῖν τοῦλάχιστον ἀφορμὴν εἰς τοπογραφικὰς καὶ τεχνολογικὰς ἐρεῦνας, περὶ ὧν οὐδεμίαν ἄλλοθεν δυναμέθα νὰ πορισθῶμεν γνῶσιν.

Ο ΑΡΧΑΡΙΟΣ ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ.

(Ἄρθρον Γορ.)

Εἶδομεν, φίλε ἀναγνώστα, εἰς τὸ προλαβόν ἀρθρίδιόν μας ὅτι ὅλα τὰ ὄργανα τοῦ φυτοῦ, ἐν γένει, σύγκεινται ὑπ' ἄλλων πολλῶν μικροσκοπικῶν ὀργάνων καλουμένων στοιχειωδῶν. Εἶδομεν προσεῖτι ὅτι τὰ στοιχειώδη ταῦτα εἶναι τὰ κύτταρα, οἱ ἴσες, καὶ τὰ ἀγγεῖα, ἐξ ὧν, καὶ οἱ ἀπ' αὐτῶν συγκείμενοι ἴστοι ἐκλήθησαν κυτταρώδης (ὃ παρ' ἄλλων κυψελώδης) ἰνώδης, ἡ ξυλώδης καὶ ἀγγειώδης. Εἶδομεν δὲ, τέλος πάντων, πόσων εἰδῶν κύτταρα, ἴσας, καὶ ἀγγεῖα ἀπαντῶμεν εἰς τὴν ἀνατομίαν τῶν φυτῶν.

(α) Αὐτόθ. Ἀριθ. 1306—1311. 1313. 1321. 1325. 1407. 1878. 1879. 2108. 2189. 2269. 2495.

(β) Ioann. Franz. Elementa. Epigraph Graec. p. 232. 244. 375.

(α) Ἀρθολογ. Ἑλλ. ἐν Ἐπιγράμ. Ἀντιπάτρου.

(β) Αὐτόθι καὶ Ἐπίγραμ. Φιλίπ. Βιβ. ζ'. Ἀριθ. 251.

(γ) Liv. Lib. XXXIII. Cap 17.

(δ) Στράβ, Βιβ. ι. Κεφ. β'. Ζ. 2.

Ἐθεωρήσαμεν δὲως ταῦτα ὡς νὰ ἦσαν κεχωρισμένα καὶ ἐλεύθερα· ἀλλὰ πῶς συνέχονται καὶ ἀποτελοῦσιν ἐν σύνθετον ὄργανον, ἐν φύλλον λ. χ. ἢ μίαν ῥίζαν; Δύω περὶ τούτου ὑπάρχουσι γνώμαι διαφορετικαί· καὶ εἰ μὲν φρονοῦσιν ὅτι τὰ στοιχειώδη ὄργανα συνέχονται διὰ τῆς μεταξὺ τῶν συμπίεσεως, καὶ τῆς τῶν παρεῖων των μαλακότητος, οἱ δὲ, ὅτι ὑπάρχει ἐν τῷ μεταξὺ μεσοκύνταρος τις ὕλη δι' ἣς συγκολλῶνται, καὶ ἀποτελοῦσιν ἐν ὅλον. Πιθανώτερον κατ' ἐμὲ εἶναι τὸ δεύτερον, διότι παρέχει ἀποδείξεις τινάς, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον περιορίζεται εἰς ἀπλῆς θεωρίας τὴν ἀόριστον γενικότητα.

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα ποίας ὕλας ἐντὸς τῶν κοιλοτήτων αὐτῶν περιέχουσι τὰ στοιχειώδη ὄργανα. Ἐὰν πέσωμεν τεμάχιον ὑδροπέποντος (καρπουζίου) θέλομεν ἰδεῖ βέρον ἀφθόνως ὑγρὸν τι ὑδατώδες καὶ ὑπόγλυκυ· ἐὰν κόψωμεν κλάδον συκῆς, θέλομεν ἰδεῖ ἀναβλύζον ἐκ τῶν πληγῶν ὑγρὸν τι λευκὸν ὡς γάλα· ἐὰν θλίψωμεν ἐλαίας, ἢ σπέρματα ἀμυγδάλων καὶ καρύων θέλομεν λαβεῖ ἀφθονὸν ἐλαῖον· ἐὰν μετὰ πολυήμερον διαβροχῆν ἐντὸς ὕδατος θλάσωμεν κόκκους σίτου θέλομεν λαβεῖ ἀμυλὸν ὄλα δὲ ταῦτα, καὶ τὸ τεμάχιον τοῦ ὑδροπέποντος, καὶ ὁ κλάδος τῆς συκῆς, καὶ αἱ ἐλαίαι, καὶ τὰ σπέρματα, καὶ ὁ σίτος, σύγκεινται ἀπὸ τὰ γνωστὰ μας στοιχειώδη ὄργανα. Τὰ ὄργανα λοιπὸν τὰ στοιχειώδη περιέχουσιν ἐντὸς τῶν κοιλοτήτων αὐτῶν οὐσίας διαφόρων εἰδῶν, καὶ ἕκαστον φυτὸν περιέχει ὕλας κατεργασμένας ἐντὸς τοῦ ὄργανισμοῦ του διὰ τῶν ζωϊκῶν ἐνεργειῶν, καὶ τῶν χημικῶν συγγενειῶν, ὕλας, εἰς ἃς χρωματίζεται ἢ ὠρελίμος αὐτοῦ ἰδιότης, καὶ ἡ ἰσχυρὴ, ἢ ἀνεργὴ αὐτοῦ ἐνέργεια.

Ἄλλὰ δὲν συμβαίνει τοῦτο μόνον· ἕκαστον μέρος τοῦ φυτοῦ εἶναι προσδιορισμένον πολλάκις πρὸς κατασκευὴν ἰδιαζούσης τινος οὐσίας. Διὰ τοῦτο ὑπάρχουσι φυτὰ, τῶν ὁποίων ἡ ῥίζα εἶναι εὐχρηστός καὶ ἀβλαβῆς, ὃ δὲ κερπὸς δηλητήριος καὶ θανατηφόρος, καὶ τ' ἀνάπαυιν, ὡς λ. χ. Στρώχνος ὁ ὑδνώδης (Solanum Tuberosum ἧτο τὸ γαιώμηλον, ἢ κοινῶς πατάτα). Ἐνεκα τούτου ἐν τῇ ἱατρικῇ μεταχειρίζομεθα κατ' ἐκλογὴν ἄλλων μὲν φυτῶν τὰς ῥίζας, ἄλλων δὲ τὸν φλοιόν, ἄλλων τὰ ἄνθη, ἄλλων τὰ φύλλα, καὶ ἄλλων τοὺς καρπούς· ἠθέλωμεν δὲ ἀναζητήσαι ματαίως εἰς τὸ ξύλον τοῦ παραγοντος τὸν Περουσιανὸν φλοιόν (τὴν κίαν) δένδρου, τὴν ὑπαρξίν του ἀντιπυρετικῆς τῆς κινήσεως στοιχείου.

Θέλωμεν ἐξελεῖν τῶν δρίων καὶ αὐτῆς τῆς ὕψης λοτέρας Βοτανικῆς, ἐὰν ἐπιχειρήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν ἐπὶ τὸ χημικώτερον πάσης τὰς ὕλας, τὰ ἄλατα, καὶ ἀλκάλια τὰ κατασκευαζόμενα ἐντὸς τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν φυτῶν διὰ τοῦ ὄργανισμοῦ, ἢ τὰ ἐξωαντιλόμενα καθὼς καὶ πάσας τὰς μεταμορφώσεις καὶ ἀλλοιώσεις αὐτῶν· διὸ θέλωμεν ἐν συντόμῳ πραγματευθῆ περὶ ἐκείνων τῶν ὕλων μόνον, αἵτινες γενικῶς ἀπαντῶνται εἰς ἅπαντα τὰ φυτὰ, καὶ συνυπάρχουσι εἰς πάντα σχεδὸν φυτικὸν ἴστων.

Τὰς ὕλας δὲ ταύτας ἀπαντῶμεν ὑπὸ τρεῖς καταστάσεις, ὑπὸ ἀερῶδη, ὑγρῶν καὶ στερεῶν. Ἐὰν θέλῃς, φίλε ἀναγνώστα, νὰ πεισθῇς ὅτι ἐντὸς τῶν φυτικῶν ἴστων

ὑπάρχουσι διάφορα αέρια, πλήρωσον ποτήριον διαφανὲς ὕδατος καθαρῶ, θλάσον ἐντὸς αὐτοῦ τεμάχιον κλάδου, ἢ φύλλα, καὶ θέλεις ἰδεῖ ὅτι ἀπὸ τὰ ἀποχωρισθέντα ἄκρα τῶν ὀργάνων αὐτῶν, μέλλουσι νὰ ἀναπηδήσωσι πληθὸς μικρῶν φυσαλίδων. Αἱ φυσαλίδες αὗται δὲν εἶναι ἄλλο τι, εἰμὴ διάφορα αέρια περικλειόμενα ἐντὸς τῶν τραχειῶν καὶ τῶν ἀγγείων· ἐβεβαιώθη δὲ διὰ πειραμάτων ὅτι ταῦτα εἶναι ἡ ὀξυγόρον, ἡ ὑδρογόρον, ἢ ἄζωτον, ἢ ἀνθρακικὸν ὀξύ.

Αἱ δὲ ὑπὸ ὑγρῶν κατάστασιν εὐρίσκόμεναι ὕλαι ἐντὸς τῶν στοιχειωδῶν ὀργάνων τοῦ φυτοῦ, εἶναι ὁ χυμός, ὁ ὀπός, καὶ διάφορα ἔλαια.

Καὶ χυμὸς μὲν λέγεται τὸ ἄρθρονon ἐκεῖνο ὑγρὸν τὸ πληροῦν πάντα σχεδὸν τὰ στοιχειώδη ὄργανα· ἀναβαίνον δὲ τοῦτο ἀπὸ τῆς ῥίζης πρὸς τὴν κορυφὴν, συσσωρεύεται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς τρυφεροὺς κλάδους, καὶ τοὺς θλαστοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους παρέχει τὴν ἀναγκαιοῦσαν τροφήν. Ὁ χυμὸς, εἰς τὰ ξυλώδη φυτὰ, εἶναι ἄρθρονon κατὰ τὸ ἔαρ, ἐποχὴν καθ' ἣν ἀρχεται ἡ ἀναβάσις του, ἀφ' οὗ οὐδ' ὀρεψῆ καὶ κατεργασθῆ, καταβαίνει πάλιν κατὰ τὸ φθινόπωρον δι' ὠρεψῆς ὁδοῦ πρὸς τὰς ῥίζας, καὶ τρέφει τὸν κορμὸν ἀποτελῶν αὐτῆς εἰδὸς τι μεγάλης κυκλοφορίας. Εἰς ὄλα δὲ τὰ μέρη τοῦ φυτοῦ δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν χημικὴν σύνθεσιν, ἐπειὶ εἶναι ἀραιότερος μὲν καὶ ὑδατώδης πρὸς τὴν ἄνωσιν τοῦ κορμοῦ, πυκνότερος δὲ καὶ εἰδικῶς βαρύτερος πρὸς τὴν κορυφὴν καὶ τὰς διακλαδώσεις.

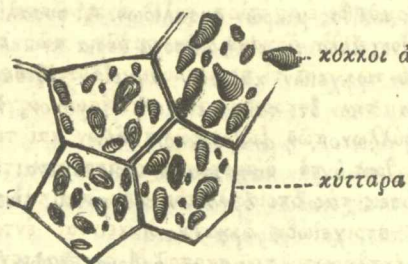
Ὅπός δὲ λέγεται ὁ κατεργασμένος χυμὸς· παρ' ἄλλων δ' ἐκλήθη αὕτως τὸ χρωματισμένον ὑγρὸν ἐντὸς τῶν γαλακτοφόρων ἀγγείων περιεχόμενον. Ἐὰν κόψῃς κλάδον Χαρακίου (κοινῶς φλόμου) ἢ Συκῆς, ἢ Ἡμισκοπιάδος (γαλακτιδῆς) ἢ μήκονος βροιάδος (παπαρούνας) θέλεις ἰδεῖ ἀπὸ τῆς τομῆς ἀναβλύζον ὑγρὸν τι αὐστηρῶς γεύσεως, οὐχὶ διαφανὲς καὶ ἀραιόν, ἀλλὰ πυκνὸν καὶ χρωματισμένον. Τὸ γάλα ταῦτο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, περιέχει στοιχεῖα δηλητηριώδη, καὶ οἱ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῶν Ἰνδιῶν κάτοικοι διὰ τοιούτων ὕλων φαρμακίζουσι τὰ βέλη των, τῶν ὁποίων αἱ πληγαὶ εἶναι ἀνίατοι. Ἐὰν δὲ καὶ λεπτοτάτη τις σταγὼν τοῦ γάλακτος τῆς Excæcaria Agallocha πέσῃ ἐντὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐπιφέρει ἀμέτως ὀδυνηρὰν τύφλωσιν.

Ἐπάρχει μ' ὄλα ταῦτα δένδρον τι περιεργότατον (τὸ ὁποῖον θέλομεν ἐν οἰκίῳ τόπῳ περιγράψαι) οὕτινος κατ' ἐξαιρέσιν τὸ γάλα εἶναι ἀβλαβὲς καὶ θρεπτικώτατον, περιέχον σχεδὸν τὰ αὐτὰ στοιχεῖα τοῦ βοίου γάλακτος. Τὸ περιεργὸν τοῦτο δένδρον καλεῖται Γαλακτοδένδρον τὸ ὠφέλιμον (galactodendron utile), δι' ἐντομῶν δὲ ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ του συλλέγουσι καθ' ἑκάστην τὸν εὐεργητικὸν αὐτοῦ ὀπὸν ὡς νὰ ἀμελῶσι ἀγελάδα.

Τὰ δὲ ἐντὸς τῶν ἴστων ἀπαντῶμενα ἔλαια, εὐρίσκονται ὑπὸ μορφήν μικρῶν σταγόνων· καὶ ἄλλα μὲν οὐτῶν εἶναι ἔμμονα, δηλ. δὲν ἐξατμίζονται, ὡς τὸ τῆς ἐλαίας λ. χ. ἄλλα δὲ πιητικὰ ὡς πολλῶν ἀρωματικῶν φυτῶν. Τὰ ἔλαια εὐρίσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς καρπούς, τὰ σπέρματα, καὶ τὰ φύλλα.

Καὶ τοιαῦτα μὲν εἶναι αἱ εἰς ὑγρῶν κατάστασιν περιεχόμεναι ἐντὸς τῶν ἴστων οὐσίαι· αἱ δὲ στερεαὶ εἶναι τὸ ἄμυλον, τὸ χλώρασμα καὶ διάφορα κρῖς ἄλλα.

Τὸ ἄμυλον εὐρίσκεται ἐντὸς τῶν κυττάρων ὑπὸ μορφήν μικρῶν κόκκων, ὅστινες φαίνονται συγκείμενοι ὑπὸ παραλλήλων καὶ ὁμοκέντρων στρωμάτων ὃ δὲ ὁρ-



Κυτταρώδης ἴστος τοῦ γαιωμήλου περιέχων ἄμυλον.

γανισμὸς ἐνὸς κόκκου ἀμύλου, ἡ ἀρχικὴ αὐτοῦ γένεσις, καὶ ἡ βαθμιαία αὐτοῦ ἀνάπτυξις, εἶναι ἐκ τῶν περιεργότερων ἀντικειμένων τὰ ὁποῖα ἀνεκάλυψεν διὰ τοῦ μικροσκοπίου. Ἐνεκα τοῦ ἀμύλου κατεστάθησαν εἰς τὰς κοινωρίας πολλὰ φυτὰ χρήσιμα καὶ εὐεργετικά, καὶ ἂν μάλιστα τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐλλείψωσιν, ἡ ἀνθρωπότης ἀπόλλυται.

Καὶ εἰς ἄλλα μὲν φυτὰ τὸ ἄμυλον ἀναπτύσσεται ἐν τῷ σπέρματι, ὡς εἰς τὰ σιτηρὰ, εἰς ἄλλα πάλιν ἐν τῷ στελέχει, ὡς εἰς τινὰ εἶδη φοινίκων (*Sagus farinifera*) εἰς ἄλλα δὲ ἐν τοῖς παρὰ τὰς ρίζας κονδύλοις, ὡς εἰς τὰ Γαιωμήλα, τὰ Κολοκάσια, τὸ Μανιχότι καὶ τὸ Ἀρακασά.

Τὸ δὲ πάντων περιεργότατον εἶναι, ὅτι εἰς ἕκαστον ἄμυλοφόρον φυτὸν, οἱ κόκκοι τοῦ ἀμύλου ἔχουσι σχῆμα καὶ μέγεθος ἰδιαίτερον, ὥστε, ἐὰν ἀναμίξῃ τις ἄμυλον σίτου, ἢ κριθῆς λ. χ. καὶ ἄμυλον γαιωμήλων, ἢ σάγου, δύναται ὁ ἐπιστήμων νὰ διακρίνῃ διὰ τοῦ μικροσκοπίου τὰ ἀναμιχθέντα εἶδη, κόκκον πρὸς κόκκον.

Πολλάκις τὸ ἄμυλον, ἄφθονον πρὶν τῆς ὠριμάνσεως καρπῶν τινων μεταβάλλεται ἔνεκα νόμων χημικῶν εἰς σάκχαρ κατὰ τὴν ὠριμανσιν. Οὕτω οἱ καρποὶ τῆς Βανανίας λ. χ. συγκοινωνοῦται σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν ἀπὸ ἄμυλον καθαρὸν πρὶν πεπανθῶσι, διὸ, καὶ εἰς τὴν ἄωρον ταύτην των καταστάσει εἶναι θρεπτικώτεροι. Συναξόμενοι δὲ, καὶ τιμνόμενοι εἰς τεμάχια, καὶ ξηραίνόμενοι ἐν ἡλίῳ, ἀλήθονται καὶ ἀρτοποιοῦνται, ἑκατομύρια δυστυχῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰς τῶν τροπικῶν χώρας διατρέφοντες.

Τὸ δὲ χλωράσμα εἶναι πρᾶσινη τις ὕλη τῆς ὁποίας οἱ κόκκοι πληροῦσι τὴν κοιλότητα τῶν κυττάρων τῶν ἀποτελούντων, τοὺς ἴστους παντὸς πρᾶσινου μέρους τοῦ φυτοῦ, καὶ πρὸ πάντων τῶν φύλλων. Ἡ ὕλη αὕτη σχηματίζεται διὰ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ φωτός, διὰ τοῦτο, πάντα μὲν τὰ ἀρχαιότερα καὶ κατώτερα φύλλα τῶν φυτῶν εἶναι βαθυπράσινα, πάντα δὲ τὰ νεώτερα καὶ τὰ πρὸς τὴν κορυφὴν μὴ εἰσέτι καλῶς ἀνεπτυγμένα, χλωρά. Διὰ τοῦτο, πάντα τὰ εἰς τὸ σκότος, ἢ τὴν σκιάν ἀναπτυσσόμενα φυτὰ, ἢ μέρη τῶν φυτῶν, εἶναι ἥττον πρᾶσινα, ἢ καὶ ὀλοτελῶς λευκαίνονται. Ἡξεύρεις δὲ βέβαια, ἀναγνώστα, ὅτι κατὰ τὴν ἄνοιξιν οἱ καλοὶ κηπουροὶ δένουσι πρὸς τὴν κορυφὴν

τοὺς θρίδακας [μαρούλια] καὶ ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν λεύκανσιν τῶν ἐσωτερικῶν φύλλων· δὲν ἀγνοεῖς δὲ προσέτι, ὅτι καὶ τὰ ἐσωτερικὰ φύλλα τοῦ κοινοῦ κρᾶμβολαγόρου (*Brassica oleracea var. Capitata*) εἶναι λευκά. Ὁ λόγος λοιπὸν τῆς λευκάνσεως τῶν φύλλων, καὶ εἰς τὰ μὲν, καὶ εἰς τὰ δὲ, ναὶ ἡ μὴ ἀνάπτυξις τοῦ χλωράσματος ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως τοῦ φωτός. Οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι κηπουροὶ καλλιεργοῦσιν εἰς ὑπόγεια καὶ σκοτεινὰ μέρη, ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ, τὰ σέλινα, καὶ πολλὰ ἄλλα κηπαῖα φυτὰ παρατιθέμενα ἐν φυσικῇ καταστάσει εἰς τὰς τραπέζας.

Δὲν δύναμαι δὲ λαλῶν περὶ χλωράσματος νὰ μὴ σοὶ ἀναφέρω, ἀναγνώστα μου, σπουδαῖον τι πείραμα γενόμενον πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐν Γαλλίᾳ, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν ἀναλογία τὸ ἀποτέλεσμα θέλει σὲ ἐκπλήξῃ. Ἡξεύρεις βέβαια ὅτι εἰς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου καθὼς καὶ τῶν ζῶων κολυμβῶσιν ἄπειρα μικρὰ σφαιρίδια ἐρυθρὰ, ἐξ ὧν λαμβάνει τὸ θρεπτικὸν τοῦτο ὑγρὸν τοῦ σώματος, τὸ σύνθηδες αὐτοῦ χρῶμα. Ὄταν δὲ συμβῇ, ἐκ φυσικῶν τινῶν αἰτιῶν, νὰ μειωθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν σφαιριδίων τούτων, τότε ἀκολουθεῖ ἀσθένειά τις καλουμένη χλωρώσις, οἱ δὲ τὴν ἀσθένειαν ταύτην ἀσθενοῦντες, χάνουσι τὸν φυσικὸν καὶ ζωηρὸν αὐτῶν χρωματισμὸν, λαμβάνοντες ψυχρὰς ὠχρότητας τὴν ἄχαριν χροιάν. Ἐν τῇ τοιαύτῃ περιστάσει οἱ ἰατροὶ δίδουσι εἰς τοὺς ἀσθενεῖς σιδηροῦχα φάρμακα, δι' ὧν καὶ θεραπεύονται, τοῦ ἀραιωθέντος αὐτῶν αἵματος πυκνουμένου διὰ τοῦ ἀναγκαίου ἀριθμοῦ τῶν ἐλλειψάντων σφαιριδίων.

Ἀνάλογός τις ἀσθένεια συμβαίνει καὶ εἰς τὰ φυτὰ διότι πολλάκις τῶν σφαιριδίων τοῦ χλωράσματος, κατ' ἀριθμὸν μειουμένων, εἴτε δι' ἐλλείψιν τῆς ἀναγκαίας ποσότητος τοῦ φωτός, εἴτε δι' ὑπερβολὴν ὑγρασίας, εἴτε δι' ἄλλας αἰτίας, τὰ φύλλα, χάνουσι τὸ ζωηρὸν αὐτῶν πρᾶσινον χρῶμα, ὠχρῶσι, μετ' ὀλίγον σήπονται, καὶ καταπίπτουσι συνεπιφέροντα τὸν θάνατον τοῦ ὅλου φυτοῦ. Καὶ ἡ μὲν κηπουροὶ μετεχειρίζοντο μέχρις ἐσχάτων διάφορα μέσα πρὸς διάσωσιν τῶν ἀσθενούντων τούτων φυτῶν, ἀλλ' ὅλα ἀπεδείχθησαν ἀνίσχυρα ὡς πρὸς τὸ ἐσχάτως ἀνακαλυφθέν. Διότι, διὰ πειραμάτων γενομένων ἐν τῷ Βοτανικῷ κήπῳ τῶν Παρισίων, τῶν ὁποίων αὐτόπτης ἔγεινα, ἐβεβαιώθη ὅτι τὰ αὐτὰ φάρμακα, τὰ αὐξάνοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν σφαιριδίων τοῦ αἵματος, αὐξάνουσι καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν σφαιριδίων τοῦ χλωράσματος τῶν φυτῶν. Ἐὰν δὲ χλωρωτικά φυτὰ ποτισθῶσιν ἐπὶ τινὰ καιρὸν μὲ διάλυσιν σιδηροῦχου τινὸς ἁλατος (θεϊκοῦ σιδήρου λ.χ.) ἢ ἀσθένειά των θεραπεύεται, καὶ τὰ πρότερον ὠχρὰ φύλλα των, λαμβάνουσι τὸ σύνθηδες αὐτῶν ζωηρὸν καὶ πρᾶσινον χρῶμα.

Σὲ παρακαλῶ δὲ, φίλε ἀναγνώστα, νὰ μὴ με παρεξηγήσης πιστεύων ὅτι θεωρῶ ὡς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τὸ χλωράσμα τῶν φυτῶν, καὶ τὸ αἷμα τῶν ζῶων· πολλοῦ γε καὶ δεῖ! Σοὶ ἀνέφερα μόνον τὸ πρᾶγμα ὡς περιέργον, χωρὶς νὰ προχωρήσω εἰς συμπεράσματα τολμηρὰ, ἂν καὶ καταδεικνύεται ἐν μέρει διὰ τῶν γενόμενων πειραμάτων, μεταξύ τῶν σφαιριδίων τοῦ χλωράσματος, καὶ τῶν σφαιριδίων τοῦ αἵματος, ἄμυδρά τις

ἀναλογία σχετικὴ μὲ τὴν ἀτέλειαν τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν φυτῶν συγκριτικῶς πρὸς τὴν τῶν ζῶων.

Καὶ τοιαύτη μὲν εἶναι ἡ ὕλη ἡ ἀρθῶνος πληροῦτα τὸν κυτταρώδη ἴστον, καὶ δίδουσα τὸν πρᾶσινον χρωματισμὸν εἰς τὰ φυτὰ ἀλλ' εἶπομεν ὅτι εἰς τοὺς φυσικοὺς ἴστους ἀπαντῶνται πολλάκις καὶ κρυστάλλα.

Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν πῶς σχηματίζονται τὰ κρυστάλλα ταῦτα.

Τὸ φυτὸν ἀφ' ἐνός, ὡς χημικὸν ἐργαστήριον, κατασκευάζει ἐντὸς αὐτοῦ διάφορα ὄξέα, εἴτε διὰ τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος εἰσερχομένου καὶ εἰς τὰ βιβθότατα μέρη τοῦ ὄργανισμοῦ του, εἴτε δὲ ἀπὸ τῶν ζωϊκῶν του δυνάμεων, μεταποιῶν διαφόρους ἐν τὸς αὐτοῦ ὕλας. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀντλεῖ διὰ τῶν ριζῶν του διαφόρους ὕλεις διαλελυμένας ἐντὸς τοῦ ὕδατος, οἷον τίτανον, πόντασαν κτλ. ὅτι λοιπὸν συμβαίνει ὅταν τεχνικῶς κατασκευάζωμεν διάφορα ἅλατα, συμβαίνει καὶ ἐντὸς τῶν ἰστῶν του αἱ ἀποβροφηθεῖσαι διὰ τῶν ριζῶν του βᾶσεις ἔχουσι χημικὴν συγγένειαν μὲ τὰ προϋπάρχοντα ὄξέα, ἐνοῦνται, καὶ σχηματίζουσι κρυστάλλα ἀδιάλυτα, διατηρούμενα ἐντὸς τῶν κυττάρων.

Τὰ κρυστάλλα ταῦτα εἶναι, εἴτε μεμονωμένα, εἴτε συσσωρευμένα ἔχουσι σχῆμα ῥομβοῖδρων, κύβων ὀκταέδρων, ἢ πρισματῶν διαφοροτρόπως καταληγόντων. Εἰς τὰ φύλλα τῆς κοινῆς καρύας (*Juglans Regia*) εὐρίσκονται συσσωρευμένα ἐπὶ ποδίσκου ὅστις φεταῖ ἀπὸ τὴν κορυφὴν κυττάρου ἰδιαίτερας καὶ μεγαλητέρας κατασκευῆς.



Μέρος κυτταρώδους ἴστοῦ ἐκ τῆς κατὰ πάχος τομῆς τοῦ φύλλου τῆς κοινῆς καρύας (*Juglans Regia*) ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου φαίνεται μέγα κύτταρον φέρον ἐπὶ ποδίσκου κρυστάλλα συσσωρευμένα.

Καὶ αὗται μὲν εἶναι αἱ συνήθως ἀπαντῶμεναι ὕλαι ἐντὸς τῶν στοιχειωδῶν ὄργάνων τοῦ φυτοῦ ἴσως ὁ μῶς θέλει μὲ ἐρωτήσῃς ὁ ἀναγνώστης, ἐὰν ὁ πρᾶσινος χρωματισμὸς τῶν φυτῶν χρεωστῆται εἰς τὰ σφαιρίδια τοῦ χλωράσματος, ἐκεῖνος τῶν ἀνθῶν ποῦ πρέθῃ ἀποδοθῇ; Ἐχομεν ἄνθη κόκκινα, κῦτρινα, κυανὰ καὶ λευκά, πῶς ταῦτα χρωματίζονται;

Ἡ χρωματίζουσα τὰ διάφορα ἄνθη ὕλη, εἶναι ἄλλης φύσεως· αὕτη εἶναι ῥευστή, διαφανῆς, πληροῦ ὅλα τὰ κύτταρα τοῦ ἴστοῦ τῶν πετάλων, καὶ εἶναι κατὰ διαφόρους βαθμοὺς, κοκκίνη, κῦτρίνη, καὶ κυαν-

νή. Τὰ πέταλα ὅμως τῶν λευκῶν ἀνθῶν δὲν περιέχουσι λευκὴν χρωματιστικὴν ὕλην, ἀλλὰ ἀέρα μόνον. Διὰ τοῦτο ὅταν τεθῶσιν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἀντλίαν, ἢ ὅταν πιεσθῶσιν, γίνονται διαφανῆ ὡς ὕελοσ.

Εἶδομεν δὲ ἔως τώρα, φίλε ἀναγνώστα, ποῖα τὰ στοιχειώδη ὄργανα τῶν φυτῶν, πῶς συνέχονται μεταξύ των, καὶ τί περιέχουσι. Προσεγγῶς θέλω σοὶ ἐκθεσεῖ τὴν ἱστορίαν τῶν συνθέτων ὄργάνων, ἥτοι τῶν φύλλων, τῶν ριζῶν, τῶν καυλῶν καὶ τῶν μερῶν τοῦ ἄθους, τὰ διάφορα σχήματα καὶ τὰς μεταμορφώσεις τὰς ὁποίας λαμβάνουσι, καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν τὰ στοιχειώδη ὄργανα διάκεινται ἐντὸς αὐτῶν, πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ δι' ὃ ἕκαστον ἐπλάσθη.

Θ. Γ. Ὁργανίδης.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ.

Περὶ δαίτην ὄψιαν, τὰ νέφη πυκνωθέντα βαθμηδὸν ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς μας, ἐκάλυψαν ἅπαντα τοῦ οὐρανοῦ τὸν θόλον. Τοὺς ἀγκῶνας ἔχων ἐστηριγμένους ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ πλοίου, καὶ τὴν καπνοδόξμην εἰς τὸ στόμα, παρετήρουν αὐτὰ, ὅτε μὲν βιαίως κινούμενα, ὅτε δὲ συνωθούμενα πρὸς ἄλληλα, καὶ τέλος συγχεόμενα καὶ ἀποτελοῦντα ἐν ὅλον. Ἀλλ' αἰφνης ἐναερίως τις μουσικὴ ἀρμονία γλυκεία καὶ μελαγχολικὴ, μ' ἀπέσπασε τῆς εὐαρέστου ταύτης ἐστάσεως. Οἱ ἀπέσπασε τῆς εὐαρέστου ταύτης ἐστάσεως. Οἱ φθόγγοι αὐτῆς ἦσαν νῦν μὲν βαρεῖς καὶ ἥτυχοι, νῦν δὲ γλυκεῖς, παθητικοὶ καὶ εὐττροφοί. Κατὰ πρῶτον ἐνόμισα ὅτι ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ δικρότου· ἀλλὰ μικρὰ τις σκέψις ἤρκεσε πρὸς ἐξάλειψιν τῆς πλάνης μου. Ἡ ἀρμονία ἦν ἦκουσα δὲν ἦτο ὄργανικὴ· οἱ δὲ μουσικοὶ μας δὲν ἠδύναντο νὰ ψάλλωσι τοιοῦτοτρόπως.

Ποθεν ἄραγέ ἔρχεται ὁ θόρυβος οὗτος; — Δὲν ἠξεύρω, ἀπήνητησεν ὁ Πιμβόλδος, πρὸς ὃν ἀπεύθυνά τὴν ἐρώτησιν. Ἡ ἄγγελος, ἢ διάβολος δύνανται νὰ ψάλλωσιν οὕτως. Ἀλλ' ἐπειδὴ σήμερον εἶναι Κυριακὴ, πιθανώτερον ὅτι εἶναι ἄγγελοι. καὶ ὅμως ὅσον εὐάρεστος καὶ ἂν μοὶ φαίνεται αὐτὴ ἡ ἀρμονία, εἶναι ἐνοχλητικὴ. φεβουμαὶ μὴ μᾶς προαγγέλῃ τρικυμῖαν. Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Πιμβόλδου μᾶς ἠνάγκασαν ν' ἀναβλέψωμεν πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἥδη λίαν κατεσχισμένον. Ἐντοσοῦτῳ ἡ Σελήνη, ἐξερχομένη ἐκ τοῦ κόλπου τῶν κυμάτων διέσχισε τὰ νέφη, καὶ διέχεε ἄμυδρὰν τινὰ λάμψιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Μάτην ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐζητοῦμεν τὸ αἷτιον τούτου τοῦ θορύβου. Τέλος ἀπεκαλύψαμεν εἰς τὸν ὀρίζοντα βέλη τινὰ ἐλαφρῶς ταλαντευόμενα, ἅτινα ἀλληλοδιαδόχως ἐξηφανίζοντο καὶ ἀνεφαίνοντο ἐκ βραχέων διαλειμμάτων. Ἐλάβομεν τὰ τηλεσκοπία μας καὶ ἴδομεν βοήθεια αὐτῶν μέγα πλοῖον παρεπιθεμένον μεταξύ τῆς σελήνης καὶ ἡμῶν. Τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ Πιμβόλδου εἰπόντος ὅτι τὸ δι-

κροτον απεύθυνε πρὸς ἡμᾶς σημεῖα, ἡ προσοχή μας προσηλώθη πρὸς αὐτό. Ἡ Δορκάς, ἀποκαλύψασα ὡς καὶ ἡμεῖς τὸ πλοῖον, καὶ νομίσασα ἀναμφιβόλως ὅτι ἦτο ἀνδραποδαγωγόν, μᾶς διέταττε νὰ τὸ καταδιώξωμεν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῶμεν δόλον· διότι, ἂν τὸ πλοῖον πραγματικῶς ἦτο ἀνδραποδαγωγόν, βεβαίως ἤθελε λοξοδρομήσει καὶ βυθισθῆ ἔν τῃ σιῶ, ὅπως διαφύγη τὴν καταδίωξιν. Ἐσβέσαμεν λοιπὸν ὅλα τὰ φῶτα καὶ ἐπιχειρήσαμεν νὰ τῷ ἀποτέμωμεν τὴν ὁδόν.

Ἀπαντες οἱ ναῦται ἦσαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, οἱ μὲν προσέχοντες εἰς τὸ δίκροτον, οἱ δὲ παρατηροῦντες τὰ κινήματα τοῦ ὑπόπτου πλοίου· ἀλλὰ ταχέως ἐγνωρίσαμεν ἐκ τῆς περὶ τῆς ἐργασίας βραδύτητος τῶν ναυτῶν καὶ ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν ἐπικρίων καὶ τῶν ἰστίων του, ὅτι ἦτο πλοῖον ἐμπορικόν· ἐξηκολούθησαμεν ὁμῶς τὴν ὡς πρότερον καταδίωξιν. Τότε ἤκουσαμεν πάλιν τοὺς ἤχους, καθὼς πρὸ ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας ἡ ἀρμονία ἦτο πάντοτε γαλήνιος. Μετὰ μακρὰν τινα παύσιν, ὅτε ἠδύνατό τις ν' ἀκούσῃ καὶ αὐτὴν τῆς μῦας τὴν πιῆσιν, ἡ μουσικὴ ἤρχισεν ἐκ νέου. Ἦδη διεκρίναμεν καὶ φωνὰς γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν· προσέτι δὲ καὶ λέξεις θρησκευτικῶν ἀσμάτων, ἀλλ' εὐθὺς ἐπῆλθε πάλιν σιωπὴ βαθεῖα. Ἐπειδὴ δὲ ὀλίγον ἀπέχομεν τοῦ πλοίου ὡς εἰς βολὴν δηλ. πυροβόλου ἐτέθημεν λοξῶς, καὶ ὁ Ὄβριεν ἔλαβε τὴν σάλπιγγα (porte-voix).

— Ἐ!! ἀπὸ τὸ πλοῖον . . .

— Ὡέ!!

— Πῶς ὀνομάζεται τὸ πλοῖον καὶ πόθεν ἐρχεσθε;

— Πῶς ὀνομάζεται ἡ Ἐφοκίς, (féloque) ἀνταπῆντης τὸ πλοῖον.

Κατὰ τὴν τάξιν, αὐτοὶ ἔπρεπε ν' ἀπαντήσωσι πρῶτοι· ἀλλ' ἐπειδὴ τοιουτοτρόπως ἠθέλομεν ματαιοποιεῖ, καὶ ὁ Ὄβριεν οὐδέποτε ἐπιλονεῖκε ἐπὶ τῆς ἐθιμοταξίας, εἶπαμεν ἡμεῖς πρῶτοι τίνες εἴμεθα.

— Ἐλάττωσον τὰ ἰστία, εἶπεν ὁ Ὄβριεν διὰ νὰ στείλωμεν λέμβον εἰς τὸ πλοῖον.

Ἀλλὰ τὸ πλοῖον ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν του.

Ἐὰν δὲν σταθῆτε, ἔκραζεν ὁ Ὄβριεν, πυροβόλῳ ἐναντίον σας.

Ἀλλὰ πάλιν τὸ πλοῖον κωφεῦον εἰς τὰς ἀπειλὰς τούτου προχωρεῖ ἀδιακόπως. Τότε λοιπὸν διέταξε τὸν πυροβολιστὴν ν' ἀνάψῃ θρυαλλίδα καὶ νὰ ἐτοιμασθῆ εἰς πυροβολισμόν· ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, τὸ πλοῖον προσεφώνησε πρὸς ἡμᾶς.

— Ἐ!! ἀπὸ τὴν Ἐφοκίδα, τί πλοῖον εἶναι τὸ ἄρμενίζον.

— Τὸ δίκροτον ἡ Δορκάς.

Ὁ πλοίαρχος σκεφθεὶς βεβαίως ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ διαφύγῃ ἀπεφάσισε ν' ἀναχωρήσῃ τὸ πλοῖον. Ὁ Ὄβριεν καὶ ἐγὼ καταβάντες παράυτα εἰς τὴν λέμβον ἀπήλθομεν εἰς τὸ πλοῖον. Ἀναβάντες δ' εἰς τὸ κατάστρωμα, εὗρομεν τὰ πάντα ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ. Τὰ μόνον τρία τηλεβόλα τὰ αποτελούμενα ὅλον τὸ πυροβολικὸν τοῦ πλοίου, ἦσαν διατεθειμένα κατὰ γραμμὴν πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν, καὶ ἐφαίνοντο εἰς πυροβολισμόν ἔτοιμα· σχοινία, τροχιλαῖα καὶ τινες σφαί-

ραι ἦσαν ἐρριμένα ἐπὶ τῶν ἐδωλίων· εἴκοσι περίπου ἄνθρωποι μαχαιροφόροι ἕσταντο κατ' εὐθυγραμμίαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

— Διατί δὲν ἀνεχωρεύατε ὅταν σᾶς τὸ εἶπαμεν ἠρώτησεν ὁ Ὄβριεν τὸν πλοίαρχον ἐλθόντα εἰς προὔπαντήσιν μας. Ἐφοβήθη, τῷ ἀπήντησιν ὁ πλοίαρχος, μὴ εἴσθε ἄλλοι παρ' ὅτι διετεινεσθε· βλέπω ἤδη ὅτι ἠπατήθη.

— Πῶς ὀνομάζεται τὸ πλοῖον, καὶ ποῦ ὑπάγει; — Ὄνομάζεται Ἐρμῆς, καὶ ὑπάγομεν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἑλπίδος. Ἐὰν θελήσῃτε νὰ καταβῆτε εἰς τὸν θάλαμον, θέλω σᾶς δείξει τὰ διαβατήριά μας.

Ὁ πλοίαρχος ἐφαίνετο σχεδὸν πενηκοντούτης· ἡ κεφαλὴ του ἦτο φαλακρά, ἀλλ' αἱ ὀφθαλμοὶ τὰ βλέφαρα καὶ τὸ γένειόν του ἦσαν μελανὰ, εἶχε τὸ πρόσωπον εὐσχημον καὶ κανονικόν· τὸ μέτωπόν εὐρὺ καὶ μεγαλοπρεπές· οὐλὴ δὲ τις βαθεῖα ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ δεξιῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τελειώσα παρὰ τὸ στόμα, δὲν διέστρεφε παντελῶς τὴν ἀναλογίαν τῶν χαρακτηριστικῶν του. Ὁ θάλαμος ὅπου μᾶς ὠδήγησεν ἐφαίνετο ἀποχρῶντος ἀναπαυτικῶς, ἂν καὶ τὰ ἐντὸς αὐτοῦ ἐπιπλα ἦσαν πενιχρὰ, πανταχοῦ δ' ἐπὶ τῶν τραπέζων εὐρίσκοντο χειρόκτια, περιώμια, καὶ καλύπτραι γυναικεῖα.

— Φαίνεται ὅτι ἔχετε ἐπιβάτας, πλοίαρχε, τῷ εἶπον ἐγὼ, ἐνῶ ὁ Ὄβριεν ἐπιθεώρει τὰ ἔγγραφα.

— Μάλιστα κύριε, μοὶ ἀπεκρίθη δείξας μοὶ μέγαν τινα κατάλογον ἐφ' οὗ ἀνέγνων τὰ ὀνόματα δέκα ἢ δώδεκα ἐπιβατῶν. Ἀπαντες οὗτοι εἶναι ἰεραπόστολοι Μοραβοὶ τοὺς ὁποίους φέρω εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἑλπίδος. . . οἱ καλοκάγαθώτεροι ἐπιβάται ἐξ ὧν ἕτερον ἐν διαστήματι τριάκοντα ἕξ ἐτῶν ἀφ' ὅτου εἶμαι ναύτης.

Ὁ Ὄβριεν εὐρῶν τὰ ἔγγραφα ἐν τάξει τὰ ἀπέδωκε, ὁ δὲ πλοίαρχος μᾶς παρεκάλεσε νὰ τῷ δώσωμεν τὴν ἄδειαν νὰ πλέῃ πλησίον μας, ὅπως ἀπαλλαγθῆ ἀπὸ τὰς ἐπισκέψεις τῶν πειρατῶν, οἵτινες κατεμάστιζον τοὺς αἰγιαλοὺς ἐκείνους. Τέλος, τοῦ ὑποπλοίαρχου καταβάντος εἰς τὸν θάλαμον καὶ εἰπόντος ὅτι ὁ ἀνεμος ἐπαυτεν ἤδη, ἐπεκράτει δὲ μεγίστη γαλήνη, ὁ πλοίαρχος μᾶς προσεκάλεσε μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης νὰ πῶμεν τὸ τέϊ μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπιβατῶν του. — Παρεδέχθημεν τὴν πρόσκλησιν, καὶ εὐθὺς ἀνέβην εἰς τὸ κατάστρωμα διὰ νὰ προσφωνήσω πρὸς τὴν Ἐφοκίδα.

— Ἐ!! Πιμβόλδε . . .

— Ὡέ!!

— Ἀκολουθεῖ τὴν διεύθυνσιν τοῦ τρικατάρτου.

Μετὰ τινα λεπτὰ τῆς ὥρας, ὁ Ὄβριεν καὶ ἐγὼ ἐπιστρέφομεν εἰς τὸ πλοῖον.

Πανταχοῦ ἐπεκράτει σκότος καὶ σιωπὴ ὅτε ἀνέβην ἐπὶ τοῦ πλοίου· ἀλλ' ἤδη ἡ αἴθουσα ἐφωτίζετο ὑπὸ δύο λυχνιῶν κρεμαμένων ἀπὸ τῆς ὀροφῆς. Τὸ δωματίον ἦτο εὐρύχωρον καὶ ἐστολισμένον μετὰ φιλοκαλίας. Ἐκατέρωθεν ἦσαν ἀνακλιντήρες διαχωριζόμενοι ἀπ' ἀλλήλων διὰ θυρίδων ἀνηκουσῶν βεβαίως εἰς τοὺς θαλαμίσκους τῶν ἐπιβατῶν. Τράπεζα κυκλοειδῆς,

ἐφ' ἧς εὐρίσκετο δίσκος φέρων θερμορρόην καὶ φιάλια ἐκ πορσελάνης, ἦτο τεθειμένη ἐν τῷ κέντρῳ τῆς αἰθούσης· ἀπέναντι δὲ τῆς θύρας ἔκειτο ἔδρα φέρουσα μέγαν ἐρεσίνωτον κεκοσμημένον μὲ δέσμας ἐκ τεχνητῶν ἀνθῶν. Ἐνταῦθα εὗρομεν τοὺς ἐπιβάτας. Ὁ πρῶτος τὸν ὁποῖον παρετηρήσαμεν ἦτο γέρον ἐξηκοντούτης, φέρων κόμην λευκὴν, ἐξερχομένην ἀπὸ μικροτούτης, φέρων κόμην λευκὴν, καὶ πίπτουσαν ἐπὶ τῶν κροῦ ἐκμεταξοπίλου σκιαδίου, καὶ πίπτουσαν ἐπὶ τῶν ὤμων του. Καθήμενος οὗτος ἐπὶ τῆς μνησθείσης εὐμεγέθους ἔδρας ἐκράτει εἰς μὲν τὰς χεῖράς του μεγάλην βίβλον, ἐπὶ δὲ τῶν γονάτων του παιδίον διετέες ἡ καὶ τριετές παιζον ἀθῶως μὲ τὴν κόμην του. Ἐπὶ ζωῆς μου δὲν εἶδον φυσιγγωμίαν εὐγενεστέραν οὔτε σεβασμιωτέραν τῆς τοῦ αἰδεσίμου ἐκείνου γέροντος. Καὶ τοῦ παιδίου δὲ τὸ πρόσωπον ἦτο ὠραϊότατον· ξανθοὶ βόστρυχοι ἐπισκιάζοντες τὸ μέτωπόν του, ἐταλαντεύοντο μαλθακῶς ἐπὶ τῶν ζωφῶν αὐτοῦ ὀφθαλμῶν καὶ τῶν φαιδρῶν καὶ ῥοδιῶν παρεῖων του. Ἡ ἐνδυμασία του συνίστατο εἰς μικρὸν ἱμάτιον προσηρμοσμένον περὶ τὴν ὄσφην διὰ μελαίνης μεταξωτῆς ταινίας· οἱ μικροὶ αὐτοῦ βραχιόνες ἦσαν ἐντελῶς γυμνοί, δὲν ἐφόρει οὔτε περικνημίδα, οὔτε πέδιλα, οὔτε περιπόδια.

Ταῦτα τὰ δύο πρόσωπα δὲν ἦσαν τὰ μόνον ἅπερ εἶδαμεν ἐν τῷ θαλάμῳ· ὑπῆρχον προσέτι δύο κυρία νεαὶ καθήμεναι ἢ μία παρὰ τὴν ἄλλην ἐπὶ τινος ἀνακλιτήρος. Ἡ πρεσβυτέρα, ἥτις ἐφαίνετο ἄγουσα τὸ εἰκοστὸν πέμπτον περίπου ἔτος, ἦτο κάλλους ἐξαισίου. οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς, γαλανοὶ ὡς τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ ἦσαν πλήρεις ἀνεκφράστου γλυκύτητος· τὸ ῥοδιῶν τῶν χειλέων τῆς, ἡ λεπτὴ καὶ διαφανὴς ἐπιδερμὶς τῆς, αἱ φλέβες αἱ διασταυρούμεναι ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τῆς, πάντα ταῦτα ἀνεδείκνυον τί τρυφερὸν καὶ ἠδυπαθὲς συγκινούν τὴν καρδίαν. Τὴν ἐθεώρουν ἀπλήστως λέγοντες κατ' ἑαυτὸν, « Ἐπεθύμου ἡ γυνὴ ἥτις μοὶ προωρίσθη, ἂν ποτε νυμφιωθῶ, νὰ ἦτο ἀπεικόνισις τῆς ἡδὴ ἐνώπιόν μου. »

— Εἶναι θυγάτηρ μου, εἶπεν ὁ γέρον, ὅστις ἀνέστη ἅμα ἰδὼν με εἰσελθόντα, καὶ ἐξεπλάγη βεβηκῶς διὰ τὴν πρὸς αὐτὴν ἐνατενίσιν μου. Ἴδου καὶ ἡ ἀνεψία μου, ἐπανελάθεν παρουσιάσας μοὶ τὴν ἄλλην νέαν, ἥτις ἐκάθητο πλησίον τῆς. Αὕτη ἦτο δεκαοκταετῆς περίπου, ἔχουσα στόμα φαιδρὸν καὶ μικρὸν ἐφ' οὗ ἐξεκονίζετο χάριεν μειδίημα, καὶ πρόσωπον κατὰ τι ὅμοιον μὲ τὸ τῆς συντρόφου τῆς μελανῆ δὲ καὶ μακρὰ κόμη, λευμμένη διεκυμαίετο ἐπὶ τοῦ λευκοῦ λαιμοῦ τῆς ὅν ἐθώπευεν ἠδυπαθῶς. Ἐφόρει δ' ἐσθῆτα ἐκ μεταξῆς· οὔτε αὐτὴ οὔτε ἡ ἐτέρα δὲν ἔφερον κοσμήματα εἰς τοὺς δακτύλους ἢ εἰς τὸν λαιμόν.

Τέλος δύο νέοι συνεπλήρουν τὸ ὅλον τῆς οἰκογενείας· τὰ πρόσωπα τούτων οὐδὲν εἶχον ἀξιοσημειωτον ἐκτὸς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐγκαρδίου χαρᾶς. Ἐφόρουσαν μακρὸν χιτῶνα ἐκ παχέος ὑφάτματος, ὁμοίου σχεδὸν πρὸς ἐκεῖνο ὅπερ ἐφόρει ὁ αἰρεσιάρχης των. Ἡ συνομιλία των δὲν ἦτο μὲν ὑψηλὴ, ἀλλὰ καθαρὰ καὶ εὐκρινῆς, πρὸς τοὺς ἄλλοις ὁ τρόπος των εἰδείκνυεν εἰλικρίνειαν καὶ καλοκάγαθιαν ἀξέφραστον.

« Πάτερ μου, τὸ τέϊ εἶναι ἔτοιμον, » εἶπε μία τῶν κυριῶν.

Καταδεχθῆτε νὰ μᾶς τιμήσῃτε, εἶπε παράυτα πρὸς ἡμᾶς· ὁ γέρον μετ' ἐξόχου καλοκάγαθίας· εἶναι μέγα εὐτύχημα τὸ ν' ἀπαντήσῃ τις θαλασσοπόρος κατὰ τοσοῦτον μακρὸν διάπλουν.

Τὸ μικρὸν τοῦτο ἀκράτισμα κατ' οὐδὲν ἦτο ἀνώτερον, ἢ κατώτερον τῶν συνήθων ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ, ἀλλ' ἡ ἀντίφασις μεταξὺ τοῦ ταραχώδους αὐτοῦ βίου καὶ τῆς ἐπικρατούσης ἐνταῦθα γαλήνης μὲ συνεκίνει βαθέως. Ἐκτὸς τούτου, εὐρισκόμενος τοιουτοτρόπως ἐν μέσῳ οἰκογενείας εἰρηνικῆς μεθ' ἐξάμηνον ταραχῆν καὶ ταιλαιπωρίαν, ἠσθάνομην ἠδονὴν τινα προξενούσαν παλμοῦς ζωφῶν εἰς τὴν καρδίαν μου. Ἀνεθυμήθη προσέτι τὴν μικρὰν μου νῆσον Ἰσλάν, τὴν μακροῦς γειτικῆς αὐτῆς λίμνην, τὰ ἄθη τοῦ κηπαρίου μου, τὴν ἀθλίαν μητέρα μου, καὶ τοὺς μελανοὺς τοίχους τοῦ πύργου μας· εἶτα σκεπτόμενος ὅτι μετὰ μίαν ὥραν ἅπαντα τὰ ἐνώπιόν μου πρόσωπα, ἅπαντα αὐτὴ ἡ εὐδαιμονία ἐμελλον νὰ φύγῃ μακρὰν ἐμοῦ, παρ' ὀλίγον ἐκκλαιον, ἤμην δὲ τοσοῦτον τεταραγμένος ὥστε μὸλις ἐλάλουν.

Κύριε, μοὶ εἶπε τότε τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον ἐγκαταλίπον τὸν κάππον τοῦ ἔδραμε πρὸς ἐμέ, καὶ ἔθεσε τὴν ὠραίαν αὐτοῦ ξανθὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων μου, ἔρχεσαι μαζί μας ; »

— Ὅχι παιδί μου, ἀπεκρίθη ἐγὼ φιλῶν τὰς δύο του παρεῖας, δὲν ἠμπορῶ . . .

Διατί, κύριε . . . διατί δὲν θέλεις νὰ ἔλθῃς μαζί μας ; Ἀ ! εἶσαι θυμωμένος. Τὴν αὐτὴν ἦν καὶ πρότερον τῷ ἔδωσα ἀπάντησιν. — « Δὲν ἠμπορῶ » ἀλλ' ἤδη μετὰ πλείστης συγκινήσεως. Διατί, τῷ εἶπον, συμπεραίνεις ὅτι εἶμαι θυμωμένος ;

Διότι, εἶπε τὸ παιδίον φέρον τὸν μικρὸν αὐτοῦ δάκτυλον πρὸς τὸν ὀφθαλμόν μου, βλέπω ἐδῶ ἕνα μεγάλο, μεγάλο δάκρυον, ἢ ἕκαμες πολλὰς τρέλλαις, ἢ εἶσαι θυμωμένος.

Ἐντισούτῳ ὁ χρόνος παρήρηχο· θέλοντες νὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς τὸ πλοῖον, ἀνίστημεν ὁ Ὄβριεν καὶ ἐγὼ διὰ ν' ἀποχαιρετήσωμεν τὸν πλοίαρχον καὶ τοὺς ἐπιβάτας του. « Σᾶς εὐχομαι κατευόδιον, εἶπον πρὸς τὸν πλοίαρχον, εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸν γέροντα, καὶ τεῖνας αὐτῷ τὴν δεξιάν, σᾶς εὐχομαι τὸ αὐτό, ἐπρόσθεσα

« Ὁ θεὸς νὰ σᾶς προστατεύσῃ, μοὶ εἶπε θλίψας μοὶ περιπαθῶς τὴν χεῖρα· εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸν Ὄβριεν τῷ εἶπεν. Ἐκαμα πολλὰ ταξείδια· ὅλα τὰ πλοῖα ἐφ' ὧν ἐταξείδευσα ὑπέστησαν ἐπισκέψεις τῶν ἀξιοματικῶν τῆς κυβερνήσεως· ἀλλὰ παρ' οὐδενὶ τῶν ἀξιοματικῶν ἐκείνων δὲν ἀπήντησα τὴν πρὸς ἡμᾶς εὐγενῆ φιλοφροσύνην Σας.

Ὅταν ἀνέβην ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἄκρα γαλήνη ἐπεκράτει εἰσέτι. Ἐπειδὴ ἡ Ἐφοκίς δὲν ἀπέχεν ἡμῶν πλέον τῶν δέκα ὀργυῶν, οἱ δὲ φίλοι μας παρεκάλεσαν ἐκ νέου, ἀπεφασίσσαμεν νὰ παρατείνωμεν τὴν διαμονὴν μας ἐπὶ τοῦ Ἐρμού.

Ἐπειδὴ πρὸ ὀλίγου χρόνου κατελείψαμεν τὴν Ἀγγλίαν δυνάμεθα νὰ σᾶς δώσωμεν πληροφορίας, εὐα-

τά τσαύτης σφοδρότητος, ὥστε ὅτε ὁ πλοίαρχος προσηύωνε πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς σάλπιγγος, δὲν ἔδυνθημεν ν' ἀκούσωμεν τί ἔλεγεν. Ἀλλὰ βλέποντες τὸ καθαρὸν ὕδωρ ὅπερ ἐξήρχετο ἐκ τῆς ἀντλίας, εἰς ἣν ἄπαντες ἐπιβάται καὶ νοῦται συνάμα εἰργάζοντο, ἐνοήσαμεν περὶ τίνος ἐπρόκειτο· οἱ δύο νέοι ἱεραπόστολοι ἀπεκδυθέντες τοὺς χειτῶνάς των ἐπροσπάθουν νὰ ἐνθαρρύνωσι τοὺς ναύτας διὰ τοῦ παραδείγματός των, ἐνῶ ὁ γέρον ἐκρατεῖτο ἀπὸ τῆς κερσάκος (σκότας) διὰ μὴ κυλινδήσῃ.

(ἀκολουθεῖ.)

ΠΟΙΚΙΛΑ.

(Ἐξ ἀναγνώσεων.)

— *Αὐλικῶν ἐπίνοια.* — Ὁ ἸΔ'. Λουδοβίκος βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ἐξέφρασε μιᾷ τῶν ἡμερῶν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἴδῃ δενδροτομημένον δάσος τι, τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτε λαμπρὸν ὄριζοντα, καὶ ὠραίαν θέαν. Ὁ Δουξ τοῦ Ἀντέν, ὅστις τότε ἦτον ὁ ἐπὶ τῶν κτιρίων καὶ τῶν ἀναλόγων ὑποθέσεων ἐπιμελητής, καὶ ὅστις πλείοτερον παρ' ἄλλον τινὰ κατεῖχε τὸ μυστήριον τοῦ κολακεύειν μετ' ἐπιτυχίας τὸν Βασιλέα του, ἐνῶ ὁ Βασιλεὺς ἐπειπάτη περὶ δύσιν Ἡλίου πρὸς τὸ μέρος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος δάσους — Μεγαλειότατε, τῷ εἶπε, τὸ δάσος τοῦτο θέλει δενδροτομηθῆ ἅμα ἢ Ὑμετέρα Μεγαλειότης προσταξέι. — Ὁ! ἔκραξεν ὁ Βασιλεὺς, ἐπιθυμοῦσα τοῦτο νὰ ἐγίνετο πάραυτα. — Καὶ πάραυτα θέλει γίνει Μεγαλειότατε, ἀμέτῳ δὲ ὁ πανοῦργος αὐλικὸς ἐσύριξεν, καὶ ὦ τοῦ θαύματος! ὅλα τὰ δένδρα τοῦ δάσους διὰ μιᾶς, ὡς νὰ ἦσαν ἐν μόνον, κατέπετον, καὶ ἀπεκάλυψαν τὴν λαμπρὰν θέαν τὴν ὁποίαν ἔκραυον. — Ὁ εὐρύς αὐλικὸς διέταξεν ἀπὸ πρωίας καὶ ἐπρινότιθησαν μυστικῶς πρὸς τὴν θάσιν των ἅπαντα τὰ δένδρα τοῦ μέρους ἐκείνου, εἰς τρόπον ὥστε ἴσταντο μὲν εἰς τὰς θέσεις των, ἠδὲ ναντο δὲ νὰ καταπέσωσιν εὐκόλως· σκηνία εἶχον δεθεῖ εἰς τὰς κορυφὰς αὐτῶν, καὶ 1200 ἄνθρωποι καλῶς τοποθετημένοι καὶ διαμοιρασμένοι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἀλλαγὴν τῆς θεατρικῆς ταύτης σκηνογραφίας εἰς τὸ δεθὲν σημεῖον διὰ συριγμοῦ. Ὁ Βασιλεὺς ὑπερευχαριστήθη διὰ τὸ ἀπροσδόκητον, ἀλλ' ἡ Δούκισσα τῆς Βουργουνδίας εἶπεν εἰς τὰς συνοδουσὰς τὸν Βασιλέα Κυρία, τῇ ἀληθείᾳ, Κυρίαί μου, τώρα πιστεύω ὅτι, ἐὰν ἡ Μεγαλειότης του τὸ θελήσῃ, ὁ Κύριος Δουξ δύναται νὰ καταβάλλῃ καὶ τὰς κεφαλὰς μας μετ' αὐτὸν μαγευτικὸν τρόπον.

— Ὁ τίτλος τοῦ Ἀββᾶ ἐδίδετο ἐν Γαλλίᾳ εἰς πάντα ἐκκλησιαστικόν, καὶ ὁ ἔσχατος δὲ ἀναγνώστης ὡς καὶ ὁ ἐπίσκοπος αὐτὸς τῆς Ῥώμης ἤθελον τιμηθῆ εἰς Παρισίους μετ' αὐτὸν τίτλον τοῦ Ἀββᾶ. Ἀββᾶς δὲ εἶναι συνώνυμον τοῦ Πατῆρ, καὶ κατ' ἀντίφασιν τινὰ συνήθη παρ' ἄνθρώποις καὶ εἰς τὰ ὀνόματα καὶ εἰς τὰ πράγ-

ματα ὀνομάζουσι (καὶ ἡμεῖς ἀκόμη ὀνομάζομεν) πατέρας τοὺς μοναχοὺς, ὅτινες εἶναι αὐστηρῶς ἀπηγορευμένον νὰ γείνωσιν πραγματικοὶ Πατέρες· ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἐξη τὸ πρᾶγμα ἰδοὺ τί διηγούνται περὶ τοῦ Δομινικανοῦ Chataignier, ἱεροκήρυκος ἀκμάσαντος κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα, ὅστις ἔδωκε τὸν τίτλον τοῦ Ἀββᾶ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Χριστόν. Ὁ ἱεροκήρυξ οὗτος ἠγάπα τὸν μετεμριεσμὸν τῶν ἱστοριῶν τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης, καὶ εἶτε ἐξ ἰδιοτροπίας, εἶτε διὰ νὰ γίνῃ καταληπτός εἰς τὸ ἀκροατήριόν του, ἰδοὺ, πῶς ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐξεφράσθη περὶ τῆς μετανοίας τῆς Μαγδαλινης.

« Ἡ Μαγδαλινὴ ἦτο μεγάλη καὶ εὐγενὴς Κυρία, ἀλλὰ πολλὰ ἀκόλατος· ἐπῆγαινε δὲ ποτε εἰς τὴν ἐξοχὴν τῆς, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ Μαρκιῶνος τῆς Βεθανίας, καὶ τοῦ Κόμητος Ἐμμάου. Καθ' ὅδον ἀπήντησαν μέγα πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐπὶ χλοεροῦ λειμῶνος· ἡ χάρις τοῦ Κυρίου τότε ἤρξατο νὰ ἐνεργῇ. Ἡ Μαγδαλινὴ διέταξε τὸν ἀμαξηλάτην νὰ σταθῇ, ἔστειλε δὲ ἓνα θαλαμηπόλον τῆς διὰ νὰ μάθῃ τί συνέβαινε μεταξὺ τοῦ πλῆθους ἐκείνου. Ὁ θαλαμηπόλος μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψε, καὶ τῆς εἶπεν, ὅτι ὁ Ἀββᾶς Ἰησοῦς ἐκήρυττε, τότε κατέβη ἀπὸ τὴν ἀμαξάν μετ' οὓς δύο ἱππότες ὅτινες τὴν συνώδευον, ἐβάδιε πρὸς τὸ ἀκροατήριον, ἤκουσε τὸν Ἀββᾶ Ἰησοῦν μετ' προσοχῆν, συνεκινήθη, καὶ ἔκτοτε ἠρνήθη τὸν μάταιον τοῦτον κόσμον.

— Καὶ ἐπειδὴ περὶ τῶν ἀββᾶδων ὁ λόγος (νὰ ἔχωμεν τὴν εὐχὴν των) ἰδοὺ τί λέγει ποιητὴς τις Γάλλος, εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ὁποίου φαίνεται ὅτι οἱ ἀββᾶδες ἐσήμαιον πολὺ. « Ἐκάστη οἰκία ἔχει τὸν Ἀββᾶ τῆς, οὗτος δὲ ρυθμίζει τὰ πάντα ἐν αὐτῇ, καὶ εἶναι τὸ ἐξοχὸν πρόσωπον. Καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ ὑπηρετάς καλεῖται «ὁ Κύριος Ἀββᾶς» ἀπὸ τὸν οἰκοδεσπότην «ὁ ἀγαπητὸς Ἀββᾶς» ἀπὸ δὲ τῆν οἰκοδεσποίαν «ὁ ἄγαθός Ἀββᾶς» . . .

— Ὁ Ἐρατρίμος εἶχε ποτὲ ἀπόστημα μέγα καὶ ὀδυνηρὸν ἐπὶ τοῦ προσώπου. Ἀναγινώσκων δὲ ἀσπεῖον τινα συγγραφέα, ἐγέλασε τόσο, ὥστε, ἐκ τοῦ πολλοῦ γέλωτος ἤνοιξε τὸ ἀπόστημα, ἠλευθερώθη ἀπὸ τοῦ πόνου, καὶ τέλος ἐθεραπεύθη. Ὁ Βαύλος διηγούμενος τὸ περιστατικὸν τοῦτο, ἐρωτᾷ ἐὰν δὲν πρέπη ἡθεραπεία τοῦ ἀποστήματος τοῦ Ἐρασμοῦ νὰ συγκρατηθῇ μετὰ πολλὰς ἄλλας ἐκ τῆς ἀναγνώσεως προκυπτούσας ὠρελείας. — Τὸ καθ' ἡμᾶς ὅμως λέγομεν, ὅτι καθὼς ἐγένεον σήμερον οἱ συγγραφεῖς, περισσότερα ἀποστήματα εἶναι πιθανὸν νὰ προξενήτωσι, παρὰ νὰ θεραπεύσωσιν ἀναγινωσκόμενοι.

— Ἡ αὐταπάρνησις εἶναι ἀρετὴ· ἀλλ' ἐξεταζομένη ἐκ τοῦ πλησίον ἀπεδείχθη πολλάκις ὅτι δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ φιλαυτία, ἢ φιλοδοξία μετμημειμένη.

Ἱεραπόστολός τις ταξιδεύων ἐν τῇ Ἰνδικῇ ἀπήντησε φακίρην ἐρποντα διὰ τῆς κοιλίας, ἀσθμαίνοντα ὑπὸ τὸ βάρος ἀλύττων, γυμνὸν ὡς πῖθηκον, καὶ αὐτοθελήτως μαστιγούμενον διὰ τὰ ἀμαρτήματα τῶν συμπαιτριωτῶν του. Ὅποια αὐταπάρνησις! ἐφώναξε, — « Αὐταπάρνησις; ἀπεκρίθη ὁ Φακίρης, μάθε ὅτι ἐὰν μαστιζώμαι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, τὸ κάμνω διότι εἰς

τὸν ἄλλον θέλω σᾶς μαστίσει ἐτι περισσότερον, ὅτε σεῖς μὲν θέλετε γίνει ἱπποι, ἐγὼ δὲ ἱππεύς. »

Τὴν ὑπερβολικὴν αὐταπάρνησιν, ἔλαβεν ὡς ἐπιχείρημα ὑπερασπίσεως ὁ Δικηγόρος Chavau-la-Garde, ὁ ὑπερασπισθεὶς τὴν Καρλότταν Κορδαίην, τὸν γυναικόμορπον τοῦτον Ἀρμόδιον τῆς Γαλλίας.

Ἡ ἡρώϊς αὕτη χαιρούσα διότι ἐπέτυχεν νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα τῆς ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ αἱμοβωρωτέρου θηρίου, τοῦ Μαράτ, ὅστις, ἐν ὀνόματι τῆς ἱερᾶς ἐλευθερίας ἐσφαξε μυριάδας ἐλεγκτῶν Γάλλων, δὲν ἐφρόντισε παντελῶς νὰ σωθῇ διαστρέφουσα τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ μετὰ τὴν μεγαλητέραν ἀδιαφορίαν διηγῆθη τὴν προμελέτην τοῦ φόνου, καὶ τὰς λεπτομερείας τῆς ἐκτελέσεως, ἐνώπιον τῶν Δικαστῶν. Τί ἐμελλεν εἰς τὴν τοιαύτην περίστασιν νὰ εἴπῃ ὁ ὑπερασπιζόμενος αὐτὴν Δικηγόρος, ἀφ' οὗ αὕτη τὰ πάντα ὡμολόγησε μετὰ μεγάλην ἀταραξίαν ψυχῆς. Ἴδου τεμάχιον τῆς ὑπερασπίσεως τὴν ὁποίαν οὗτος ἀπήγγειλε. — Ἡ κατηγορουμένη ὡμολόγησε μετ' ἀδιαφορίας τὴν πρᾶξιν ἣν ἐξετέλεσε, ὡμολογεῖ ἐπίσης μετὰ τὴν αὐτὴν ἀδιαφορίαν τὴν προμελέτην καὶ τὰς λοιπὰς τρομερὰς περιστάσεις, ὡμολογεῖ ἐν ἐνὶ λόγῳ τὰ πάντα, καὶ δὲν φροντίζει οὐδὲν ὅπως νὰ δικαιολογηθῇ· ἀλλ', ὡς πολῖται ἔνορκοι, ἢ ὑπερασπιστὴς τῆς δολοκλήρου περιέχεται εἰς αὐτὴν τὴν ὡμολογίαν τῆς. Ἡ ἀτάραχος αὕτη γαλήνη καὶ αὐτὰ πάρνησις, σταθερὰ ἐνώπιον καὶ αὐτοῦ τοῦ τρομεροῦ θανάτου, ὅσον ὑψηλὴ καὶ ἂν θεωρηθῇ, λέγω ὅτι εἶναι ἐναντία τῆς φύσεως. Δὲν δύναται δὲ νὰ ἐξηγηθῇ, εἰμὴ διὰ τῆς ἐξάψεως τοῦ πολιτικοῦ φανατισμοῦ τοῦ ὀπλισαντος τὴν χεῖρά τῆς, καὶ μένει εἰς ἡμᾶς, ὡς ἔνορκοι, νὰ σταθμίσετε μετὰ τὴν στάθμην τῆς Δικαιοσύνης, τὴν ἠθικὴν βαρύτητα αὐτῆς, διὸ καὶ ἀφιερῶμαι εἰς τὴν σύνεσίν σας· ἀλλὰ ὀλιγωτέραν αὐταπάρνησιν αἰσθανόμενοι οἱ Δικασταὶ ἐπιψῆσαν τὴν ἡρωίδα εἰς τὸ σφαγεῖον, καὶ ἡ χαριστάτη ἐκείνη κεφαλὴ τὴν ὁποίαν εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἤθελε στέψῃ ἀθάνατος δάφνης στέφανος, κατέπεσεν αἱματηρὰ ὑπὸ τὴν πληγὴν τοῦ δημοκρατικοῦ πελέκους.

— Ὑπῆρχε νόμος τις παράδοξος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Πολωνοῖς κατὰ τῶν συκοφαντῶν. Τὸν νόμον δὲ τοῦτον λέγουσιν, ὅτι ἔθεσεν καὶ ἐν Γαλλίᾳ εἰς ἐνεργεῖαν Κάρολος ὁ Ε'. Δι' αὐτοῦ πᾶς συκοφάντης κατεδικάζετο νὰ βαδίξῃ ὡς τετράποδον μετὰ χεῖρας καὶ πόδας ἐπὶ μίαν ὥραν, καὶ νὰ ὑλακῇ ὡς κύων. Μὰ τὸν Θεὸν, ὡμολογοῦμεν ὅτι ἂν καὶ ὁ νόμος οὗτος ἔχει τι ἰδιότροπον, εἶναι μ' ὅλα ταῦτα ἀρκετὰ διασκεδαστικὸς, καὶ ἐὰν, μιμούμενοι Κάρολον τὸν Πέμπτον, οἱ νομοθέται μας τὸν εἰσήγαγον ἐν Ἑλλάδι, καὶ δὲν ἐλάμβανεν ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν του τὴν τύχην τῶν ἄλλων λαοσωτηρίων διατάξεων παραδοθειῶν πρὸ καιροῦ εἰς τῶν ἀδιδραγῶν ποντικῶν τοὺς ὀδόντας, πόσους ἄρα γε ἐξόχους ἄνδρας, πόσους σοφοὺς δημοσιογράφους, δὲν ἠθέλαμεν ἀκαταπαύστως ἀκούει νυχθημερὸν ὑλακτοῦντας, καὶ ἰδεῖ τετραποδίζοντας!! Τὸ πρᾶγμα εἶναι φυσικόν! δὲν κατοικοῦμεν τὴν κλασικὴν γῆν τῶν συκοφαντῶν;

— Πᾶσα ἐπιτομὴ καλοῦ συγγράμματος εἶναι ἀνόητος ἐπιτομή. (Montaigne). Ἄλλος δὲ εἶπεν ἐπὶ τοῦ

αὐτοῦ θέματος· ἡ ἐπιτομὴ καλοῦ συγγράμματος εἶναι πάντοτε μικρὰ, ἡ δὲ ἐπιτομὴ κακοῦ συγγράμματος, ὅσον μικρὰ καὶ ἂν γίνῃ πάντοτε εἶναι μεγάλη.

— Ἄλλος ἀρχαῖος νόμος τῶν Πολωνῶν προσέτατε νὰ ἀποσπῶσι τοὺς ὀδόντας τῶν καταλυόντων τὰς τεσσαρακοστὰς ἂν καὶ οὗτος ὁ νόμος ἐφηρμόζετο παρ' ἡμῖν, οἱ νέοι ἤθελον φαίνεσθαι γέροντες, καὶ οἱ γέροντες νέοι.

— Ὑπῆρέτης τις Καρόλου τοῦ Πέμπτου τῆς Γαλλίας εἰσελθὼν βιαίως καὶ ἀπροσέκτως εἰς τὸν θάλαμον τοῦ Βασιλέως, ἀνέτρεψε τράπεζαν ἐν ἣ εἶχε καταθέσει ὁ Βασιλεὺς 30 ὠρολόγια. Τὰ ὠρολόγια πεσόντα συνετρίβησαν, ὁ δὲ ὑπῆρέτης ἐφοβήθη· ἀλλ' ὁ Κάρολος γελᾶσας ἀπὸ καρδίας, Εὐγε! τοῦ εἶπε, σὺ εὖρες τὸ μυστήριον νὰ κατορθώσῃς διὰ μιᾶς ὅτι ἐγὼ πρὸ καιροῦ ἐζήτησα. Τώρα ἀναμφιβόλως βαδίζουσιν ὅλα ἐκ συμφώνου.

— Εἰς φλύαρον.

Τοὺς πάντας τέρπει ἡ μακρὰ αὐτῆς ῥητορικὴ σου, Μέλι καὶ σάκκχαρ καταντᾷ ἡ συναναστροφή σου! Εἰς θαυμασμὸν πλὴν μετὰ κινεῖς, κ' εἰς ἄκρον μετὰ θαμβόνεις

Μόνον ὀπότεν σιωπᾶς καὶ ὅταν τελειόνης.

Θ. Γ. Ὁρφαρίδης.

ΔΕΚΑΗΜΕΡΕΙΣ.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως οὐδὲν νεώτερον λόγου ὀπωσθὺν ἄξιον συνέβη εἰς τὴν πολιτείαν, ἐκτὸς μόνον τῆς ἀποπερατώσεως δολοκλήρου τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς τὴν Βουλὴν· ἡ ἀνάγκησις καὶ ἐξέλεξις τοῦ τῶν στρατιωτικῶν, περιμενομένου πρὸ τοσοῦτου καιροῦ, δὲν διήρκεσεν ἐπέκεινα τῶν δύο ἡμερῶν· ἀπέβη ὅμως λίαν σκανδαλώδης διὰ δύο σπουδαίους καὶ ῥητορικοὺς λόγους τοῦ Κ. Χουρμούζη, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἐπροϊμίασεν, ὁ δὲ ἐπεσφράγισε σχεδὸν τὴν συζήτησιν. Τῇ δὲ 30 Ἰουλίου εἰσήχθη ὁ προϋπολογισμὸς εἰς τὴν Γερουσίαν.

— Μετατεθέντος εἰς τὴν Λακωνίαν τοῦ Κ. Ἀδάμ Δούκα ὡς Νομάρχου ἐστάλη εἰς Εὐβοίαν ὁ ἀναξιοπαθῆσας μέχρι τοῦδε πρωταθλητὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος Κ. Ἀναγνωστοπούλου.

— Διωρίσθη δὲ ὁμοίως ὁ Κ. Κυριακίδης Νομάρχης Ἀρκαδίας ἀντὶ τοῦ Κ. Μοναστηριώτου.

— Εἰς ἐκ τῶν ἀρχιερέων, ὅσοι ὑπελείφθησαν ὁ ἅγιος Ἀνδρουβίστης διωρίσθη κανονικὸς ἐπίσκοπος Οἰτύλου καὶ Γυθείου.

— Ἀντὶ τοῦ Κ. Ι. Κοκκῶνη διωρίσθη διευθυντὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ εἰσηγητὴς παρὰ τῷ ὑπουργεῖῳ τῆς Παιδείας ὁ Κ. Γ. Χρυσοβέργης.

— Ἐπεκυρώθησαν παρὰ τῆς Βουλῆς ὡς ἰσχύοντες καὶ κατὰ τὸ 1853 οἱ φορολογικαὶ νόμοι τοῦ 1852.

— Συστήθη τακτικὸν ἑβδομαδιαῖον ταχυδρομεῖον μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἡπείρου διὰ τῆς Ἄρτας καὶ τῶν Ἰωαννίνων.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ.

ΓΑΛΛΙΑ.

Πολὺς λόγος γίνεται εἰς πάσας τὰς Γαλλικὰς καὶ ἄλλων ἐθνῶν ἐφημερίδας περὶ τῆς λαμπρᾶς ὑποδοχῆς, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Ναπολέων εἰς τὸ Ἄργεντόρρατον (Στραβουῦργον) διότι ἦτο τῶντι βασιλικὴ καὶ ἐθνουσιώδης. Συνετέλεσε δὲ πολὺ εἰς τοῦτο καὶ ἡ περιστασίς, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδειξε πάλιν πόσον ἐπιτηδεῖως γνωρίζει νὰ θεραπεύῃ τοῦ τε λαοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν τὰς ἀδυναμίας· διότι ἐγκαινιάζων σιδηρόδρομον συνάπτοντα τὴν πρωτεύουσαν τῆς Γαλλίας μὲ τὸ ὄριον τῆς Γερμανίας καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Ῥήνου ἐξηλέκτριζε τὴν φαντασίαν μὲ διάφορα πάθη ἐλπίδων καὶ πόθων καὶ ἀνκνήσεων καὶ πατριωτισμοῦ καὶ φιλοτιμίας ἐθνικῆς, ὥστε τὸ φαινόμενον ἦτο καὶ πολιτικῶς καὶ ἐμπορικῶς καὶ ἱστορικῶς πολλοῦ λόγου ἄξιον. Ἐπειτα διαβίς τὸν ζωγραφικώτατον ἐκείνον ποταμὸν ἐπὶ γεφύρας πλοιαρίων αὐτοσχεδιασθείσης ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ μηχανικῶν ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἐπεθεώρησε Γερμανικὸν στρατὸν ἐπὶ τοῦ Γερμανικοῦ αὐτοῦ ἐδάφους, ὅπου τὸν εἶχε προσκεκλημένον ὁ συγγενὴς αὐτοῦ μέγας δούξ τοῦ Baden, εὗρίσκετο δὲ αὐτόθι (ἐν Γερμανίᾳ) καὶ ὁ μέγας αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἐπισκεπτόμενος τὸν συγγενῆ του Βασιλέα τῆς Πρωσσίας.

Οἱ μονάρχαι τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσσίας συνεχάρησαν τὸν Ναπολέοντα ἐλθόντα εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ διὰ πρεσβειῶν, τὰς ὁποίας τῷ ἐπεμψαν, καθὼς καὶ οἱ γεινιάζοντες ἡγεμόνες πάντες δηλ. οἱ Βασιλεῖς τῆς Παβαρίας, Βιρτεμβέργης, ὁ δούξ τοῦ Ἔστο Δάρμσταδ, καὶ ὡς καὶ ἡ Ἑλβετία.

Ἡ ἀποδημία τοῦ Ναπολέοντος ἴσως εἶχε καὶ ἰδιαιτερόν τινα σκοπὸν ἄλλον ἐκτὸς τῆς θριαμβευτικῆς ἐπιδείξεως. Διότι ἡ συγγενὴς αὐτοῦ μεγάλη Δούκισσα Στεφανία ἔχει ἐγγόνην (Καρολίαν) ἐννεακαιδεκαετῆ ἐπίγαμον, κόρην τοῦ υἱοῦ τοῦ τελευταίου Βασιλέως τῆς Σουηδίας Βάζα.

Πολλαχοῦ, καθὼς καὶ εἰς τὴν πόλιν Τουλ, ὁ Ναπολέων ἀνευφημούμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ αὐτῶν τῶν στρατευμάτων ἤκουεν ἄλλεπαλλήλως. Ζήτω ὁ Ναπολέων, Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ κτλ.

— Ὁ στρατάρχης Ἐξελμανς ἀρχιγραμματεὺς τοῦ τάγματος τῆς ἐντίμου Λεγεῶνος ἀπέθανεν αἰφνηδῶς καταβληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἵππου. — Ἀπέθανε δὲ καὶ ἄλλος στρατηγὸς καὶ ἱστοριογράφος τοῦ Ναπολέοντος ὁ Gourmand.

ΑΓΓΛΙΑ.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν γενομένων ἐκλογῶν δὲν ἐνισχύει πολὺ τὴν ἀντιπολίτευσιν· ἀλλὰ καὶ ἡ Κυβέρνησις θέλει ταλαντεῖσθαι μὴ ἔχουσα καθυρὰν καὶ βεβαίαν πλειονοψηφίαν.

— Ὁ Σατράπης τῆς Αἰγύπτου ἐπεμψε πρὸς τὴν ζωολογικὴν εἰταιρίαν τοῦ Λονδίνου λέοντάς τινες καὶ πάνθηρας καὶ διάφορα ἄλλα ζῶα ἐκ τῆς Νουβιανῆς ἐρήμου.

— Ἐξ Ἀγγλικῆς ἐφημερίδος μανθάνομεν ὅτι εἰς τὴν Κέρκυραν ἐπέσκηψεν ἐπιδημία εὐλογιᾶς θανατηφόρου εἰς τὰς κατωτέρας μάλιστα τάξεις τοῦ λαοῦ.

ΙΤΑΛΙΑ.

Ἐλέγετο εἰς τὴν Νεάπολιν ὅτι μέγας στόλος τῆς Πρωσίας μέλλει κατὰ τὸ προτεχὲς φθινόπωρον νὰ παραπλεύσῃ τοὺς λιμένας τῶν δύο Σικελιῶν.

— Οἱ ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπίσκοποι τοῦ Βασιλείου τῆς Σαρδινίας ἀφώρτισαν καὶ ἀνεθεμάτισαν πάντας τοὺς νυμπερομένους πολιτικῶς· ἐνῆρξαν μάλιστα νόθα μὲν τὰ ἐξ αὐτῶν τέκνα καὶ ἀπόκληρα ἐκκλησιαστικῶς, παλλακίδας δὲ τὰς γυναικῶν, ἀποκλείοντες αὐτοὺς τῆς ἐκκλησίας, μὴ δεχόμενοι δὲ αὐτοὺς οὔτε εἰς τὴν μετάληψιν τῶν ἀρχόντων μυστηρίων, οὔτε εἰς τὴν συνήθη κηδεῖαν. Περωργίσθησαν δὲ τοσοῦτον, διότι τὸ ὑπουργεῖον ἔλαβε παρὰ τῶν Βουλῶν ἐφέτος νόμον νέον περὶ τῶν γάμων· ἀλλ' ὁ πάπας κατέκρινε τὴν διαγωγὴν ταύτην τῶν ἀρχιερέων του.

Ἡ λύσις τοῦ προλαβόντος Αἰνίγματος «*Παῦλος.*»
Κ. Χ.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ.

Τοῦ Ζ'. Τεύχους.

Σελ. 147	τεμάτων δρανῆς	ἀντὶ σωματίων » δρασῆς
» 148	ἀποτελέσματα	» μερικὰ φαινόμενα
» 149	καταχωρηθεῖσαν academie medec.	» καταχωρηθεῖσαν académie de Médéc.
» 160	κέντρον	» κέντρον
» 162	Ἐπιστολὴ Β'. Qucaterlus	» Ἐπιστολὴ Γ'. » guaterlus
» 163	Ἐπιστολὴ Γ'. Ἐπιστολὴ Δ'. ἐκείνης φύσεως	» Ἐπιστολὴ Δ'. » Ἐπιστολὴ Ε'. » ταύτης φύσεως
» 164	χαλκίνει κελάδυσμα	» κλίνει » κελάρυσμα
» 168	ἐκδίδεται τὴν βόρειον ἐπαρχίαν	» ἐκδίδονται » τὰς βορείους ἐπαρχίας.